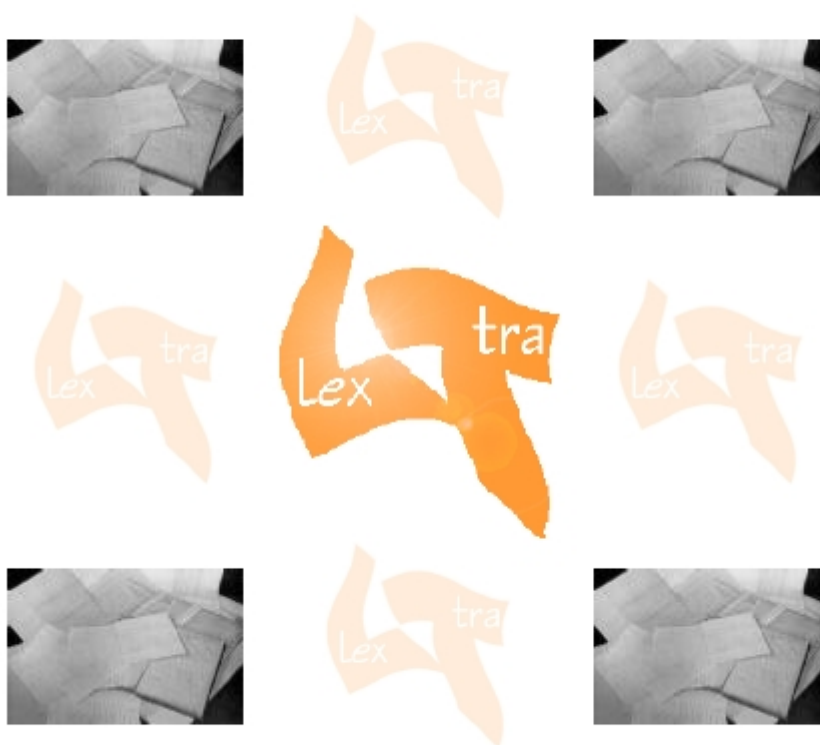

Papers Lextra

Revista del grup d'estudis
LEXTRA sobre Dret i Traducció

Núm. 2 - 2006

*Didàctica i gestió de la terminologia
jurídica*

Papers Lextra

Revista del grup d'estudis LEXTRA sobre Dret i Traducció

Núm. 2 – 2006

Didàctica i gestió de la terminologia jurídica

Consell de Direcció: Pilar Godayol (Universitat de Vic), Esther Monzó (Universitat Jaume I), Laura Santamaria (Universitat Autònoma de Barcelona).

Institut Joan Lluís Vives, Av. Sos Baynat s/n, E-12071 Castelló de la Plana.
Correu electrònic: lextra@uji.es.

Consell Assessor:

Anabel Borja (Universitat Jaume I)
Natividad Gallardo (Universidad de Granada)
Leo Hickey (Salford University)
Roberto Mayoral (Universidad de Granada)
Luis Pérez González (University of Manchester)

Edició a càrrec de:

Pilar Sánchez-Gijón
Olga Torres Hostench

Llengües oficials: PAPERS LEXTRA s'edita habitualment en català i anglès, tot i que no descarta la publicació en altres llengües.

Periodicitat i camp: PAPERS LEXTRA té una periodicitat anual i la cobertura de la revista inclou totes les disciplines relacionades amb la traducció i la intepretació sempre que toquen temes de la didàctica, la pràctica o la recerca de la traducció jurídica i econòmica.

Institut Joan Lluís Vives

Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat de Granada
Universitat de Vic
Universitat Jaume I
Universitat Pompeu Fabra

© Xarxa Lextra i els autors, 2006

Índex

Editorial	8
Ontology as an informative instrument for the legal translator	11
La sinonímia en unitats verbals del discurs jurídic.....	29
El català jurídic: qüestions pendents relacionades amb la traducció i la terminologia tenint en compte la història, el marc legal i el procés de normalització del català	47
La terminologia en els serveis lingüístics universitaris del país valencià: panorama general i noves tecnologies.....	59
Propostes lúdiques per a la didàctica de la terminologia jurídica.....	73
Didàctica i gestió de la terminologia jurídica en la modalitat semipresencial	79

Editorial

Un dels aspectes fonamentals de la traducció especialitzada, i en especial de la traducció jurídica, és la terminologia pròpia de l'àmbit. El domini de la terminologia és el que diferencia l'expert del no expert, puix són les formes lingüístiques de les unitats de coneixement de cada àmbit i un dels trets més característics del discurs especialitzat. Aquest és el motiu pel qual el traductor especialitat es preocupa sobretot per conèixer i dominar la terminologia del àmbit sobre el qual tradueix, amb la peculiaritat de què aquest coneixement ha de ser bilingüe. Tanmateix, per les peculiaritats de l'àmbit legal, el traductor jurídic no té com a fita dominar la terminologia de forma bilingüe, com podria fer un traductor científic o tècnic, sinó que cerca conèixer els termes d'una llengua i de l'altra dins del seu ordenament jurídic per tal de poder prendre les decisions de traducció apropiades en cada cas. Aquestes peculiaritats de la terminologia jurídica afecten també la gestió que se'n fa. Conèixer com consultar les obres lexicogràfiques i terminològiques i com utilitzar posteriorment la informació obtinguda resulta essencial per desenvolupar correctament la tasca del traductor jurídic.

Aquests són aspectes que el docent de traducció jurídica ha de tenir en compte a l'hora de plantejar-se la formació dels seus alumnes. I aquest és el motiu pel qual hem dedicat aquest número de Papers de Lextra a la didàctica i la gestió de la terminologia jurídica. Aquest número vol convertir-se en un espai de reflexió sobre qüestions relatives a la didàctica, la gestió i la detecció de terminologia jurídica

Els dos primer articles d'aquest número enceten noves vies de recerca en terminologia jurídica. Per una banda, Orozco i Sánchez-Gijón posen les bases per a una nova via de recerca en ontologies de terminologia i conceptes jurídics, i Freixa i Lorente inicien una nova via de recerca en variació verbal en el discurs jurídic. Abans de presentar articles següents detallarem els continguts d'aquests articles inicials.

L'article d'Orozco i Sánchez-Gijón s'inicia amb una enumeració dels problemes habituals que té un traductor jurídic i es repassen els diferents instruments que té per resoldre'ls. A continuació presenten les ontologies com a instrument per solucionar els problemes d'una manera més precisa atès que permetrien el traductor entendre millor el text original i tenir més informació per a l'elaboració de la traducció. La recerca en ontologies podria ajudar els traductors de dues maneres. Per una banda, amb la creació d'una ontologia de termes jurídics i, per una altra banda, amb una ontologia de conceptes. Per il·lustrar aquest segon tipus d'ontologies les autores presenten exemples concrets elaborats amb el gestor d'ontologies Protégé 3.0. La recerca en ontologies permetria resoldre algunes de les limitacions que tenen altres instruments de consulta com ara els diccionaris bilingües i les bases de dades.

En el segon article, Freixa i Lorente presenten un estudi innovador a partir dels resultats del qual extreuen una sèrie de conclusions que avalarien la necessitat de fer més recerca sobre el tema i plantejar les característiques de la variació dels verbs en dret. Per a l'estudi, s'han fixat en les característiques pragmàtiques, semàntiques i sintàctiques que presenten uns grups de variants verbals i han establert una metodologia d'anàlisi que també pot servir per a futurs estudis. És un article innovador, que obre noves vies de recerca i que troba conclusions inesperades, com ara que la variació de verbs en la llengua comuna és present també en el discurs especialitzat més del que es creu i que la variació lèxica en el discurs especialitzat no es redueix a casos escassos de sinonímia absoluta sinó que també hi ha sinonímia parcial.

El tercer i quart articles de recerca d'aquest número tenen una vessant més social i històrica. Es tracta d'articles descriptius que, entre d'altres coses, presenten perfils professionals que utilitzen terminologia juridicoadministrativa i que poden interessar els llicenciats de traducció. Il·lustren contextos i àmbits d'ús de terminologia juridicoadministrativa que obren perspectives sobre la professió traductora.

En el tercer article, Bestué i Torres insisteixen en la necessitat d'elaborar recursos terminològics multilingües per a traductors jurats, traductors que treballen en jutjats i traductors jurídics. Per justificar aquesta necessitat i alhora explicar la mancança actual de

terminologia jurídica multilingüe fan un repàs històric del català i del seu marc legal, atès que el procés de normalització (especialment en l'àmbit del català jurídic) ha vingut molt determinat per l'evolució històrica de la llengua. També revisen la relació de la traducció i l'evolució de la traducció jurídica i els perfils traductors que utilitzarien més aquests recursos terminològics multilingües.

En el quart article, Pascual presenta un estudi que descriu com s'utilitza la informació terminològica en general i la terminologia juridicoadministrativa en particular en els serveis lingüístics de la Universitat Jaume I (UJI), de la Universitat de València (UV), de la Universitat Politècnica de València (UPV) i de la Universitat l'Alacant (UA). L'estudi s'ha dut a terme amb informació aportada per personal de l'àrea d'assessorament i terminologia d'aquests serveis. L'objectiu final de l'estudi és conèixer les exigències d'aquesta sortida professional a fi que les puguin conèixer els llicenciats en Traducció i Interpretació i els docents les tenir en compte en la formació traductora. L'article conté una descripció minuciosa dels serveis lingüístics amb les seves característiques, els recursos humans de què disposen, la distribució de les responsabilitats, l'ús i gestió de la terminologia, les tasques de recerca, els materials que s'utilitzen, els materials de gestió i suport del treball terminològic, etc., que és de gran utilitat per a docents i estudiants de traducció.

El cinquè i el sisè articles enllacen en certa manera amb l'article anterior perquè estan dedicats a la didàctica de la terminologia jurídica. Els dos aporten activitats pràctiques concretes que es poden dur a terme directament en classes de traducció jurídica.

En el cinquè article Torres proposa activitats lúdiques per treballar diferents problemes que tenen els estudiant que s'inicien en la traducció jurídica i en la terminologia jurídica. Es tracten problemes com ara els prejudicis sobre la dificultat de la terminologia jurídica, les dificultats d'identificació de terminologia jurídica i els perills de la polisèmia i sinonímia en terminologia jurídica. Aquest article mostra que la didàctica de la terminologia jurídica és compatible amb l'ús de l'humor com a recurs d'aprenentatge. Són exercicis reals que s'utilitzen a les classes i que compleixen els objectius establerts.

En el sisè article, Vilageliu i Sánchez presenten propostes didàctiques adequades per a la modalitat semipresencial amb l'objectiu de fomentar l'autoaprenentatge. Els exercicis presentats tenen objectius variats, com ara amenitzar l'adquisició de terminologia jurídica, fomentar l'ús de diccionaris monolingües, reflexionar sobre la importància del context, potenciar la creativitat traductològica, adquirir domini de la sintaxi, fomentar l'esperit crític, fomentar la importància de la informàtica aplicada, etc. També són activitats que es fan habitualment a les classes semipresencials i que han donat molts bons resultats.

És possible que arran de la lectura d'aquestes activitats didàctiques els lectors s'inspirin i puguin idear nous materials amb els mateixos objectius proposats o bé trobar noves aplicacions i objectius als materials presentats.

Els lectors de Papers Lextra són investigadors, docents i/o professionals de la traducció jurídica. Sovint, són persones amb tots tres perfils. Hem elaborat aquest número pensant en els tres perfils de manera que tots hi troben alguna cosa que els pugui interessar. Per una banda, els perfils investigadors en lingüística i eines trobaran articles sobre noves vies de recerca (el d'Orozco y Sánchez-Gijón sobre ontologies i el de Freixa i Lorente sobre variació verbal en el discurs jurídica). Als docents, professionals i investigadors amb interessos més sociològics els interessaran els articles de Bestué i Torres, i el de Pascual. Dos articles que estudien de prop la situació professional de la disciplina. Els perfils docents i investigadors en didàctica de la traducció trobaran més interessant els articles de Torres, i de Vilageliu i Sánchez, perquè fan proposen activitats didàctiques per a l'ensenyament de la terminologia jurídica.

En resum, un número divers i plural en el qual els diferents lectors de Lextra trobaran en aquest número tant teoria com pràctica, reflexió i acció, informació i formació, i dades de terminologia jurídica que revisen el passat, el present i el futur d'aquesta disciplina.

Pilar Sánchez-Gijón i Olga Torres,
Universitat Autònoma de Barcelona 2006

Ontology as an informative instrument for the legal translator

MARIANA OROZCO JUTORÁN AND PILAR SÁNCHEZ-GIJÓN

Universitat Autònoma de Barcelona

mariana.orozco@uab.es; pilar.sanchez.gijon@uab.es

1. Problems facing the legal translator

A great deal has been said and written about the difficulties that the legal translator faces. Rather than suggest a whole theoretical framework based on points already made by other authors (Borja 2000a, 2000b, 2005a, 2005b, Monzó 2005a, 2006, Santamaria 2005, Mayoral 2002, 2005 and Ortega Arjonilla 2005, among others), we would therefore like to quickly establish a specific classification of the aforementioned problems and subsequently move on to an analysis of the instruments available for helping to resolve them.

While the classification in question is general, and thus applicable to any legal text, one, two or more of the following problems will arise, depending on the level of specialisation of the text and the knowledge or prior experience possessed by the translator:

- 1- A lack of knowledge of the *terminology or phraseology/USMs (units of specialised meaning)* used in the text (where comprehension is concerned) or which ought to be used therein (in the case of the wording of the translation, given that the future reader has expectations in that respect).
- 2- A lack of knowledge of the *characteristic traits that give the text substance*, such as the branch of law to which it corresponds, the textual genre to which it belongs (i.e. its usual macrostructure, the questions of form to be taken into account), the main function (legal and communicative) to be expected, etc.
- 3- A lack of knowledge of the *figures involved*: the individuals who or agents that feature or may feature in the legal context of the text in question (courts, civil service, lawyers, second or third parties, applicable legislation, etc.). Legal texts have a high level of intertextuality, and while that is also true of other fields, the case of the legal area is unique in that such intertextuality can be and, in fact, is usually tacit and determining. For example, it is common for there to be no reference to the legislation or jurisprudence that is relevant to a particular text, but it is assumed that the target of the text possesses knowledge thereof.
- 4- A lack of knowledge of the possible *legal consequences arising* from the text, i.e. texts that require the person at whom they are aimed to respond or act in a specific manner, texts that involve action from third parties (individuals, financial institutions, etc.), texts that are provisional or not final (cases in which there is scope for an appeal or a final ruling), etc.

In reality, every citizen encounters those four problems (in their native language) at some time or another in their life, and they usually turn to a lawyer, a notary or another specialist in law to resolve them. Evidently, the translator has to deal with the complexity of multilingual communication and it is not enough for him/her to be familiar with the two legal contexts involved (which, for each language and its corresponding legal system, will include the four problem areas referred to previously). The translator needs to take a broader universe into account, namely the context of translation, the communicative situation in which it arises, i.e. whether a translated document or target text is to be legally valid in the target language/legal system or whether a translation is being undertaken for informative purposes, etc.

On the basis of the decisions made, the most appropriate type of equivalence will be opted for on a lexical level (in accordance with the classification established by Santamaria (2003¹), a legal equivalent, a lexical or periphrastic translation, or a contextual equivalent²

¹ Santamaria originally presented this classification in the paper “L’adaptació terminològica jurídica” at the First International Conference on Specialised Translation, Universitat Pompeu Fabra, 2-4 March 2000.

must be chosen for each term or USM), a sentence level (phraseologically functional equivalencies, collocations, etc.) and a textual level (reproducing the specific characteristics of the macrostructure and adaptation to the particular characteristics of the genre in the target legal system, etc.).

The legal translator is thus constantly faced with translation situations that require the following three facets: (a) knowledge of the four problem areas in the language and the legal system corresponding to the original text; (b) knowledge of the four problem areas in the language and the legal system corresponding to the target text, which implies being able to think of the closest situation possible to that to which the original text refers in the target language and legal system; and (c) reflection and decision making in order to select the most appropriate type of equivalency on the lexical, sentence and textual levels.

It is impossible to overcome the obstacles described without tools that facilitate the comprehension of the conceptual universe of which the text in question is a part, as regards the genre and the implications thereof, plus the structure and the format, the main legal and communicative function and the legal validity that the text is to have, as well as all the factors referred to in the third and fourth problem areas.

1.1. Instruments that can help to resolve problems

An ever-increasing number of instruments are available to the legal translator for the purpose of carrying out his/her work. On one hand, there are “traditional” *lexicographical works*, in paper or digital format, i.e. specialised monolingual dictionaries and encyclopaedias, which are useful for providing solutions to the first of the aforementioned problem areas (terms, phraseology, USMs), and specialised bilingual dictionaries, which also offer potential solutions, although with certain limitations.

Generally speaking, the lexicographical entries in such works correspond to terms from the source legal system, while the proposed equivalents tend to be either literal translations (and, thus, terms that do not exist in the target legal system or even which represent a concept other than that referred to in the original text, e.g. Magistrate’s Court - Juzgado Correccional) or terms specific to the target legal system, despite the fact that there may be many intrinsic differences (e.g. Limited Company - Sociedad Anónima). This is a particularly serious matter, as bilingual legal dictionaries in unskilled hands, i.e. those of someone who has not reflected upon the matter in question and is thus unaware that proposals in dictionaries ought to be regarded as mere options to be weighed up in conjunction with the complexity of the elements involved in a translation, lead to constant errors that subsequently result in poor translations and even communicative problems between the parties involved in the translation situation. There are two prototypical examples in that respect, namely translation students (and inexperienced translators or anyone bold enough to translate without having received proper training) and journalists. All of us who teach legal translation have witnessed the former case. During exams in particular, when the pressure of a time limit causes them to forget what they have learned in class, students often put their faith in the equivalent proposed by a bilingual dictionary and “jam” it into the translated text, even though it may not work in the context in question and may not be an appropriate type of solution. Unfortunately, the same situation arises in the case of legal texts translated by those who are theoretically qualified to do so. Their errors go on to add to the increasingly common lists of “translation howlers”, which are habitually found on the internet (in discussions in mailing lists or as the object of a few satirical articles, etc.) and do nothing to contribute to the generation of greatly required prestige for the important task of translation.

² A legal equivalent is held to mean equivalency established between two terms that represent two similar concepts in each of the legal systems (e.g. *separation agreement* and *convenio regulador*). A contextual equivalent refers to the case of the term in the source language having different possible equivalents in the target language, depending on the context in which it is used (e.g. *attorney* can be the equivalent of *abogado*, *apoderado*, *Fiscal General del Estado*, etc.). Lexical translation consists of suggesting a loan translation of a term in the source language when there is no equivalent thereof in the target legal system (e.g. *The Business Names Act* - *Ley de nombres de empresas*). Lastly, periphrastic translation involves explaining a source language term in the target text (e.g. *joint venture* - *negocio en participación de dos o más empresas*).

With regard to the second example, it is simply necessary to read the press on a relatively frequent basis to find (in the international or society sections, which often cover cases being tried the UK or the USA) instances of “High Court”³ or even “Supreme Court”⁴ being translated as “Tribunal Supremo”⁵, without the addition of any type of explanation that might clarify matters for a Spanish reader.

Additionally, *terminological databases* can help to partially resolve the first problem, as well, potentially, as part of the second. If the information contained therein on each entry is sufficiently complete, it is possible to identify the branch of law to which a text corresponds or even the textual genre in which it is habitually used (provided that a single term cannot feature in more than one genre, something that is rather uncommon in legal texts). However, terminological databases have their limitations, as will be explained in the next section.

As regards a solution for the second problem area facing the legal translator, that involving the characteristic traits that give a text substance, there are currently numerous publications containing *legal forms*, which can help the translator to recognise macrostructures and textual genres, as well as to select the appropriate phraseology, thus serving as parallel texts.

Another major resource that will soon be available is the product of research work currently being undertaken by A. Borja and E. Monzó of the Universidad Jaume I, as part of the GENTT project (García Izquierdo and Monzó 2003, 2005; Borja and Monzó 2000), which is set to result in an *encyclopaedia of legal textual genres* covering Spanish, British and US law, and which will undoubtedly prove to be extremely useful for legal translators.

However, for the purposes of resolving the third and fourth problem areas, i.e. a lack of knowledge of the figures or agents involved and the possible legal consequences arising from a text, the tools available for helping the legal translator have certain restrictions and drawbacks.

Firstly, there are *specialised monographs*, which provide the translator with all sorts of information on the legal system corresponding to a specific country and language, or even on comparative law, highlighting the differences between two particular legal systems. However, the enormity of the field of law, which governs every aspect of our life and is therefore exhaustive, results in specialised monographs covering very broad aspects and being either too vague or too complex (in other words, it is necessary to be a specialist in the first place to understand them in any depth). Furthermore, such monographs do not usually refer to or make explicit mention of the broader context of which they are a part, meaning that consulting them tends to be rather impractical for the translator, who rarely has as much time for documentation as he/she would like.

Additionally, while the major development of ICTs and artificial intelligence over recent years has made it possible to create very different types of *knowledge bases and expert systems*, including ontologies (which are dealt with later), the problem for the legal translator is that none of the existing ontologies or knowledge bases have been designed to serve as a reference source for those who are not experts. There are a host of tools geared to aiding jurists (lawyers, notaries, judges, public prosecutors, consultants, etc.). Borja (2005a) refers to such tools as “legal IT” and arranges them into the following categories: (a) documentary and managerial legal IT, i.e. programs for the automatic drafting of legal texts; (b) legal IT for data and document recovery (the LEXIS, WESTLAW, SCALE or INFO1 databases); (c) rule-based expert systems that use logical inference techniques to create models of legal reasoning for automatic decision making, in an attempt to formalise law and legal reasoning.

³ A higher British court that hears civil and criminal cases, but which is not the highest authority to which it is possible to appeal, given the existence of the “Court of Appeal”.

⁴ The “Supreme Court of Judicature” encompasses all the British higher jurisdictional bodies (Court of Appeal, High Court and Crown Court), apart from the House of Lords, and is thus not a specific court to which it is possible to appeal.

⁵ A higher Spanish court and the final authority to which it is possible to appeal (without becoming involved in the jurisdiction of the *Tribunal Constitucional*), encompassing chambers in which civil, criminal, contentious/administrative and military cases are heard.

Given that the legal translator does not tend to be a jurist, using all the tools in question is neither a simple nor a quick option. Firstly, it is assumed that the user has a whole range of knowledge (not only on law in general, but also on all the intertextual relationships entailed, on the agents involved in each situation, etc.) that the translator often does not possess. Secondly, all the aforementioned tools tend to be monolingual; those that are multilingual usually refer to specific or supranational legal systems (such as Community Law, which is separate from that of the Member States and only used in the EU) that are not applicable to texts being translated between two languages and two particular national legal systems.

Meanwhile, the expert knowledge systems in the form of **ontologies** (cf. Gruber, 1993) which we have been able to consult show that the very experts who develop them are aware of their limitations and complexity, and eventually encounter the same difficulties as the translator does.

Due to the complicated nature of this matter, perhaps it is worth going into a little more depth to establish a specific example. Breuker, an author with vast experience of European projects geared to the creation of **legal ontologies**, having worked in that area for more than a decade⁶, created the LRI-Core ontology. In a subsequent article, he explained the deficiencies of earlier systems, such as SUMO or DOLCE, which LRI-Core overcame. However, he stated that LRI-Core had not fulfilled its established objective, which was to develop ontologies that would cover the areas of Dutch, Polish and Italian criminal law, a basis that could be used for the purpose of analysing the differences and similarities between the legal systems of those European countries, with a view to making progress towards the much sought-after “harmonisation” of the legal systems of the Member States. That idea of harmonisation is based on the theory that the legal systems in question have a common moral basis and that the main difference between them lies in the concepts used thereby (for example, abortion is regarded as homicide in Holland because the definition of “life” differs from that established by the Italian criminal system). According to Breuker (2004) again, the main obstacle encountered in that respect (other than the financial barrier) was translation, with it being noted that attempting to make ‘maps’ of similar legal concepts was a much more complex matter than making ‘maps’ of vocabulary in different languages (as in the case of EuroWordNet), “as translators of legal documents can confirm”, explained the author. Similarly, the study in question (Breuker, 2004) confirmed that comparative law (texts comparing the criminal law system in the three aforementioned countries, in this instance) is relatively useful, given that it mainly focuses on the characterisation of basic principles and the history that has given rise to the differences and similarities between criminal legislation in each of the relevant countries.

It is thus clear that the “ultimate” difficulties eventually turn out to be very similar to the problems described initially.

Another case is that of the Laboratory for Applied Ontology (ISTC-CNR) in Rome, which, based on its experience of various European projects (DOLCE+, NIR and the Italian version of JurWordNet), suggests that ontologies be used to formalise legal knowledge and the legal lexicon, with a view to comparing legislation and detecting incompatibilities and/or differences between national legislation (that of Italy, in this case) and supranational legislation (Community legislation) (cf. Gangemi *et al.*, 2002). The intention of the authors is to develop an information recovery system that will make it possible to access heterogeneous, multilingual data and which, at the same time, will offer a source of conceptual information. The tool in question is currently being developed and could prove to be of great use to translators, if a successful outcome is reached.

Lastly, most of the current research to which we have had access (Zalbert and Smith, 2005; Smith, 2001; Smith, 2004; Kraligen, 1997) only focuses on the more philosophical aspect of ontologies. While such reflections may be extremely helpful for computer scientists (who have to physically create ontologies) or jurists (who seek to design

⁶ Breuker is the co-creator of OCL.NL, an ontology focusing on the area of Dutch criminal law (as part of the European IST project known as “e-Court”, which was geared to the development of a tool that would allow for the semi-automatic management of procedural documents, such as transcripts of oral hearings), and has taken part in projects such as TRACS (cf. Den Haan, 1996; Den Haan and Breuker, 1996), ON-LINE (cf. Valente *et al.*, 1999) and FOLaw (cf. Valente, 1995).

practical ontologies that will solve problems of a legal nature), they do not provide information that is useful for translators.

In short, having analysed the research currently being undertaken and to which we have had access, we can state that while it is possible that legal ontologies will be genuinely helpful in the future, the ontologies available at present provide a reduced and clearly insufficient amount of information for translators.

1.2. New reference sources created specifically for translators

On the basis of all the above observations, it could mistakenly be concluded that the work of all legal translators is incorrect due to the unavailability of better sources of information; that is by no means the message that we are trying to transmit. The fact is that legal translators who work exclusively within that field have become increasingly specialised and, over time, have been “filling in” all the gaps in knowledge to which we referred in the four problem areas (lack of knowledge of terminology or phraseology/USMs; lack of knowledge of the characteristic traits that give a text substance; lack of knowledge of the figures involved; and lack of knowledge of the possible legal consequences arising from a text), whether through specific training (postgraduate courses in legal translation, law degrees, specific courses on particular areas of knowledge, etc.), through reading specialised monographs and articles in specialised journals, or simply through personal contact with jurists. Some legal translators actually work in teams with jurists (mainly lawyers) or have spent time working in legal practices as liaison interpreters or as administrative staff, thus acquiring the necessary knowledge.

Be that as it may, in the present day, when technological evolution has made it possible to design practically anything imaginable and for which there is a great enough need, we feel that it is time to make new reference sources available to legal translators, so that they can “fill in” the aforementioned knowledge gaps in relation to the relevant legal systems quickly and flexibly, incorporating the necessary terminology (liable to be used as an equivalency) in both the languages involved at the same time.

We are referring to a *bilingual ontology* that would provide the translator with a comparative picture in both the languages and systems with which he/she is working. There may be a notion that this is precisely the function of comparative law, but the translator not only needs a comparison of systems in terms of legislation, courts, etc., but also specifically requires a comparison of categories of concepts, given that the concepts involved are not equivalent to each other. The translator needs to become familiar with the concepts that underlie the original text and those that constitute the same situation (or the most similar situation possible) in the target language and legal system in order to be able to establish terminological equivalencies, which, depending on the nature of the translation commission (it may be an informative translation, it may be that the text has to be adapted to the target legal system, it may be a translation that is to be used as the basis upon which another document will be drafted, etc.) and the specific communicative situation, will be legal, lexical, periphrastic or contextually equivalent translations, according to each particular case. Thus, with the assistance of existing reference sources and the proposed bilingual ontology, the translator could quickly and flexibly obtain all the information required to produce a target text that would meet all the requisites for his/her translation to perform the desired function.

We are going to present a brief example of how the proposed bilingual ontology could be developed, although the idea would evidently be to begin a wide-ranging research project that, over time, could come to encompass all the areas of the two legal systems involved in a translation.

We have chosen to focus on commercial law as it is an area that generates a great deal of translation work (mainly texts related to the application of law, such as contracts, company charters, articles of association, etc.) and in which, nonetheless, translation errors abound, often due to dictionaries and terminological databases being used incorrectly.

2. Legal terminology management

As was already indicated in the previous section, the legal translator is one of the main consumers of legal terminology, but not the only one. In other subject areas, such as the technical or scientific disciplines, it is possible to distinguish between *descriptive or*

functional terminological management on one hand and *prescriptive* terminological management on the other. The former refers to any work that includes terminology related to a specific discipline, generally in more than one language, and whose function consists of helping experts in the field or similar figures to understand particular terms and even to find equivalents in other languages. Such works are merely informative and have no normative value. The latter, i.e. prescriptive terminological management works, are those developed by institutions that establish concepts, definitions and the names thereof in one or more languages. Examples of such institutions are the ISO, on an international scale, AENOR (Spain) and DIN (Germany). Their role consists of establishing concepts in highly specific areas, *standards*, together with the names thereof. It is possible for them to do so as the areas in which they operate are common to the international community; establishing concepts on an international scale in fields such as pharmacology, telecommunications, hydrocarbons, etc., is essential in order for knowledge to evolve and flow internationally and, above all, in order to facilitate technological and commercial exchanges between different communities.

The terminological management that we have described as prescriptive is not a feature of a legal environment, except, at the most, in the case of international law. Given that each community has its own legal system, as pointed out previously, the existence of prescriptive legal terminological management that encompasses different languages corresponding to different legal communities is impossible. The terminological reference works available to the legal translator are thus merely descriptive and, consequently, informative. Unfortunately, such works tend to treat terminology in a fashion comparable to that of any other area, without paying sufficient attention to the specific nature of each of the legal conceptual systems involved.

Let's focus on terminological databases, *a priori* much more flexible than any work of a lexicographical nature. In general, developing a database involves following a methodology inherent to terminological undertakings; in other words, it is considered that a unique concept exists and that it is represented by a certain name in each language, with all the corresponding information set out in a single file. However, the application of that methodological principle sees legal terminological bases fall prey to the same problems as bilingual lexicographical works. With a single concept covered in each file, a concept corresponding to only one of the legal systems involved in a translation (probably the source legal system) is presented. It is for that reason that, despite containing information in more than one language, legal terminological bases should be regarded as unidirectional, with one source language and one or more target languages, as the underlying conceptual system is that of the source language only. The concepts presented correspond to the conceptual system (the legal system, in the case of law) of the source language, and the names shown in the target languages are mere proposals or adaptations geared to reproducing the conceptual system of the source language, but which do not reflect the conceptual system of the target languages⁷. The legal translator must learn to recognise that phenomenon if he/she works with databases and even lexicographical works, and uses them for the purpose of documentation.

3. The conceptualisation of the legal system from a linguistic point of view

Over recent years, and in the light of the limitations of terminological databases, not only where legal terminology is concerned, but also in other fields of knowledge in which there is no single shared conceptual system, more complex terminological management systems from the world of artificial intelligence have been favoured, namely knowledge management systems or ontologies. According to Sowa (2000:492), the discipline of ontology consists of “the study of the *categories* of things that exist or may exist in some domain”. Artificial intelligence has adapted that branch of philosophy and has developed methodologies and tools that allow for the conceptualisation of fields of knowledge (“an

⁷ This is inevitable. Sometimes, the concepts of each legal system become intermingled to such an extent that the legal translator is unable to identify the system to which a given concept belongs.

abstract simplified view of the world that we wish to represent for some purpose", Gruber, 1993:2) and the representation thereof in the form of an ontology ("an explicit specification of a conceptualisation", *ibid.*). The methodologies and tools in question have consequently become terminological management systems, as those systems are based on concepts as units and, ultimately, concepts are represented by names in each language.

The use of ontologies offers many benefits. Noy and McGuinness (2004:1) summarise the reasons for using them as follows:

- To share common understanding of the structure of information among people or software agents
- To enable reuse of domain knowledge
- To make domain assumptions explicit
- To separate domain knowledge from the operational knowledge
- To analyse domain knowledge"

Steve *et al.* (1998a:1) establish three categories of ontologies, namely single-domain ontologies, generic ontologies and representational ontologies. The ontology proposed herein shares many of its characteristics with single-domain ontologies, although in the case in hand, the relevant domain, i.e. legal translation, is part of two different areas of knowledge, namely law and translation. It is an ontology developed with a specific application in mind, that of providing legal translators with the information that they require so that they can make their own decisions in the context of their translation.

Ontologies are extremely useful for the legal terminological management proposed herein for two main reasons. Firstly, the underlying conceptual outline of a given field of knowledge is specified in ontologies, with the peculiarity of it not being linked to a particular language. That characteristic is especially relevant in the area of legal terminology, as it is consequently possible to group categories of concepts together independently of a language and, thus, of the legal system related thereto. Furthermore, it is therefore possible to group concepts together on the basis of abstract categories not necessarily envisaged in a legal system. Additionally, there is a specific aspect of the methodology established by WordNet, one of the better known terminological ontologies (Sowa, 2000:497), which is also partially applied in our model, namely *synsets* or sets of synonyms (<http://wordnet.princeton.edu/man/wngloss.7WN.html>). *Synsets* are sets of terms that are equivalent or almost equivalent to each other, and which thus share characteristics and relationships with other terms from the ontology.

Our intention is to design an ontology that might facilitate terminological management and the legal translator's understanding of the concepts corresponding to the area, in the source and target languages, as well as the implications of those concepts. To that end, and as signalled in the first section of this article, we have decided to offer an example of terminological management through ontology, using the field of commercial law as the purposes of this illustration. Given that the ontology in question is to be used by legal translators, both the conceptual structure and the characteristics that describe concepts must enable the translator to understand the subject area, to assimilate new concepts on the basis of the knowledge that he/she already possesses and to arrive at appropriate solutions for the translation problems that may arise as part of his/her professional work. The ontology must help the translator to avoid mistakes attributable to contact between two different legal systems, in such a way as to make it possible to produce translations that are consistent with the translation commission.

To that end, and bearing in mind the aims of this project, it is essential that one of the main characteristics of ontologies be avoided, namely the use of a single conceptual structure unrelated to linguistic considerations and linked to a certain conceptual system. In fields of knowledge other than law, such as science, for example, it may be appropriate for there to be a conceptual structure that is independent of any language and which might even serve as a link between the lexicons of different languages, as, theoretically at least, scientific knowledge is deemed to exist independently of any language. That is not the case where law is concerned. We have thus decided to do away with a single conceptual structure, which would always be linked to a certain legal system, and have opted for a structure consisting of categories that encompass both British and Spanish concepts; in other words, each category includes concepts corresponding to both the legal systems involved and, thus, to both languages.

Any mention of legal concepts may entail a reference to a concept that is clearly defined in the corresponding legal system (e.g. a *sociedad anónima*) or to concepts that have to be specified in the event of them being applicable (as is the case of the underlying concepts of many contractual clauses, for example).

3.1 An ontology of legal terms

An example of an ontology of concepts that are clearly defined in the legal system is that proposed by Orozco and Sánchez Gijón (forthcoming), encompassing concepts related to the British and Spanish systems on company law. The proposal in question covers the companies set up under the British and Spanish systems. To that end, four categories are established:

- 1- *Companies*: the types of companies envisaged by each legal system.
- 2- *Agents*: the figures legally involved in companies.
- 3- *Documentation*: based on the classes of textual genres established by Borja (2000:85), this category includes the documentation that is essential for finding out the legal context of companies. The documentation in question basically consists of prescriptive texts (legislation) and texts related to the application of law (documents that must be submitted in order to register a company and to begin an economic activity).
- 4- *Authorities*: the registries in which companies must be registered in order to begin their activity.

The above categories are not concepts described and envisaged in the legal systems involved, but more or less generic descriptions that make it possible to group terms from the British and Spanish legal systems together. On the basis of those categories, a documentary framework is proposed, by means of which the translator can become familiar with and compare each of the concepts described. Specifically, companies are described by listing their characteristics as established in each legal system. The following characteristics are stipulated:

- *Minimum number of partners*: the minimum number of people required to form the company.
- *Maximum number of partners*: maximum number of people who may form the company.
- *Liability of partners in relation to third parties*: the values envisaged for this characteristic are *limited*; *unlimited*; *limited for sleeping partners*; and *unlimited for general partners*.
- *Own legal status*: the envisaged values are “yes”, which means that the company is a legal entity and is to be regarded as such in the eyes of the law; or “no”, which means that each partner is a legal entity acting on their own behalf.
- *Decision-making bodies*: agents involved in the management of companies. These concepts are included in the category *Agents* | *Decision-making bodies*.
- *Existence of share capital*: requirement for share capital to exist explicitly.
- *Representation of capital*: forms that capital may take (shares, securities, etc.). These concepts are included in the category *Companies* | *Share capital*.
- *Possibility of sale to the public*: existence or otherwise of the possibility of selling the forms in which capital is represented (shares, securities, etc.) to the public.
- *Minimum share capital*: minimum amount of share capital (where required) expressed in the corresponding currency (pounds sterling or euros).
- *Initial capital outlay*: minimum amount that must be paid out prior to beginning the corresponding economic activity.
- *Registration in*: place (registry) in which the company must be registered.
- *Registration formalities*: essential documents for the formalisation of the registration of the company in the corresponding registry.
- *Governed by*: law or laws governing the operation of the company.
- *Legal equivalent*: legal equivalent, if applicable (concept from the other legal system covered by the same category).
- *Hypernym / Hyponym*: allows for interrelated terms to be listed.

The ontology in question makes it possible to directly consult any of the terms included, whether in English or Spanish, and to look at the characteristics of those terms in more depth in order to obtain a greater knowledge of them. In the case of there being a legal equivalent, it would be included in the description of the term. Where terms without a legal equivalent are concerned, the ontology allows for searches to be performed by specific characteristics, so as to find partially equivalent terms.

3.2 An ontology of notions

One of the peculiarities of legal rhetoric consists of basing arguments on legal notions that are implicit or which are only explicitly referred to in a veiled or indirect manner. That is the case, for example, of the *spirit* of laws in Spanish or of the underlying notion of the clauses of a contract. Those very notions, those that underlie the clauses of a contract, are going to be used for the purpose of illustrating an example of the application of ontology to legal translation with two goals:

1. Providing information needed in order to be able to understand the original text and possible parallel texts.
2. Providing linguistic information needed in order to be able to understand the original and draft the final text.

The clauses of a contract make statements, in one way or another, as regards an aspect, idea or concept (a pledge made by the parties, the nature of the object of the contract, etc.). On that basis, clauses could be conceptualised with a view to subsequent categorisation, taking into account the underlying notion (e.g. the *guarantee clause*), the characteristics that give a clause substance, the textual genre to which each clause belongs, etc.

From the outset, the drafting of a contract is subject to the will of the parties to enter into agreements, provided that none of the clauses is void with regard to the law. That is the case under both Roman and Anglo-Saxon law⁸.

The following proposal for an ontology is based on three initial classes:

- Clauses.
- Figures.
- Documentation.

As was the case of the ontology proposed for legal terminology, we have envisaged categories that include concepts from both Anglo-Saxon and Spanish law. Those categories are not actual figures of each legal system, but function as hypernyms or classes that can encompass or help to describe concepts from different legal systems. Before tackling the *clauses* class, which constitutes the heart of this proposal for an ontology, we will describe the *figures* and *documentation* classes.

Despite that fact that in this case the idea is to focus on clauses, or maybe for that very reason, we feel it necessary to include aspects such as the figures involved and the documents that include or condition the clauses. Where figures are concerned, we have merely distinguished between the categories *agents* and *notaries*. *Agents* are those who participate in a contract and to whom different names are given in each different contractual relationship (e.g. *buyer-seller*, *lessor-lessee*, etc.). *Notaries* are those responsible for attesting to a legal act.

The *documentation* class features a categorisation of legal documents based on the classification suggested by Borja (2000:85). That classification distinguishes between prescriptive texts, texts related to the application of law, judicial texts, doctrinal texts and jurisprudence. Texts related to the application of law include contracts, while the laws that govern them are classed as prescriptive texts. In addition to those text types, we have also included the *data* category in the *documentation* class, whereby it is possible to specify the

⁸ Regardless of the will to enter into agreements, in some cases there are certain aspects that must, obligatorily, be placed on record in order for a contract to be valid. For example, it is necessary for the consideration to feature in British purchase contracts. In Spain, lease contracts constitute the only type of contract for which the minimum clauses are stipulated by law.

data contained by the relevant documents. Such data is often related to the figures involved, to the object of the contract, etc.

The *clauses* class is subdivided into three categories:

- *Underlying legal notion*: this is an abstract category that classifies the various concepts that may be embodied by a clause.
- *Sample clauses*: real clauses extracted from both British and Spanish contracts.
- *Units of legal meaning (ULMs)*: linguistic expressions that have a specific meaning in legal language and whose use is linked to a textual genre, a clause with a particular underlying legal notion, etc.

Despite the apparent form of an ontology and the prototype having been developed using the Protégé 3.0⁹ ontology editor, the relationship between the classes and their categories is not always hierarchical. In certain cases, the image of a network between categories is more illustrative than that of a hierarchical structure. A detailed description of each of the categories envisaged in the *clauses* class follows.

Descriptive fields for the <i>Underlying legal notion</i> category			
Slot ¹⁰	Description	Inverse slot ¹¹	Description
IN DOCUMENT	Link with the document type that includes a clause with the legal notion in question.	WITH CLAUSE UNDERLYING NOTION WITH LEGAL	<i>Documentation</i> slot that links the document type with the legal notions of the clauses that it contains.
SAMPLE TEXT	Link with a clause with the legal notion in question.	UNDERLYING NOTION LEGAL	<i>Sample clauses</i> slot that links the clause with its corresponding underlying legal notion.
ULM	Link with the ULM commonly used in clauses that express the legal notion in question.	LEGAL NOTION OF CLAUSE	<i>ULM</i> slot that links the ULM with the underlying legal notion of the clauses in which it is used.
HEADING, CLAUSES, END	Part of a contract in which the legal notion in question is usually included.	--	--
EQUIVALENT	Linguistic equivalent in the other language. ¹²	--	--

⁹ Protégé 3.0, <http://protege.stanford.edu>, © 1998-2006, Stanford University.

¹⁰ Slots are the fields envisaged for describing a concept in a category. They may be open fields in which it is possible to include any relevant piece of data, or fields that associate an element or an instance with another from the ontology.

¹¹ Some slots that encompass a relationship between one instance and another are also able to anticipate the inverse slot on the basis of the description of the instance, in such a way that the editor automatically reproduces that information. For example, with the *HYPERNYM* slot, it could be said that *instance A is the hypernym of B (A>B)*. With the inverse slot *HYPONYM*, the editor would automatically create the relationship *B is the hyponym of A (B<A)*.

¹² From a conceptual point of view, it might have been more appropriate to work on the basis of the existence of a sole notion or underlying concept, and, therefore, of a single entry with one name in each language. However, given the structure of the editor and the application of this ontology, we felt it more useful to make distinctions from a linguistic point of view and to relate the notion in English with the English clauses and ULMs, doing likewise with the Spanish notion. The notions are thus interrelated through the *EQUIVALENT* field, but each name is only related with information in the same language and, therefore, from the same legal system.

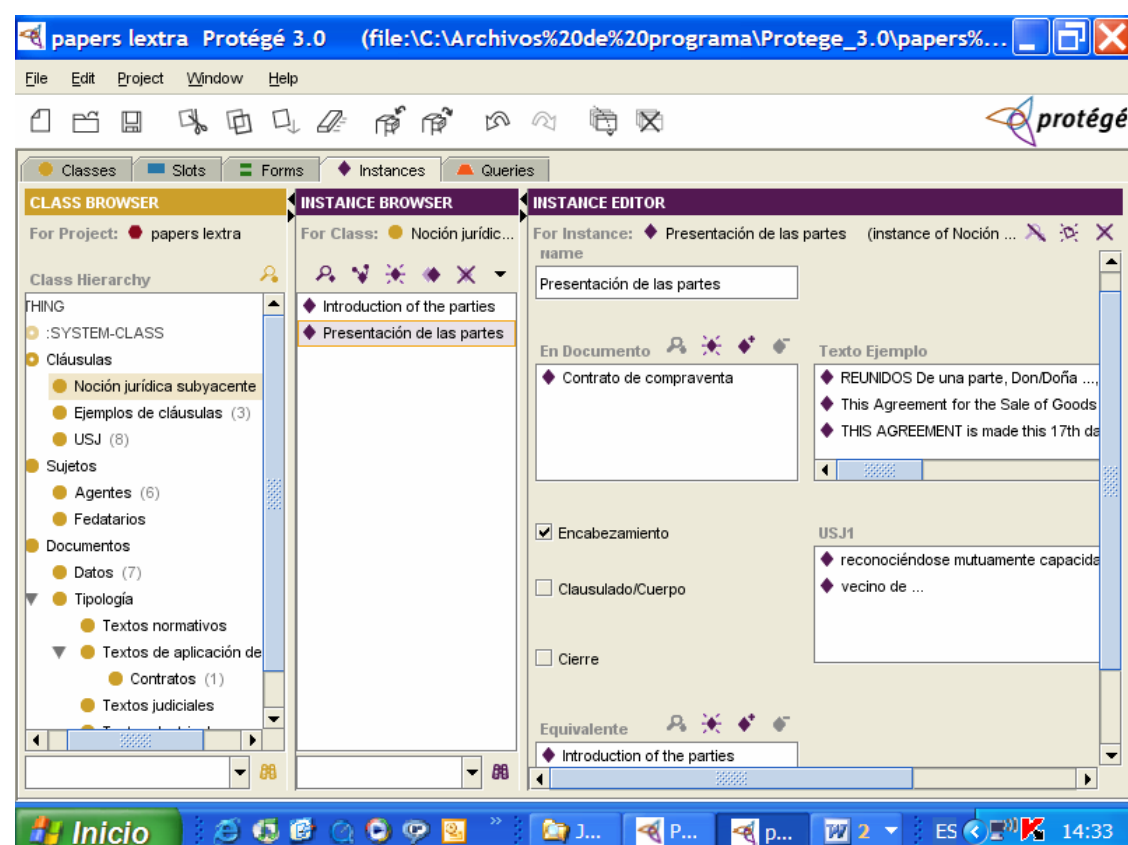

Figure 1: Image of the editor file for an underlying legal notion.

By means of the fields in question, each of the notions is related with the *sample clauses*, with the *ULMs* that are most commonly used to express the relevant notion and with the *documentation* in which it features, which may be a specific genre (e.g. purchase contracts) or a category (e.g. documents related to the application of law).

Descriptive fields for the <i>Sample clauses</i> category				
Slot		Description	Inverse slot	Description
FIGURE		Link with the figure appearing as the agent of the clause.	CLAUSE	<i>Figures</i> slot that links figures with a sample clause.
UNDERLYING NOTION	LEGAL	Link with the corresponding underlying legal notion.	SAMPLE TEXT	<i>Underlying legal notion</i> slot that links the notion with a sample clause.
DOCUMENT		Link with the document type that usually contains the clause in question.	DOCUMENT CLAUSE	<i>Documentation</i> slot that links the document type with a sample clause.
ESSENTIAL DATUM		Link with the <i>data</i> category in the <i>documentation</i> class which makes it possible to indicate the data that must necessarily appear in the clause in question.	CLAUSE IN WHICH IT APPEARS	<i>Data</i> slot that links the data with a sample clause.
ULM		Link with the <i>ULM</i> that appears in the wording of the	CLAUSES	<i>ULM</i> slot that links the ULM with a sample clause in

	clause.		which it is used.
HEADING, CLAUSES, END	Part of a contract in which the clause in question is usually included.	--	--

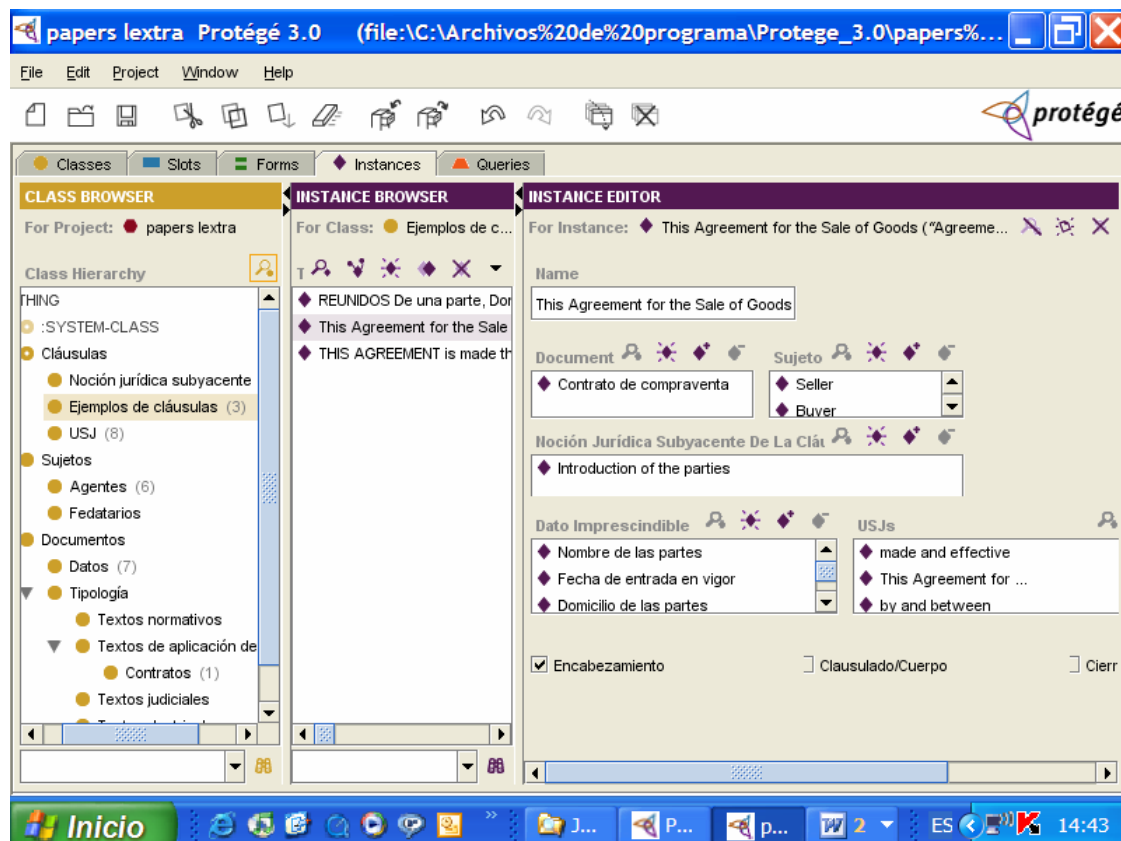

Figure 2: Image of the editor file for a sample clause.

The identification of ULMs within a clause must allow the legal translator to distinguish, within the clause, between free text and legally significant text that has both a referential function in the legal system and a conventional function within the textual genre. Furthermore, identifying the underlying legal notion makes it possible for the translator to understand the object of the clause and, through the notion itself, to associate the clause with others with the same object in the other language.

Descriptive fields for the <i>Units of legal meaning</i> category			
Slot	Description	Inverse slot	Description
SYNTACTIC STRUCTURE CONTAINING THE ULM	Reproduction of the syntactic structure of a clause or a segment of a clause in which the ULM in question is used.	--	--
ESSENTIAL RELATED DATUM	Link with the <i>data</i> category in the <i>documentation</i> class which makes it possible to indicate the data that must necessarily appear	RELATED ULM	<i>Data</i> slot that links the data to the ULM habitually used for the indication thereof.

	when the ULM in question is used.		
CLAUSES	Link with a sample clause in which the ULM in question is used.	ULMs	<i>Sample clauses</i> slot by means of which the clause is related to the ULM in which it appears.
CLAUSE NOTION	Link with the underlying notion of the clauses that usually contain the ULM in question.	ULM	<i>Underlying legal notion</i> slot by means of which a notion is related to the ULM habitually used for the purpose of expressing the former.
DOCUMENT ULM	Link with the <i>ULM</i> that appears in the wording of the clause.	CLAUSES	<i>ULM</i> slot that links the ULM with a sample clause in which it is used.

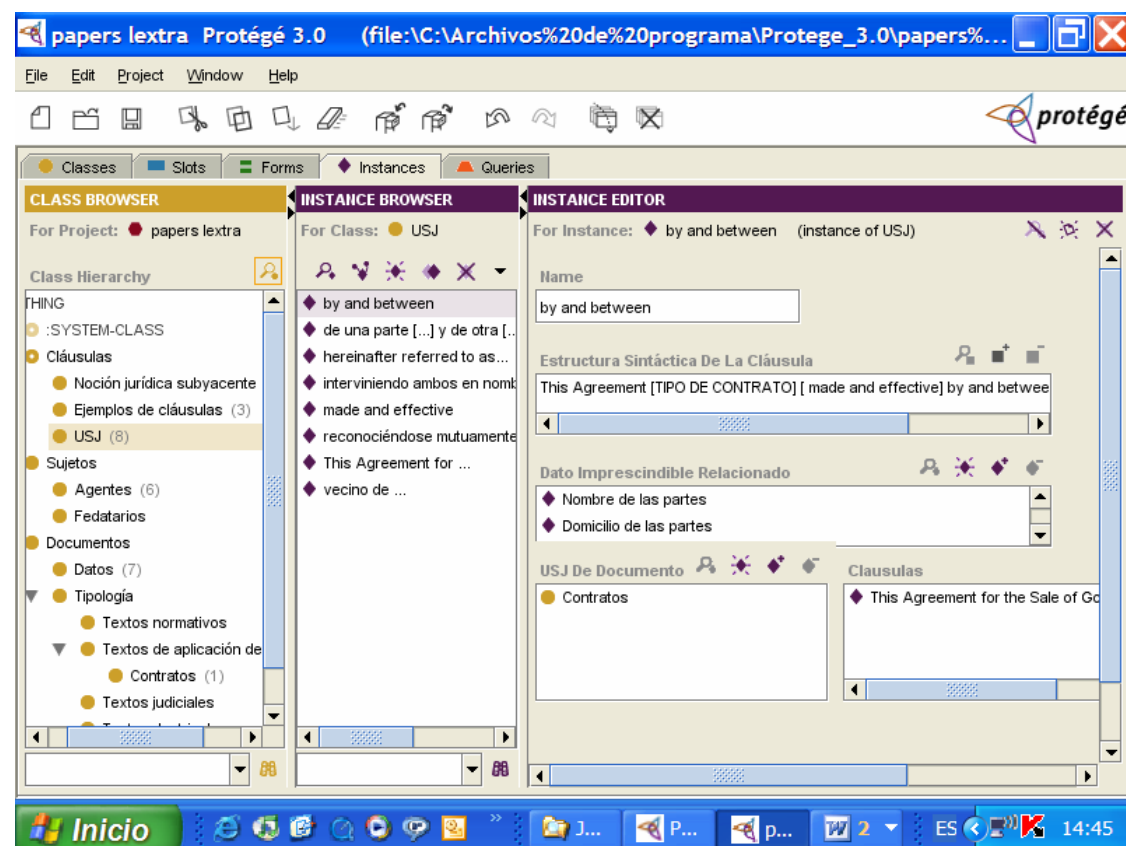

Figure 3: Image of the editor file for a ULM.

ULMs are essential for maintaining internal coherence within a document. Recognising them helps the legal translator to understand the clause and relate the accompanying information to the rest of the document. However, tackling them from a purely linguistic point of view is a common mistake, involving the translator merely considering their linguistic equivalent. With this ontology, the translator does not obtain direct information on equivalents, although he/she does obtain enough information to be able to identify and familiarise himself/herself with the contextual and conceptual behaviour of the ULM in question. Additionally, by means of an advanced search, the

underlying legal notion makes it possible to locate clauses with similar objects in the other language and, in turn, to find out if equivalent ULMs are used.

4. Conclusions

In the area of legal knowledge, a conceptual level independent of language does not exist (nor is its existence possible), for which reason reproducing an “alinguistic” conceptual structure is out of the question. In fact, even if it did exist, for the purposes of translation, and in the field of legal translation in particular, equivalency could not be established solely on the basis of a conceptual level, as there are many other aspects that must be taken into account, such as the textual environment, the communicative situation, the translation commission, etc. For that reason, a system offering a solution for the conceptual level would still cause the legal translator to commit errors.

An ontology system combining terminology, underlying notions, documents, institutions and figures related to the legal field in a holistic fashion could become an essential resource for the legal translator. It would enable him/her to understand every aspect of the original and would provide him/her with the information necessary to draft a final text in accordance with the legal context and the translation commission. A system such as that proposed herein does not offer direct linguistic answers, but it does identify the various possibilities according to the characteristics to which the translator attributes most relevance, based on a precise description of each entry.

We are aware of the limitations of the two examples that we have used to illustrate this proposal for terminological management. We actually feel that the drawback to our proposal lies in the development of the ontology itself, something that would require the input of an interdisciplinary group of experts with the ability to distance themselves from the disciplines of law and translation studies in order to be able to recognise and describe terms in accordance with the parameters of the ontology. Nonetheless, we have no doubt that this resource would prove to be useful to the community of legal translators and, in particular, to anyone studying to become a translator.

Bibliography

- AGUILERA, E. (2002). El Derecho como campo de aplicación de la Inteligencia Artificial. [en línea] in *Eureka, Revista electrónica*. Instituto de Investigaciones Jurídicas, Universidad Nacional Autónoma de México <<http://www.juridicas.unam.mx/inst/becarios/eureka/1/art1.htm>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- ALCARAZ, E.; HUGHES, B. (1993), *Diccionario de términos jurídicos inglés-español, español-inglés*. Barcelona, Ariel.
- (1996), *Diccionario de términos económicos, financieros y comerciales inglés-español, español-inglés*. Barcelona, Ariel.
- BERMAN, D.H.; HAFNER, C.D. (1993), “Representing Teleological Structure in Case-Based Legal Reasoning: The Missing Link”, in *Proceedings of the 4th International Conference on Artificial Intelligence and Law*. Nueva York, ACM Press, p. 50-60.
- BOER, A.; VAN ENGENS, T; WINKELS, R. (2003). “Using Ontologies for Comparing and Harmonizing Legislation”, in *Proceedings of the 9th ICAIL Conference*. Edimburg.
- BORJA, A. (2000a). *El texto jurídico inglés y su traducción al español*. Barcelona, Ariel.
- (2000b) “The concept of equivalence in medical and legal translation”, in *International Journal of Translation*, 12 (1-2).
- (2005a) “Organización del conocimiento para la traducción jurídica a través de sistemas expertos basados en el concepto de género textual”, in García Izquierdo, I. (ed.) *El género textual y la traducción. Reflexiones teóricas y aplicaciones pedagógicas*. Berna, Peter Lang.
- (2005b): “¿Es posible traducir realidades jurídicas? Restricciones y prioridades en la traducción de documentos de sucesiones británicas al espanyol”, in Monzó, E.; Borja, A. (ed.) (2005) *La traducción y la interpretación en las relaciones jurídicas internacionales*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I, p. 67-91.

- (2001). *Elaboració de corpus de documents per a la traducció especialitzada: corpus documental per a la traducció jurídica* [en línea]. Castelló, <<http://sic.uji.es/publ/edicions/jfi5/corpus.pdf>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- BREUKER, J. (2004) *Constructing a legal core ontology: LRI-Core*. [en línea] <<http://www.ws.onto.ufal.br/Papers/brazil-2004-ontology-ws.pdf>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- BREUKER, J.; VALENTE, A.; WINKELS, R. (2004). "Use and reuse of legal ontologies in knowledge engineering and information management", in *Artificial Intelligence and Law*.
- CAMMELLI, A.; SOCCI, F. (1998). "A Thesaurus for Improving Information retrieval in an Integrated Legal Expert System" in *Proceedings of the 9th International Workshop on Database and Expert Systems Applications*.
- DEN HAAN, N. (1996). *Automated Legal Reasoning*. Tesis doctoral. Amsterdam, Universidad de Amsterdam.
- DEN HAAN, N.; BREUKER, J.A. (1996). "Constructing normative rules", in Kralingen, R.van (ed.) (1996). *Proceedings of JURIX-96*. Tilburg, Tilburg University Press, p. 41-56.
- GANGEMI, A.; GUARINO, N.; MASOLO, C.; OLTRAMARI, A.; SCHNEIDER, L. (2002). "Sweetening ontologies with DOLCE", in Gómez-Pérez, A.; Benjamins, V.R. (eds.) *Proceedings of the EKAW-2002*, Springer, p. 166-178.
- GANGEMI, A.; PISANELLI, D.M.; STEVE, G. (1999). "An Overview of the ONIONS project", in *Data and Knowledge Engineering* 31.
- (2001). "A Formal Ontology Framework to Represent Norm Dynamics", in *Proceedings of the Second International Workshop on Legal Ontologies*. Amsterdam.
- GANGEMI, A.; PRISCO, A.; SAGRI, M.T.; STEVE, G.; TISCORNIA, D. (2003). "Some ontological tools to support legal regulatory compliance, with a case study", in *Proceedings of Workshop on Regulatory Ontologies and the Modeling of Complaint Regulations (WORM CoRe 2003)*, Springer LNCS, Catania.
- GARCÍA IZQUIERDO, I.; MONZÓ, E. (2003). "Corpus de géneros GENTT. Una enciclopedia para traductores" in *Traducción & Comunicación* 4, p. 31-53.
- (2005). "Del corpus a l'enciclopèdia: Concepció i construcció de l'enciclopèdia de gèneres GENTT", in Cabré, M.T.; Bach, C. (eds.) *Coneixement, llenguatge i discurs especialitzat*. Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra/Documenta Universitària.
- GRUBER, T. R. (1993). "A Translation Approach to Portable Ontology Specifications", in *Knowledge Acquisition* 5, p. 199-220.
- KRALIGEN, R. van (1997). "A Conceptual Frame-based Ontology for Law", in *Proceedings of the First International Workshop on Legal Ontologies*, Melbourne, Australia. <<http://webster.cs.uga.edu/~maduko/SemWeb/coc-frame-ont-for-law.pdf>> [Consulta: 19 de julio de 2006].
- MACLEOD, D. (1996). "The Internet, LEXIS and WESTLAW: A Comparison of resources for the legal researcher", in *Database* 19 (1), p. 50-57.
- MAYORAL, R. (2001). "Official (Sworn) Translation and Its Functions", in *Babel*, 46 (4), p. 300-331.
- (2002). "¿Cómo se hace la traducción jurídica?", in *Puentes: hacia nuevas investigaciones en mediación intercultural*, 2, p. 9-14.
- (2005). "¿Cuánto derecho debe saber el traductor jurídico?", in E. Monzó, E.; Borja, A. (ed.) *La traducción y la interpretación en las relaciones jurídicas internacionales*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I, p. 109-113.
- MONZÓ, E. (2003). "Corpus-based Teaching: The Use of Original and Translated Texts in the training of legal translators", in *Translation Journal* 7 (4). <<http://accurapid.com/journal/26edu.htm>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- (2005a). "Cómo traducir derecho sin ser jurista: nuevas fuentes y métodos documentales para la traducción jurídica", in D. Sales Salvador (ed.) (2005) *La biblioteca de Babel. Documentarse para traducir*, Granada, Comares, p. 123-146.
- (2005b). "Reeducación y desculturación a través de géneros en traducción jurídica, económica y administrativa", in I. García Izquierdo (ed.) *El género textual y la traducción. Reflexiones teóricas y aplicaciones pedagógicas*, Berna, Peter Lang, p. 69-92.

- (2006). “La documentación del traductor jurídico (inglés-español)”, in E. Ortega Arjonilla (ed.). *Introducción a la traducción jurídica y jurada (inglés-español)*, Granada, Comares.
- MONZÓ, E.; BORJA, A. (2000). “Organització de corpus. L'estructura d'una base de dades documental aplicada a la traducció jurídica”, in *Revista de Llengua i Dret*, 34, p. 9-21.
- (ed.) (2005). *La traducción y la interpretación en las relaciones jurídicas internacionales*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I.
- MORENO ORTIZ, A.; PÉREZ-HERNÁNDEZ, C. (1999). “Establecimiento de equivalentes de traducción mediante ontologías en un lexicón computacional multilingüe”, in *Actas del XVII Congreso de AESLA*. Alcalá de Henares, 15-17 d'Abril de 1999.
- MORENO ORTIZ, A. (2000). “Diseño e implementación de un lexicón computacional para lexicografía y traducción automática”, in *Estudios de Lingüística española* 9 <<http://elies.rediris.es/elies9/>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- NOY, N.F.; MCGUINNESS, D.L. (2004). “Ontology Development 101: A Guide to Creating Your First Ontology” [en línea] <http://protege.stanford.edu/publications/ontology_development/ontology101.html> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- ORTEGA ARJONILLA, E. (2005). “La traducción jurídica, jurada y judicial: aspectos teóricos, metodológicos y profesionales”, in Monzó, E.; Borja, A (ed.). *La traducción y la interpretación en las relaciones jurídicas internacionales*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I, p. 115-134.
- (ed.) (2006). *Introducción a la traducción jurídica y jurada (inglés-español)*, Granada, Comares.
- O'SHEA, O.J.; WILSON, E. (1997). “European Law Databases: An Experiment in Retrieval”, in *Proceedings of the 8th International Workshop on Database and Expert Systems Applications*, 227.
- SÁNCHEZ-GIJÓN, P. (2004). *L'ús del corpus en la traducció especialitzada: compilació de corpus ad hoc i extracció de recursos terminològics*. Barcelona, IULA UPF - Departament de Traducció i d'Interpretació UAB.
- SANTAMARIA, L. (2003). “Eines multidisciplinàries per a l'ensenyament de la traducció anglès-català: la traducció de contractes”, in *Revista de Llengua i dret* 39.
- (2005). “Interacción de conocimientos en el aprendizaje de la traducción jurídica”, in E. Monzóad A. Borja (eds.). *La traducción y la interpretación en las relaciones jurídicas internacionales*, Castelló de la Plana, Universitat Jaume I, p. 95-107.
- (2006). “Els procediments de traducció en els textos jurídics” in E. Monzó (ed.). *Les plomes de la justícia. La traducció al català dels textos jurídics*, Barcelona, Pòrtic.
- SMITH, B. (2001) “Objects and their environments: From Aristotle to Ecological Ontology”, in Frank, A.; Raper, J.; Cheylan, J.P. (eds.) (2001) *The Life and Motion of Socio-Economic Units (GISDATA 8)*, Londres, Taylor and Francis, p. 79-97.
- (2004). “Beyond Concepts: Ontology as Reality Representation”, in Varzi, A.; Vieu, L. (eds.) (2004) *Proceedings of FOIS 2004. International Conference on Formal Ontology and Information Systems*. Turin. [en línea] <<http://ontology.buffalo.edu/bfo/BeyondConcepts.pdf>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].
- SOWA, J.F. (2000). *Knowledge representation: logical, philosophical and computational foundations*. Pacific Grove (California), Brooks/Cole.
- TURTLE, H. (1995). “Text Retrieval in the Legal World”, in *Artificial Intelligence and Law* 3 (1/2), p. 5-54.
- VALENTE, A. (1995) *Legal knowledge engineering: A modelling approach*. Amsterdam, los Press.
- VALENTE, A.; BREUKER, J.A.; BROUWER, P.W. (1999). “Legal modelling and automated reasoning with ON-LINE” in *International Journal of Human Computer Studies* 51, p. 1079-1126.
- VISSER, P.; BENCH-CAPON, T. (1998). “A Comparison of four ontologies for the design of legal knowledge-based systems”. *Artificial Intelligence and Law* 6.27-57.
- (1999). “Ontologies in the Design of Legal Knowledge Systems, towards a Library of Legal Domain Ontologies” in *Proceedings of Jurix 99*. Bélgica, Leuven.
- ZALBERT, L.; SMITH, B. “Legal ontology and the Problem of Normativity”. [en línea] Department of Philosophy, State University of New York at Buffalo.

<<http://ontology.buffalo.edu/smith/articles/Normativity.pdf>> [Consulta: 19 de juliol de 2006].

La sinonímia en unitats verbals del discurs jurídic¹

JUDIT FREIXA I MERCÈ LORENTE

Grup IULATERM

Institut Universitari de Lingüística Aplicada – Universitat Pompeu Fabra
judit.freixa@upf.edu; merce.lorente@upf.edu

1. Introducció

La Teoria Comunicativa de la Terminologia o TCT (Cabrè, 1998), marc teòric en què s'inscriu aquest estudi, postula que les unitats terminològiques són unitats lèxiques de la llengua que, en un context comunicatiu especialitzat, adquireixen un valor semàntic i pragmàtic específic que els permet configurar-se com a expressions lingüístiques que transmeten coneixement especialitzat. Aquesta visió de la terminologia que no distingeix a priori entre paraules de la llengua comuna i termes especialitzats, permet explicar les relacions de la terminologia amb el lèxic general d'una llengua al mateix temps que permet donar compte de fenòmens obviats o oblidats en altres orientacions terminològiques. Precisament en aquest treball ens ocupem de la intersecció entre tres d'aquests aspectes, a voltes menystinguts en els estudis de terminologia: la variació, els verbs i el discurs jurídic.

El discurs jurídic sol ser objecte d'estudi privilegiat en lingüística textual i en traducció, per tal com se sol caracteritzar com un discurs estilísticament opac o restringit a l'àmbit dels experts, mentre que també en són usuaris els parlants no experts. A més, l'activitat professional del dret ens ofereix una tipologia ben interessant de gèneres discursius, o de tipus de documents amb una funció comunicativa ben diferenciada, que presenten estructures i fraseologies ben fixades (sentències judicials, citacions, recursos de cassació, lleis, contractes, etc.). Tanmateix, a ulls dels lingüistes, allò que fa més atractiu l'estudi del discurs jurídic és la proximitat al lèxic comú de molts dels seus recursos lèxics. Paraules comunes com *demanda*, *denúncia*, *reglament*, adquireixen en el discurs jurídic un significat i un valor pragmàtic estrictes pels efectes legals que poden tenir. Aquesta proximitat entre discurs general i discurs jurídic és l'explicació més probable de la manca d'estudis descriptius sistemàtics sobre l'àmbit jurídic en terminologia i aquesta mateixa afirmació podria fer-se extensiva als discursos de les ciències humanes i socials en general.

Els fonaments de la TCT (Cabrè, 1998: 122-124) defineixen les unitats terminològiques com unitats lèxiques, amb capacitat de referència i que, integrades en el discurs, poden exercir funcions comunicatives diverses. Les unitats terminològiques, en tant que unitats denominativo-conceptuals, inclouen unitats lèxiques de categories diferents (substantius, adjectius, verbs i alguns adverbis), que poden presentar variació de diversa mena. En aquest article ens interessen especialment dos dels principis d'aquesta teoria: d'una banda, el fet de tenir en compte els aspectes de variació a què puguin estar subjectes aquestes unitats i, de l'altra, no deixar de banda aquelles unitats que no tenen una categoria gramatical nominal. Per això ens centrarem en la variació denominativa que podem observar en els textos jurídics, quan per referir-se a una determinada acció, els autors usen verbs diferents.

En treballs anteriors, hem aprofundit en aquests dos aspectes, la variació d'unitats terminològiques (Freixa 2002, 2005 i 2006) i els verbs en els discursos especialitzats (Lorente 2001, 2002 i 2004), però fins ara no ens havíem plantejat d'unir aquests dos aspectes en una sola anàlisi, i començar a omplir aquest buit és la finalitat principal de la línia de recerca que encetem amb aquest article. L'anàlisi de la sinonímia que presenten alguns verbs de l'àmbit jurídic ens ha de permetre, d'una banda, una major comprensió del funcionament dels verbs en els textos especialitzats, i de les unitats terminològiques en general. D'altra

¹ Aquest treball s'inscriu en els projectes de recerca TEXTERM-2 (MEC-BFF2003-2111) i RICOTERM-2 (MEC-HUM2004-056658-01).

banda, aquesta anàlisi ha d'aportar noves perspectives a l'estudi de la variació, fins ara centrada en l'estudi de les unitats nominals.

L'acceptació de la variació dels termes és un dels pilars fonamentals de la TCT. Des d'una perspectiva comunicativa de la terminologia, el concepte deixa de ser considerat aïllat, universal i estable i, en conseqüència, s'entén com un significat subjecte també als paràmetres de variació lingüística. A Freixa (2002) s'analitza els diferents tipus de variació formal que presenten els termes i es proposa una tipologia per acostar-se a l'anàlisi semàntica. Una de les conclusions més rellevants és que, donat que els termes no només denominen (en el sentit d'apuntar a un concepte especialitzat) sinó que també signifiquen (en el sentit que hi apunten d'una manera concreta i significativa), la sinonímia terminològica no presenta grans particularitats respecte de la sinonímia general: la sinonímia absoluta és un fenomen pràcticament inexistent i la sinonímia real s'escapa de la tradicional classificació en graus (absoluta, parcial i aproximativa) perquè, en realitat, reflecteix una gran complexitat de fenòmens semàntics i denominatius.

Els verbs són unitats lèxiques que, tot i la seva capacitat de referència respecte d'accions, processos, estats o canvis d'estat, concreten el seu significat quan són usats en oracions completes dins d'un discurs específic i en una situació comunicativa determinada. Per exemple, el verb *presentar* a l'expressió *presentar uns amics* i a l'expressió *presentar un recurs* mostra aspectes de significat que són comuns, compartits, i d'altres que són diferents en cada expressió. Així, els verbs són considerats unitats predicatives (prediquen sobre d'altres unitats lèxiques) i unitats relacionals (posen en relació sintacticosemàntica altres unitats lèxiques de l'oració). Aquest caràcter predicatiu i relacional ens mostra el significat verbal com una entitat oberta, que només es concreta en contextos discursius reals, cosa que posa en dificultats els lingüistes quan intenten redactar definicions de verbs o bé quan intenten classificar verbs dins d'ontologies o jerarquies lèxiques (Lorente 2001: 147). Aquest és un dels principals motius pels quals els autors de diccionaris d'àmbits especialitzats tendeixen a incloure unitats terminològiques de categoria nominal en comptes de verbs (*demanda*, en comptes de *demandar*; *recurs*, en comptes de *recórrer*; *compulsa* en comptes de *compulsar*).

2. Objectius i metodologia

Com hem esmentat més amunt, en aquest article ens proposem d'encetar una línia de recerca que uneixi l'estudi de la variació terminològica i l'estudi de les unitats verbals en el marc de l'anàlisi del discurs jurídic. Pensem que aquesta línia de treball ens ha de permetre, com també hem anunciat a la introducció, una major comprensió del fenomen de la variació i del funcionament dels verbs especialitzats en discurs. Més concretament, voldríem donar resposta a les preguntes següents:

- a) en quins aspectes és diferent la sinonímia dels verbs? quines característiques semàntiques de les unitats verbals són diferents de les característiques semàntiques d'altres unitats, com per exemple les nominals? en quin sentit verbs i noms tenen maneres diferents de significar, i com afecta això les seves possibilitats de variació?
- b) quines pistes d'anàlisi ens pot oferir l'estudi de la variació en els verbs? des d'un punt de vista teòric, com pot contribuir a la definició de la noció de sinonímia i d'equivalència conceptual? des d'un punt de vista metodològic, com pot contribuir al reconeixement de la relació de sinonímia i dels diferents graus de sinonímia?

Conscients que aquests objectius ultrapassen l'abast d'aquest article voldríem, com a mínim, trobar algunes pistes que ens aproximïn a respostes futures, i concretament ens fixarem aquí en les característiques pragmàtiques, semàntiques i sintàctiques que presenten uns grups de variants verbals. Amb aquesta descripció pretenem observar què motiva l'ús de determinades variants sobre d'altres, i al mateix temps establir una metodologia d'anàlisi, que es planteja de la manera que presentem a continuació.

En primer lloc, hem identificat en els diccionaris de referència de l'àmbit jurídic² nombrosos exemples d'unitats verbals que apareixen recollides amb variació: en alguns casos, aquesta variació es considera total (sinònims), i en d'altres, es considera parcial (en aquest cas, un dels sinònims és considerat el terme principal i l'altre -o altres- sinònims complementaris; de vegades, en una nota s'explica la diferència semàntica o d'ús que presenten les diferents unitats consignades). Del total de verbs que els diccionaris presenten com a sinònims, n'hem seleccionat un conjunt aleatori conformat pels següents lemes verbals:

1. *acarar, compulsar i confrontar*
2. *acatar, observar, ajustar-se i atènyer-se*
3. *acollir-se i emparar-se*
4. *acompanyar, adjuntar i annexar*
5. *autenticar i compulsar*
6. *confirmar, ratificar, comprovar i referendar*
7. *contrasignar i referendar*
8. *curar, evacuar, despatxar, expedir i elevar*
9. *eximir i rellevar*

La primera anàlisi d'aquestes dades ha consistit en l'observació de la seva freqüència d'ús. Per a l'**anàlisi de freqüència** hem comprovat les ocurrences que presenta cada un dels lemes seleccionats en el següent corpus (les dades obtingudes es poden consultar a l'annex 2):

- Les pàgines web en llengua catalana localitzades a través de Google³
- El *Corpus Textual de la Llengua Catalana*, ubicat en el *Portal de Dades Lingüístiques* de l'Institut d'Estudis Catalans⁴.
- El corpus de llengua catalana de dret del *Corpus Tècnic de l'IULA*⁵.

Els resultats obtinguts han demostrat que es tracta d'unitats verbals d'ús recurrent en textos genèrics no especialitzats, tant en llengua literària com no literària, i que pertanyen també al discurs real del dret.

La resta d'anàlisis s'han fet sobre les ocurrences d'aquests verbs en els diferents textos de l'àrea de dret del *Corpus Tècnic* de l'IULA. Hem analitzat manualment totes les ocurrences, quan la freqüència en el corpus era igual o menor de cinquanta, i cinquanta ocurrences de cada un dels verbs que presenta una freqüència superior. L'anàlisi de les ocurrences s'ha basat en els paràmetres següents, que hem considerat adequats per als objectius previstos:

- Per a l'**anàlisi pragmàtica (temàtica i textual)** hem observat com es reparteixen les ocurrences analitzades en els diferents tipus de text especialitzat previstos al *Corpus Tècnic* (teòrics, legals i de la pràctica professional) i en les diferents branques del dret incloses en el *Corpus Tècnic* (dret mercantil, dret civil, dret constitucional, dret penal, dret canònic, dret administratiu, dret laboral, dret financer i tributari, dret internacional públic i teoria del dret).
- Per a l'**anàlisi semàntica** hem contrastat el significat que mostren les ocurrences reals en textos amb les definicions incloses en un diccionari general de la llengua

² El diccionari que hem pres com a punt de partida ha estat el *Diccionari juridicoadministratiu* i també hem consultat el *Cercaterm*, el *Vocabulari de dret penal i penitenciari*, i el *Diccionari jurídic català* (vegeu la bibliografia). Sovint aquestes obres no coincideixen en el tractament donat als diferents verbs (aquesta informació es pot consultar en l'annex 1: "Tractament dels verbs en els diccionaris de l'àrea").

³ En les consultes fetes a Google hem observat també la freqüència que presenten algunes variants pronominals d'aquests verbs. Cal tenir en compte que en aquestes cerques només accedim a les formes d'infinitiu.

⁴ Com es pot veure en l'annex 2, en l'anàlisi de freqüències dels verbs a CTLIC-IEC hem consignat la freqüència absoluta en el total del corpus, en el subcorpus de llengua literària, en el de llengua no literària i en el de ciències socials. També hem consignat la freqüència relativa en el corpus global i en el subcorpus no literari.

⁵ El *Corpus Tècnic* de l'IULA recull textos especialitzats contemporanis del dret, l'economia, la medicina, la genòmica, el medi ambient i la informàtica en català, castellà, anglès, francès i alemany, seleccionats i classificats per tipus de text i per branques temàtiques dins de cada domini.

(*Diccionari de la Llengua Catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans) i en els diccionaris especialitzats,

- Per a l'**anàlisi sintacticosemàntica** hem revisat el comportament sintagmàtic de cadascuna de les ocurrences extretes del Corpus Tècnic; concretament, el caràcter transitiu o intransitiu, la selecció d'arguments en funció de subjecte o de complement directe, i les combinatòries lèxiques més repetides, entre d'altres aspectes.

3. Anàlisi de les dades i resultats

L'observació dels contextos d'ús de totes les ocurrences dels verbs enumerats més amunt ens ha permès d'aïllar aquells aspectes en què els verbs considerats sinònims presenten semblances o diferències rellevants. Així, aquestes unitats verbals seran més o menys sinònimes segons si presenten un funcionament de freqüència, pragmàtic (temàtica específica i classe textual), semàntic i sintàctic, més o menys semblant.

Amb aquesta anàlisi, doncs, ens allunyem de la idea segons la qual les unitats són sinònimes en funció de la semblança semàntica que presenten, i defensem que la relació de sinonímia es basa també en la intercanviabilitat que les unitats puguin presentar des d'altres punts de vista. Concretament, presentem l'anàlisi de les dades a partir de la intercanviabilitat que presenten en els nivells que acabem d'enumerar: de freqüència, en primer lloc; pragmàtic, en segon lloc; semàntic, en tercer lloc; i sintacticosemàntic, en quart lloc.

3.1 La sinonímia i la intercanviabilitat per freqüència d'ús

Com ja hem comentat més amunt, ens basem en les ocurrences que presenten les diferents formes trobades pel motor de cerca *Google*, en el Corpus Textual de la Llengua Catalana (CTLC) de l'Institut d'Estudis Catalans i en el corpus de dret del *Corpus Tècnic de l'IULA*.

En la taula següent presentem un extracte de la taula completa de freqüències de l'annex 2. En aquesta taula s'hi poden veure els resultats dels verbs dels exemples 1 (*acabar, compulsar, confrontar*), 2 (*acabar, observar, ajustar-se, aténir-se*), 4 (*acompanyar, adjuntar, annexar*), 5 (*autenticar i compulsar*), 8 (*cursar, evacuar, expedir i elevar*) i 9 (*eximir, rellevar*).

	Google	CTLC-IEC	CT-IULA		Google	CTLC-IEC	CT-IULA
<i>acabar</i>	17.400	271	4	<i>cursar</i>	195.000	334	13
<i>observar</i>	507.000	9.807	211	<i>evacuar</i>	27.700	211	72
<i>ajustar-se</i>	294.000	1.021	50	<i>elevar</i>	147.000	1.846	158
<i>aténir-se</i>	54.100	368	0	<i>expedir</i>	60.600	232	156
				<i>despatxar</i>	16.100	635	13
<i>acompanyar</i>	292.000	7.527	276	<i>acabar</i>	851	168	3
<i>adjuntar</i>	264.000	183	104	<i>compulsar</i>	640	21	5
<i>annexar</i>	824	21	10	<i>confrontar</i>	21.400	208	23
<i>eximir</i>	15.100	153	25	<i>autenticar</i>	741	12	3
<i>rellevar</i>	898	231	54	<i>compulsar</i>	640	21	5

Si ens fixem en les dades més generalistes, les de *Google*, podem observar que hi ha parelles de suposats sinònims que tenen una freqüència molt semblant, com *acompanyar* i *adjuntar*, mentre que la tercera variant del mateix grup, *annexar*, presenta una freqüència molt menor. Presenten dades semblants *cursar* i *elevar* en front d'*expedir* i *evacuar*; i podríem dir el mateix d'*observar* i *ajustar-se*, en front d'*acabar* i *aténir-se*.

Si observem ara les dades del CTLC de l'IEC, podem constatar que fins i tot les parelles intercanviables previsible amb les dades de *Google*, no ho són, ja que presenten dades ben disperses. Només cal veure que *acompanyar* presenta molta freqüència respecte d'*adjuntar* i *annexar*, o que *observar* és el més freqüent a molta distància de la resta d'unitats del seu grup, fet que s'explica perquè és segurament el verb més polisèmic.

Les dades de *Google* i l'IEC no són en absolut comparables, però crida l'atenció que els resultats de les nostres consultes presentin una certa homogeneïtat: *confrontar* és el més freqüent del seu grup en els dos recursos; el grup *autenticar* i *compulsar* presenta resultats

semblants; i l'ordre de major a menor freqüència en el grup *acatar*, *observar*, *ajustar* i *atenir-se* també és el mateix. Considerem que aquesta mena d'anàlisi no permet determinar la intercanviabilitat d'unitats, ja que no té en compte aspectes qualitius com les diverses accepcions d'unitats polisèmiques, però sí que ens pot ajudar en la determinació de la no intercanviabilitat: unitats amb molta distància en el nombre de freqüències no poden ser intercanviables. Així no considerarem a priori intercanviables verbs com *elevat* i *expedir*, o com *observar* i *acatar*.

La incorporació de les dades de la tercera columna, la corresponent a la freqüència en el Corpus de dret, sí que ens pot orientar una mica més en la intercanviabilitat per freqüència, ja que les dades estan restringides, en aquest cas, per àmbit temàtic i discursiu. Així, tot i que a Google *eximir* i *rellevar* mostrin una gran distància, les dades semblants del CTLC-IEC i del CT-IULA ens poden plantejar la possible intercanviabilitat d'aquests dos verbs. En canvi *atenir-se*, que té una elevada freqüència al Google i que presenta una freqüència al CTLC-IEC molt semblant a *acatar* del seu grup, no apareix en el Corpus de dret, cosa que posa en dubte la sinonímia proposada pels diccionaris especialitzats. L'alternança dels verbs *acompanyar*, *adjuntar* i *annexar* és també un exemple de verbs no intercanviables: *annexar* presenta només 10 ocurrences al Corpus de dret, 21 al CTLC-IEC (una xifra molt baixa si la comparem amb les 183 ocurrences del verb *adjuntar* i les 7.527 del verb *acompanyar*) i 824 al Google (també molt baixa en comparació amb les 264.000 i 292.000 ocurrences d'*adjuntar* i d'*acompanyar*, respectivament).

3.2 La sinonímia i la intercanviabilitat temàtica i textual

En aquest apartat de l'anàlisi, observem la correlació que hi ha entre l'ús de les respectives variants i determinades branques del dret: dret mercantil, dret civil, dret constitucional, dret penal, dret canònic, dret administratiu, dret laboral, dret financer i tributari, dret internacional públic i teoria del dret, subàrees temàtiques en què s'organitza el Corpus de dret de l'IULA.

També analitzem si determinades variants verbals apareixen de manera restrictiva en un tipus de discurs concret o en tot els tipus de textos inclosos en el corpus. Les classes utilitzades per a aquesta anàlisi han estat les següents: textos teòrics, legals i professionals.

3.2.1 La intercanviabilitat temàtica

a) Casos d'intercanviabilitat temàtica relativa

En observar els percentatges de distribució de les ocurrences entre les deu branques del dret en què s'organitza el corpus, a imatge de l'organització social i acadèmica de la matèria, preveiem que pot haver-hi una intercanviabilitat relativa en aquells casos en què, tot i haver-hi presència d'ocurrences en totes les branques, es dona una alta concentració en una o dues branques.

Així, el verb *eximir* apareix usat bàsicament en les branques del dret mercantil, civil i constitucional (28% en cada branca, amb la qual cosa només queda un 12% repartit en pocs exemples d'altres branques del dret). En canvi, el verb *rellevar* no s'usa en dret mercantil, s'usa bàsicament en dret constitucional (46%) i té uns percentatges d'ús prou elevats en les branques de dret civil (gairebé 13%) i dret administratiu (gairebé 17%). Aquest verb apareix també utilitzat en pocs exemples d'altres branques del dret. Resulta evident, doncs, la preferència de *rellevar* en els contextos de dret constitucional (on també s'usa *eximir*), però malgrat aquesta i les altres diferències que hem assenyalat, considerem que aquests dos verbs són intercanviables en un percentatge molt elevat i presenten molt poques exclusions temàtiques.

Un altre cas d'intercanviabilitat temàtica relativa és el grup de verbs {*cursar*, *despatxar*, *elevat*, *evacuar*, *expedir*}, amb presència a totes o a la majoria de branques, però amb pics de concentració en alguna branca en concret (*cursar* té el 46,15 % a dret laboral; *despatxar* té el 69,23 % a dret civil; *evacuar* té un 48 % a penal i un 34% a constitucional; i *expedir*, un 58 % a civil). Aquestes tendències clarament marcades en la distribució temàtica haurien de ser corroborades, i explicades, a partir de les dades de les anàlisis semàntica i sintàctica.

b) Casos d'intercanviabilitat temàtica negativa

En aquest cas, la intercanviabilitat temàtica va molt lligada a la intercanviabilitat per freqüència: el verb *annexar* no es pot considerar intercanviable temàticament amb els altres dos perquè té un comportament molt particular. *Annexar* només presenta 10 ocurrències en el Corpus Tècnic: set a dret civil, una a dret constitucional, una a dret laboral i una a dret financer i tributari. En canvi, com es pot veure a la taula, la productivitat d'*acompanyar* a la branca del dret civil és baixíssima (2%) i la d'*adjuntar* és molt més elevada que la d'*acompanyar* però molt més baixa que la d'*annexar*.

	<i>acompanyar</i>	<i>adjuntar</i>	<i>annexar</i>
Dret mercantil	0%	2%	0%
Dret civil	2%	48%	70%
Dret constitucional	12%	14%	10%
Dret penal	54%	4%	0%
Dret canònic	2%	0%	0%
Dret administratiu	8%	6%	0%
Dret laboral	18%	16%	10%
Dret financer i tributari	0%	2%	10%
Dret internacional públic	0%	0%	0%
Teoria del dret	4%	8%	0%

Si observem la taula amb atenció, descobrim encara altres divergències rellevants (i també algunes coincidències): per exemple, *acompanyar* s'utilitza bàsicament en dret penal i, en canvi, *adjuntar* presenta un ús baixíssim en aquesta branca.

Un altre dels casos d'intercanviabilitat negativa, tot i les reserves pel nombre reduït d'ocurrències que presenten, són els verbs *acarar*, *compulsar* i *confrontar*, ja que aquest darrer no té cap presència a dret penal, mentre que les ocurrències d'*acarar* es distribueixen 2 a 1 entre penal i civil i el 100% de les formes de *compulsar* estan vinculades a dret penal en el nostre corpus.

c) Casos d'intercanviabilitat temàtica positiva

En la taula següent podem veure com es reparteixen temàticament les ocurrències dels verbs *observar* i *ajustar-se* en les deu branques del dret previstes en el Corpus Tècnic de l'IULA. Les columnes relatives als altres verbs del mateix grup denominatiu han estat eliminades: en el cas d'*atenir-se* perquè no apareixen ocurrències d'aquest verb en el Corpus de dret, i en el cas d'*acatar-se* perquè només en presenta quatre (tres ocurrències a dret constitucional i una a dret administratiu).

	<i>observar</i>	<i>ajustar-se</i>
Dret mercantil	8.06%	2%
Dret civil	17.54%	14%
Dret constitucional	22.27%	23%
Dret penal	9%	8%
Dret canònic	2.37%	0%
Dret administratiu	13.74%	18%
Dret laboral	9.95%	10%
Dret financer i tributari	10.90%	12%
Dret internacional públic	0.95%	2%
Teoria del dret	5.21%	0%

La primera semblança que presenten aquests dos verbs quant a la seva intercanviabilitat temàtica és que tots dos són presents en totes o gairebé totes les branques del dret. D'altra banda, cap dels dos verbs presenta una preferència temàtica remarcable: tots dos tenen el percentatge més elevat en el dret constitucional, però ni en aquest cas arriben al 25%. Una anàlisi detallada ens deixa veure que els resultats són força coincidents en gairebé totes les branques del dret.

3.2.2 La intercanviabilitat textual

a) Casos d'intercanviabilitat textual positiva

Alguns dels grups verbals que hem analitzat presenten dades massa limitades per poder establir si la seva intercanviabilitat està condicionada pel tipus de text. Encara que les ocurrences de *compulsar* apareguin totes en textos legals, mentre que les ocurrences d'*autenticar* es reparteixen en un 66,67 % en textos teòrics i un 33,33 % en textos legals, el fet de disposar en el corpus només de 4 i 3 ocurrences respectivament no permet treure conclusions determinants. El mateix passa amb la parella *referendar* (3 ocurrences, totes en textos legals) i *contrasignar* (2 ocurrences, totes en textos teòrics).

En canvi, el grup de verbs {*cursar*, *despatxar*, *elevat*, *evacuar* i *expedir*} distribueixen les seves ocurrences entre tots els tipus de textos, tot i que hi ha una clara preferència en el cas d'*evacuar* pels textos professionals (90% de les ocurrences). Fora del cas d'*evacuar*, amb una distribució més irregular, o del cas d'*elevat*, que presenta una distribució inversa, sembla que els percentatges ens permeten preveure la intercanviabilitat de *cursar*, *despatxar* i *expedir*, a manca d'altres dades de confirmació, com podem veure en la taula següent.

	<i>cursar</i>	<i>despatxar</i>	<i>elevat</i>	<i>evacuar</i>	<i>expedir</i>
Textos teòrics	30,77 %	23,08 %	46 %	2 %	14 %
Textos legals	15,38 %	7,69 %	30 %	8 %	36 %
Textos professionals	53,85 %	69,23 %	24 %	90 %	50 %

Els resultats del grup {*comprovar*, *confirmar* i *ratificar*} són similars, de manera que en textos teòrics semblen clarament intercanviables, tot i que per als textos legals es prefereix l'ús de *ratificar* i per als textos professionals, el de *confirmar*.

	<i>comprovar</i>	<i>confirmar</i>	<i>ratificar</i>
Textos teòrics	64 %	50 %	50 %
Textos legals	26 %	6 %	40 %
Textos professionals	10 %	44 %	10 %

b) Casos d'intercanviabilitat textual negativa

Al costat de grups de verbs que presenten una distribució textual més o menys regular, també trobem alguns casos en què els verbs no apareixen mai en determinats tipus de textos. Així tenim que el grup {*acarar*, *compulsar* i *confrontar*} es distribueix irregularment en les classes discursives: mentre que *compulsar* només apareix en textos legals, *confrontar* apareix bàsicament en textos teòrics i mai en professionals, i *acarar* es reparteix, amb una proporció de 2 a 1, en textos legals i professionals, però no té cap ocurrencia en textos teòrics.

	<i>acarar</i>	<i>compulsar</i>	<i>confrontar</i>
Textos teòrics	0	0	91,30 %
Textos legals	66,67%	100 %	8,70 %
Textos professionals	33,33%	0	0

Aquestes dades ens permeten afirmar que en textos de teoria del dret *confrontar* no es pot intercanviar amb *acarar* i *compulsar*, i que en textos professionals *acarar* tampoc no és intercanviable per cap dels altres dos.

Totes les dades sobre la intercanviabilitat per freqüència, per temàtica o per tipus de text s'han de prendre de manera cautelosa. Els corpus no són mai exhaustius, són mostres seleccionades i parcials del discurs jurídic o de la llengua general. A més, convé reforçar l'anàlisi de la possible sinonímia amb dades semàntiques i sintàctiques, per comprovar si algunes de les tendències detectades en els apartats anteriors estan també condicionades pel context més immediat (cotext).

3.3 La sinonímia i la intercanviabilitat semàntica

En aquest apartat de l'anàlisi ens hem fixat en la correlació establerta entre les accepcions que per a cada verb són representades en els diccionaris i els significats que ens aporten cada una de les ocurrences analitzades⁶.

Les definicions lexicogràfiques ens aporten molta informació per poder observar si la proposta de sinonímia dels diccionaris especialitzats es correspon amb una sinonímia total (intercanviabilitat completa) o amb una sinonímia parcial (intercanviabilitat condicionada pel context immediat o cotext).

El *Diccionari de la Llengua Catalana* (DIEC) ens ofereix 2 accepcions⁷ del verb *cursar* (donar curs a una sol·licitud; assistir a un curs), 4 accepcions de *despatxar*, 3 d'*evacuar*, 2 d'*expedir* i més de 5 per a *elevat*. L'única accepció marcada explícitament amb la marca temàtica de "jurídic" es correspon amb la segona accepció d'*evacuar* (despatxar, enllestir, complir un tràmit), segurament per la distància semàntica entre aquesta i la resta d'accepcions del mateix lema verbal. Vegem a continuació el detall de les definicions de les accepcions que suposadament poden donar suport a la proposta de sinonímia:

	Acc.	Marca tem.	
<i>cursar</i>	1	--	Donar curs (a una sol·licitud, una instància, un expedient, etc.).
<i>despatxar</i>	2	--	Acabar un afer. Expedir.
<i>elevat</i>	3	--	Adreçar (un escrit oficial) a una autoritat, a una persona de categoria o a càrrec superior, etc.
<i>evacuar</i>	2	En jur.,	Despatxar, enllestir, complir un tràmit.
<i>expedir</i>	1	--	Trametre (alguna cosa, esp. mercaderies) a una destinació; despatxar (un document oficial, una butlla, un privilegi, etc.). Donar curs a les causes o afers. Donar o publicar un acte o decret.

Les definicions de caràcter sinonímic ens permeten confirmar la proposta d'intercanviabilitat semàntica, com podem veure en les parelles *cursar-expedir*, *despatxar-expedir*, *evacuar-despatxar*. Però les definicions per comprensió (descomposició del significat a partir d'un descriptor genèric i d'una sèrie de trets específics) ens mostren com *expedir* o *cursar* presenten un significat d'abast més ampli, i per tant més vague, que *elevat*, que només preveu que es cursi una mena de document (sol·licitud) i precisament a una autoritat o a un càrrec més alt. Això implica que *elevat* només podria ser intercanviable semànticament amb els altres verbs del grup, quan aquests responguessin a les restriccions que contempla *elevat* (tipus de document expedit i destinatari de rang superior). La revisió manual de les ocurrences del corpus d'*elevat* confirmen aquestes restriccions semàntiques. Per altra banda, l'observació dels exemples de *cursar* i *despatxar* ens mostren que la polisèmia d'aquests verbs es manté també en textos jurídics. La presència tan alta de *cursar* en textos de dret laboral també ve provocada perquè no només s'inclouen ocurrences de l'accepció de *cursar* amb significat d'*expedir*, sinó també les de *cursar* amb significat d'assistir a un curs de formació. I la concentració de *despatxar* en dret civil s'explicaria perquè el dret civil inclou documentació sobre comerç marítim, amb l'expressió abundant de "despatxar un vaixell".

Les definicions del DIEC ens aclareixen també que la parella *autenticar* i *compulsar* presenten sinonímia parcial, per tal com *autenticar* (i la seva variant morfològica *autenticar*) té un significat més general i, en canvi, *compulsar* només pot aplicar-se a l'autenticació de la còpia d'un document. Les dades del corpus també confirmen la restricció semàntica de *compulsar* en front d'*autenticar*.

⁶ Cal fer notar que l'anàlisi qualitativa manual de les ocurrences s'ha limitat a un màxim de 50 exemples, quan el nombre d'ocurrences del verb era superior.

⁷ Al DIEC accepcions separades per doble barra.

3.4 La sinonímia i la intercanviabilitat sintacticosemàntica

Encara que la limitació de la intercanviabilitat semàntica ja es pot observar en el contrast entre les definicions del diccionari i els exemples d'ús del corpus, hem volgut tancar la nostra anàlisi revisant les ocurrences del corpus en els aspectes següents:

- Restriccions morfològiques (formes usades)
- Ús transitiu o intransitiu del verb
- Ús pronominal o no pronominal
- Selecció lexicosemàntica d'arguments o combinatòria lèxica predominant

Algunes d'aquestes qüestions permeten ratificar les dades semàntiques anteriors i altres ens aporten elements per ser encara més cautelosos amb les anàlisis d'intercanviabilitat basades només en dades quantitatives. Però en general ens permeten completar l'anàlisi sobre la variació d'aquests verbs, afinar les propostes de sinonímia verbal en el discurs jurídic i, en treballs futurs, fixar elements metodològics que regulin la representació de la variació en els diccionaris de dret.

Comencem pel primer aspecte, menor, sobre la restricció de formes usals. La consulta de les ocurrences ens ensenya que caldrà ampliar la consulta de dades textuais amb altres corpus en els casos de verbs com *compulsar* i *autenticar*, per tal de poder comprovar el comportament sintàctic de manera més completa. En el corpus de dret de l'IULA, les ocurrences de *compulsar* i d'*autenticar* són totes d'infinitiu en construccions de passiva o bé de participi de passat en funció adjectiva. En el cas de *confrontar*, de les 23 ocurrences presents en el corpus (i recordem que el 82,61 % en dret constitucional), 18 corresponen a l'abreviatura Cf., de remissió interna entre parts de documents o bé de referència bibliogràfica: cf. Secció 4 del capítol IV; Cf. Sobre aquest punt Pau Salvador, "Publicació de les lleis". Les formes del verb *confrontar* personals i no personals queden reduïdes a 5 exemples, tots ells relacionats amb dret mercantil i civil.

Sobre el comportament sintàctic dels verbs proposats com a sinònims, hem consignat si els diccionaris els presentaven com a verbs transitius, verbs intransitius o ambdós alhora, i hem contrastat aquestes dades amb el funcionament real de les ocurrences del corpus textual. Per il·lustrar aquesta qüestió ens referim al grup de verbs {*acarar*, *compulsar* i *confrontar*}. El DIEC els representa, mitjançant la marca de categoria gramatical, com a verbs transitius, en el cas d'*acarar* i de *compulsar*, i simplement com a verb, en el cas de *confrontar*. Tot i que les ocurrences de formes personals són reduïdes, ens aporten dades interessants sobre les tendències de comportament sintàctic. Vegem-les a continuació:

```
<d00167>: mútuament els qui s' ## acaren ## , així com d l que
<d00167>: els qui s' han ## acarar ## i la signen amb el
<d00168>: a les actuacions per mitjà de còpia ## acarada ## , amb devolució de
<d00018>: a fi d' assenyalar la part de l document que s' hagi de ## compulsar ## , si no en
calgués la totalitat , i per a presenciar - ne el confrontament .</s>
<d00018>: <s>A més , en l' escrit , s' hi expressaran les diligències de la causa que hauran de
ser ## compulsades ## per a comprovar la injustícia de la sentència , auto o provisió que doni lloc a l'
avantjudici .</s>
<d00020>: <s>Els propietaris ## confrontats ## poden acordar d' establir la mitgeria i construir
la paret mitgera <d00020>: <s>1. Ningú no pot tenir vistes ni llums sobre el predi veí ni obrir
cap finestra o construir cap voladís ni , tampoc , en la paret pròpia que ## confronti ## amb la de l
veí ,
<d00024>: <s>La lliure circulació de l títol a l portador explica l' article 546 de l Codi de
comerç , que concedeix a l tenidor de l títol " dret de ## confrontar ## - lo amb les seves matrius
sempre que ho cregui convenient ".</s>
<d00070>: la limitació es mostra d' una manera més evident , perquè només es ## confronten
## la pretensió de l' Administració Local i el poder decisor de l' Administració autonòmica .</s>
```

Fixem-nos que els dos primers exemples d'*acarar* ens mostren una tendència cap a l'ús de la forma pronominal recíproca amb subjecte en plural (els qui s'acaren), mentre que els exemples de *compulsar* corresponen amb perífrasis d'obligació en veu passiva (la part del document que s'ha de compulsar o que ha de ser compulsada). En canvi, *confrontar* presenta una variació més gran: una forma intransitiva (paret confronta amb paret), una forma transitiva amb un segon complement (tenidor confronta títol amb matriu) i una forma

pronominal recíproca (la pretensió de l'administració local i el poder decisor de l'administració autonòmica es confronten).

Aquests resultats ens mostren com, encara que dos lemes siguin intercanviables per freqüència, per temàtica, per tipus textual i fins i tot des del punt de vista de l'abast del significat, la intercanviabilitat pot estar condicionada per la selecció d'arguments que fan les funcions de subjecte i objecte, per l'ús de formes passives o impersonals, i en últim terme per la selecció lèxica dels arguments. Per exemple, els documents es poden acarar o confrontar, però els veïns confrontats no són persones que s'acaren, i les parets poden confrontar, però ni es confronten ni s'acaren.

Per completar aquesta idea de la selecció lèxica, com a darrera prova d'intercanviabilitat de possibles sinònims, prenem el cas del grup de verbs {*comprovar*, *confirmar* i *ratificar*}⁸. Ens fixarem només en la selecció lèxica aplicada pels emissors o redactors dels documents del corpus a l'argument⁹ que exerceix la funció d'objecte directe en verbs transitius o de subjecte en construccions passives o mitjanes.

<i>comprovar</i>	<i>confirmar</i>	<i>ratificar</i>
(x,y) Agent, Tema	(x,y) Agent o Causa, Tema	(x,y) Agent, Tema
Tema: Un pressupost La comptabilitat Informació El compliment normatiu La personalitat L'autenticitat L'acompliment de deures El delictes Els danys Etc.	Tema: La resolució La sentència L'adjudicació La interlocutòria	Tema: Un conveni Un acord Un tractat Els candidats Un comunicat La doctrina Una opinió La convocatòria Una partició de propietats La reforma de les Corts Presó Una acta Una adjudicació Una iniciativa Una petició de divorci

Veiem en les dades del quadre anterior que, per la selecció lèxica, *comprovar* té un ús més general, ja que escull objectes directes que representen tota mena d'informacions, i que, en contrast, *confirmar* i *ratificar* prefereixen lèxic referit a actes i a documents jurídics. Això ens fa pensar que segurament només per al significat més vague, d'abast més ampli, els tres verbs podran ser intercanviables, mentre que per alguns casos concrets i restrictius la intercanviabilitat no serà possible (un tractat es ratifica, no es comprova ni es confirma).

Aquesta mena d'anàlisi ens permet observar també com es correlacionen els elements sintàctics i els semàntics, per tal de dotar un determinat verb d'una connotació més estricta, referida al valor jurídic de l'acció que representa aquest verb. El cas de *ratificar* és simptomàtic en aquest sentit. No només el lèxic que ocupa posicions d'objecte directe (o de subjecte en les passives) presenta restriccions clares, sinó també el lèxic que funciona de subjecte actiu: els qui ratifiquen són autoritats (el Senat, el Congrés, el Registre Civil, el jutge, la Sala de revisió) o les parts implicades en un acte jurídic (els hereus, els signataris, les parts, el denunciante, el testimoni). L'estructura sintàctica presenta també variacions que consoliden el valor especialitzat del verb *ratificar*: al costat de l'estructura subjecte-verb-objecte (agent-predicat-tema), trobem estructures del tipus subjecte-verb

⁸ No hem inclòs el verb *referendar* en l'anàlisi del contingut lèxic de l'argument intern d'aquest grup de verbs, per tal com les úniques tres ocurrences del corpus no ens permeten fer afirmacions sobre la selecció lèxica d'aquest verb.

⁹ Que té el paper semàntic de TEMA, objecte prototípic.

pron.-complement de regim (agent-predicat-tema) del tipus *els signataris es ratifiquen en l'escrit* o *el denunciante es ratifica sobre la veracitat dels fets*, alternatives sintàctiques no possibles en els altres dos verbs del grup.

4. Conclusions

Amb aquest estudi preliminar, que enceta la línia de recerca sobre variació verbal en àmbits especialitzats, i concretament en el discurs jurídic, podem apuntar ja algunes conclusions que avalen les possibilitats de la línia de recerca i ens orienten cap a les característiques de la variació dels verbs en dret:

1. La variació de verbs en la llengua comuna (polisèmia i relacions de sinonímia) és present també en el discurs especialitzat.
2. La variació lèxica en el discurs especialitzat no es redueix, com es desprèn de la bibliografia tradicional, a casos escassos de sinonímia absoluta, sinó que trobem sinonímia parcial de diversa mena.
3. La sinonímia parcial pot estar restringida o condicionada per elements de freqüència, temàtics (branques d'una matèria), textuais (tipus de textos), semàntics (accepcions d'unitats polisèmiques), sintàctics (estructures sintagmàtiques, tipus de construccions verbals) i sintacticosemàntics (combinatòria lèxica, selecció d'arguments).
4. Ni la freqüència, ni la temàtica, ni la classe textual no es mostren individualment com a paràmetres determinant per predir la intercanviabilitat, però ens aporten dades orientatives per a l'anàlisi.
5. La combinació de tots els paràmetres quantitatius i qualitius en l'anàlisi dels verbs especialitzats ens permeten demostrar, sobretot, la no intercanviabilitat de lemes aparentment sinònims en alguns contextos.
6. Per assegurar la intercanviabilitat en un determinat context, s'han de donar les condicions de freqüència similar, mateixa temàtica, mateix tipus de text, mateixa accepció i alternances sintacticosemàntiques homologables.

Bibliografia

- CABRÉ, M. T. (1999): *La terminología: representación y comunicación. Elementos para una teoría de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.
- COL·LEGI D'ADVOCATS DE BARCELONA (1986): *Diccionari jurídic català*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- ESCOLANO LÓPEZ, R; TAULES VALCÁRCEL, P. (2004): *Diccionari juridicoadministratiu*. 1a ed., 2a reimpr. Alacant, Universitat d'Alacant, (Joan Fuster. Diccionaris; 2)
- FREIXA, J. (2002): *La variació terminològica*. Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, 2003, Sèrie Tesis, 3 [CD-ROM]
- , J. (2005): «Variación terminológica: ¿por qué y para qué?» dins *Meta, Journal des traducteurs*, 50 (4).
- , J. (2005): «La variació denominativa a través de la variació vertical» dins M. T. Cabré i C. Bach (ed.). *Coneixement, llenguatge i discurs especialitzat*. Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra i Documenta Universitària (Sèrie Materials), 2005, p. 113-131.
- , J. (2006) «Causes of denominative variation causes in terminology: A typology proposal» dins *Terminology* 12 (1) John Benjamins Publishing Company, p. 51-77.
- GENERALITAT DE CATALUNYA, TERMCAT (2000): *Vocabulari de dret penal i penitenciari*. Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia.
- LORENTE, M. (2001): «Tipología verbal y textos especializados» dins González Pereira, M.; Souto Gómez, M. (eds.) *Cuestiones conceptuales y metodológicas de la lingüística*. Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela, Servicio de Publicacións, Colección Lucus Lingua, 10, p. 143-153.
- , M. (2002): «Verbos y discurso especializado» dins *Estudios de Lingüística Española*, 16. <<http://elies.rediris.es>> [Consulta: 14 de juliol de 2006]

- , M. (2004a): «Construcciones verbales en el discurso de la genómica. Tipología verbal y discurso científico» dins *Studia Romanica Posnaniensia*, vol. XXXX1 (2004), p.353-359.
- , M. (2004b): «Semántica de las unidades verbales en el discurso especializado sobre genoma humano» dins González Pereira, M. (ed.): *Actas del VI Congreso de Lingüística General*. Madrid: Arco Libros (en premsa).
- TERMCAT, Centre de Terminologia [en línia]: *Cercaterm, servei de consultes en línia*. Barcelona: TERMCAT. http://www.termcat.cat/scripts/rwisapi.dll/@Termcat_dev.env [Consulta: 14 de juliol de 2006].

Annex 1: Tractament dels verbs en els diccionaris de l'àrea

En aquest annex oferim la informació sobre els verbs analitzats que hem pogut recollir en els diccionaris especialitzats de l'àrea del dret. Per a cada grup de verbs oferim, en primer lloc, un quadre amb la informació que dona el DJA i, després, un resum de la informació continguda a les altres obres, si hi consten aquests verbs. Les sigles corresponen als diccionaris següents (tots referenciats a la bibliografia): DJA: *Diccionari juridicoadministratiu*, VDPP: *Vocabulari de dret penal i penitenciari*, DJC: *Diccionari jurídic català*, CT: *Cercaterm*.

1. acarar, compulsar i confrontar

	definició	castellà	anglès
acarar	Posar en comparació dos o més documents per establir-ne l'original.	cotejar, confrontar	collate
SIN compulsar	[Nota: En l'àmbit administratiu (universitari) hom empra aquest terme quan fa referència a l'acte d'autenticar].	compulsar	attest copy
SIN confrontar		cotejar	compare

Segons el Cercaterm, *acarar* (de l'àrea de dret penal processal) és "declarar dues o més persones en el procés penal, alhora i en presència mútua, per tal d'aclarir entre elles les contradiccions de declaracions anteriors". *Confrontar* i *encarar* són sinònims complementaris, però *compulsar* només apareix com a terme de l'àrea de bibliografia ("comparar dos documents per tal d'identificar el text més antic que ha estat la base de les còpies o els exemplars posteriors").

VDPP considera *confrontar* i *encarar* sinònims complementaris d'*acarar*.

DJC: no recull *acarar* en aquest sentit, *compulsar* és "treure compulsu" (sense sinònims) i *confrontar* és "acarar, efectuar una confrontació".

2. acatar, observar, ajustar-se i aténir-se

acatar	Respectar i complir una llei o una disposició legal.	acatar	observe
SIN observar		observar	observe, respect
SCP ajustar-se		ajustarse	adjust
SCP aténir-se	No separar-se en les accions d'allò establert.	atenerse	comply with

Segons el Cercaterm, *acatar* (de l'àrea de dret administració pública) és "respectar i complir una llei o una disposició de l'autoritat". Els altres verbs no hi són (hi ha *ajustar*, de dret mercantil, però no *ajustar-se*). A VDPP no hi apareixen i al DJC només hi ha *acarar* (sense sinònims) amb la mateixa definició que al DJA.

3. acollir-se i emparar-se

acollir-se		acogerse	avail oneself on exercise one's right to
SIN emparar-se	Valer-se de la protecció d'algú o alguna cosa.	ampararse	under the protection of

Emparar (però no *emparar-se*) surt al Cercaterm sense definició i sense sinònims. *Acollir-se* no hi apareix. Aquests verbs no estan recollits ni al VDPP ni al DJC.

4. acompanyar, adjuntar i annexar

acompanyar		acompañar	enclose
SIN adjuntar	Fer que una persona o una cosa estiga o vaja junta amb una altra.	adjuntar	attach, enclose

SCP annexar	Adjuntar alguna cosa a una altra de manera que aquella depenga d'aquesta, li serveix de complement. [Nota: Observeu la diferència de matis que existeix entre <i>annexar</i> i els <i>sin.comp.</i> . En la primera hi ha una relació de dependència entre l'objecte principal i l'annex.]	annexar	attach annex
--------------------	--	---------	--------------

No apareixen en les obres consultades.

5. autenticar i compulsar

autenticar	Donar fe de l'autenticitat d'un document o d'una firma, per mitjà de la intervenció d'un notari o funcionari públic.	autenticar, autenticar	authenticate
SCP compulsar	[Compulsar té dos sentits: en el primer no presenta sinònims i es defineix com (Comprovar –un text adoptat- amb el de l'original o d'altres edicions o còpies per verificar-ne l'autenticitat). En el segon sentit, té la nota " En l'àmbit administratiu (sobretot universitari) hom empra aquest terme quan fa referència a l'acte d'autenticar." i el fan sinònim d'acarar i confrontar.]		

Troblem *autenticar* al Cercaterm amb aquesta mateixa definició i sense sinònims. *Compulsar* només apareix com a terme de l'àrea de bibliografia ("comparar dos documents per tal d'identificar el text més antic que ha estat la base de les còpies o els exemplars posteriors"). Al VDPP *autenticar* és sinònim complementari d'*autenticar* i al DJC no hi apareixen.

6. confirmar, ratificar, comprovar i referendar

confirmar	Donar nova o definitiva seguretat de la certesa d'un document o acte anterior.	confirmar	confirm
SIN ratificar		ratificar	ratify
SCP comprovar	Confirmar alguna cosa, verificant-la per mitjà d'una demostració, d'un examen, d'una confrontació.	comprobar	check
SCP referendar	[Referendar només té una entrada, però és sinònim de contrasignar i no pas de confirmar, ratificar o comprovar.]		

Al Cercaterm apareix *ratificar* de l'àrea de dret processal penal (sense definició i sense sinònims) i *confirmar* (administració pública) sense sinònims que vol dir "confirmar, l'òrgan competent, una resolució judicial emesa per una instància inferior com a conseqüència d'un recurs de queixa". Al VDPP *ratificar* no té sinònims, i al DJC no hi apareixen.

7. contrasignar i referendar

contrasignar	Signar (un document) en addició a la signatura d'un altre per tal de testimoniar-ne l'autenticitat.	contrafirmar	countersign
SCP referendar	Legalitzar un document amb la signatura d'una persona autoritzada que es posa després de la signatura d'un superior.	referendar	authenticate

No apareixen a les obres consultades.

8. cursar, evacuar, despatxar, expedir i elevar

cursar	Donar curs a una sol·licitud, una instància, un expedient, etc. trametent-los a l'autoritat corresponent.	cursar	pass on, dispatch
SIN evacuar		evacuar	evacuate
SIN despatxar	[Despatxar té una única entrada i no la fan sin. de cursar. Té un altre sentit.]		
SCP expedir	Donar curs a les causes o afers.	expedir	issue
SCP elevar	Adreçar un escrit oficial a una autoritat, a una persona de categoria o de càrrec superior.	elevar	refer to a higher

Al Cercaterm apareixen *evacuar* (protecció civil) i *elevar* (dret processal penal), sense definició ni sinònims. Al VDPP documentem sense remissions els verbs *evacuar*, *despatxar* i *elevar*. I al DJC no hi apareixen.

9. eximir i rellevar

eximir	Rellevar algú d'una obligació, d'una càrrega.	eximir	discharge from a duty, discharge from an obligation
SCP rellevar	Alliberar algú d'una obligació, d'un servei, posant algú altre o posant-se un mateix en lloc seu.	relevar	relieve

Al Cercaterm hi ha recollit un sentit diferent de *rellevar* (policia) i d'*eximir* (dret penal): "Alliberar una persona de la seva responsabilitat criminal en un delicte o falta". No els documentem a les altres obres consultades.

Annex 2: Taules amb totes les freqüències

LEXTRA	Google		Google	DIEC IEC Corpus							
			lema						Frel	Frel	
Verbs	SIN	pàg.	Cat	pron	Cat.	FA	FA lit	FA nolit	FA Csoc	global	lit
acarar	1	851			vt	168	88	80	16	0,00033	0,00016
compulsar	1	640			vt	21	6	15	5	0,00004	0,00003
confrontar	1	21400			v	208	53	155	42	0,00041	0,00030
autenticar	2	741			vt	12	0	12	4	0,00002	0,00002
compulsar	2	640			vt	21	6	15	5	0,00004	0,00003
confirmar	3	434000			vtp	2607	606	2001	328	0,00509	0,00390
ratificar	3	106000			vt	203	48	155	62	0,00059	0,00049
comprovar	3	620000			vt	2836	694	2142	287	0,00553	0,00418
referendar	3	236			v	20	4	16	8	0,00004	0,00003
refrendar		401				0					
contrasignar	4	36			vt	1	0	1	1	0,00001	0,00001
referendar	4	236			v	20	4	16	8	0,00004	0,00003
contrasigna		55				0					
cursar	5	195000			vt	334	83	251	54	0,00065	0,00049
evacuar	5	27700			vt	211	61	150	26	0,00041	0,00029
elevar	5	147000			vtp	1846	546	1300	248	0,00360	0,00254
despatxar	5	16100			vt	635	388	247	28	0,00124	0,00048
expedir	5	60600			vt	232	36	196	39	0,00045	0,00038
acatar	6	17400			vt	271	161	110	34	0,00053	0,00021
observar	6	507000			vt	9807	2810	6997	1085	0,01913	0,01365
ajustar-se	6	294000	80200		v	1021	339	682	158	0,00199	0,00133
atenir-se	6	54100	45400		vp	368	91	277	60	0,00072	0,00054
acollir-se	7	383000	88600		vtp	1912	815	1097	222	0,00373	0,00214
emparar-se	7	15800	520		vtp	1261	734	527	142	0,00246	0,00103
acompanyar	8	292000			vt	7527	4293	3234	505	0,01469	0,00631
adjuntar	8	264000			vt	183	7	176	59	0,00036	0,00034
annexar	8	824			vt	21	3	18	8	0,00040	0,00040
eximir	9	15100			vtp	153	44	109	30	0,00030	0,00021
rellevar	9	898			vt	231	136	95	22	0,00045	0,00019

Taula de freqüències de pàgines en català de Google i del CTLC de l'IEC.

LEXTRA	SINONÍMIA VERBAL DISCURS													
	JURÍDIC CATALÀ			Distribució per subtemes de les										
	Absolut			ocurrències analitzades										
CT IULA				Teori										
Verbs	SIN	Dret	Anàlisi	Mercantil	Civil	Constutuc	Penal	Canònic	Administ	Laboral	Financer	adret	Int.	Públic
acarar	1	3	3		33,33	66,67								100,00
compulsar	1	5	5			100,00								100,00
confrontar	1	23	23	8,70	8,70	82,61								100,01
autenticar	2	3	3		66,67			33,33						100,00
compulsar	2	5	5			100,00								100,00
confirmar	3	147	50	4,00	16,00	42,00	20,00		8,00	2,00	6,00	2,00		100,00
ratificar	3	142	50	20,00	20,00	16,00	14,00	2,00	10,00			14,00	4,00	100,00
comprovar	3	128	50	2,00	20,00	34,00	8,00		10,00	2,00	22,00	2,00		100,00
referendar	3	3	3			100,00								100,00
refrendar	3	0				0								0
contrasignar	4	2	2			50,00					50,00			100,00
referendar	4	3	3			100,00								100,00
cursar	5	13	13		7,69	15,38	7,69		15,38	46,15		7,69		99,98
evacuar	5	72	50		12,00	34,00	48,00		6,00					100,00
elevat	5	158	50	2,00	8,00	22,00	10,00		28,00	8,00	12,00		8,00	98,00
despatxar	5	13	13	7,69	69,23	7,69				7,69		7,69		99,99
expedir	5	156	50	6,00	58,00	8,00	18,00		2,00	2,00	2,00	4,00		100,00
acatar	6	4	4			75,00			25,00					100,00
observar	6	211	50	8,00	18,00	18,00	4,00		20,00	14,00	10,00	8,00		100,00
ajustar	6	246	50	0,00	26,00	24,00	4,00		26,00	10,00	8,00		2,00	100,00
atenir-se	6	0												0
acollir	7	87	50	8	28	16,00			32,00	14			2	100,00
emparar	7	58	50	6,90	13,79	41,38	1,72	3,45	18,97	3,45	3,45	5,17	1,72	100,00
acompanyar	8	276	50		2	12	54	2	8	18		4		100,00
adjuntar	8	104	50	2	48	14	4		6	16	2	8		100,00

												0
												100,0
annexar	8	10	10		70	10				10	10	0
												100,0
eximir	9	25	25	28	28	28	4	4	4	4		0
												100,0
rellevar	9	54	50	8	10	50	2		18		4	4
												4
												0

Taula de freqüències en el Corpus Tècnic de l'IULA, i distribució per subàmbit temàtic.

LEXTRA		SINONÍMIA VERBAL DISCURS JURÍDIC CATALÀ				
CT IULA		Distribució per tipus de textos de les ocurrences analitzades				
Verbs	SIN	teòrics	legals	prof	Total	
acarar	1		66,67	33,33	100,00	
compulsar	1		100,00		100,00	
confrontar	1	91,30	8,70		100,00	
autenticar	2	66,67	33,33		100,00	
compulsar	2		100,00		100,00	
confirmar	3	50,00	6,00	44,00	100,00	
ratificar	3	50,00	40,00	10,00	100,00	
comprovar	3	64,00	26,00	10,00	100,00	
referendar	3		100,00		100,00	
contrasignar	4	100,00			100,00	
referendar	4		100,00		100,00	
cursar	5	30,77	15,38	53,85	100,00	
evacuar	5	2,00	8,00	90,00	100,00	
elevat	5	46,00	30,00	24,00	100,00	
despatxar	5	23,08	7,69	69,23	100,00	
expedir	5	14,00	36,00	50,00	100,00	
acatar	6	50,00	25,00	25,00	100,00	
observar	6	68,00	16,00	16,00	100,00	
ajustar-se	6	42,00	40,00	18,00	100,00	
atenir-se	6					
acollir-se	7	42,00	34,00	24,00	100,00	
emparar-se	7	44,83	31,03	24,14	100,00	
acompanyar	8	16,00	38,00	46,00	100,00	
adjuntar	8	18,00	12,00	70,00	100,00	
annexar	8	10,00	10,00	80,00	100,00	
eximir	9	44,00	40,00	16,00	100,00	
rellevar	9	74,00	20,00	6,00	100,00	

Taula de freqüències en el Corpus Tècnic de l'IULA, i distribució per tipus de textos.

El català jurídic: qüestions pendents relacionades amb la traducció i la terminologia tenint en compte la història, el marc legal i el procés de normalització del català

CARMEN BESTUÉ I OLGA TORRES
Universitat Autònoma de Barcelona
carmen.bestue@uab.cat; olga.torres.hostench@uab.cat

1. Introducció

Igual que les persones, les llengües tenen vida pròpia. Quan mirem un mapa del món i de les diferents llengües que existeixen veiem que no hi ha dues situacions idèntiques. Qualsevol que sigui el criteri que adoptem per parlar de llengües majoritàries o minoritàries és evident que en el món n'hi han algunes que juguen en la primera categoria (anglès, xinès, espanyol, etc.) i altres que juguen en la segona (irlandès, maltès, català, etc.), per citar només alguns exemples europeus). Tanmateix, les llengües no s'insereixen en una categoria o una altra d'una manera inamovible. Per exemple, la situació de l'espanyol a Argentina no té res a veure amb la situació de la mateixa llengua als EUA. Un altre exemple és el cas de l'irlandès, que tot i que és una llengua minoritària en nombre de parlants en el seu país té un reconeixement oficial igual que l'anglès (i gaudeix, fins i tot, d'un tractament especial com a llengua de Tractat per part de les institucions europees) però té un ús social i literari molt més reduït que l'anglès. El català, per la seva banda, és un cas peculiar en l'àmbit europeu ja que té d'una gran vitalitat com a llengua d'ús, tant social com literària, malgrat el fet de no haver estat sempre reconeguda com a llengua oficial al llarg de la seva història i de patir, fins i tot avui en dia, un greuge comparatiu amb les altres llengües romàniques del seu entorn.

Quant al català jurídic, és evident que la relació entre la vitalitat d'aquesta llengua d'especialitat i el desenvolupament de la seva terminologia està lligat estretament amb l'estatus de reconeixement oficial del català. Tot i que els particulars i els experts jurídics sempre són lliures de triar la llengua que vulguin (el castellà o el català) per generar documents d'aquest àmbit, no és menys cert que, l'impuls de la llengua jurídica ve, sobretot, de les autoritats públiques que determinen el marc legal del país. Sense entrar en consideracions polítiques, si dos particulars volguessin signar un contracte de lloguer del seu habitatge, i la llei de referència només existís en castellà, seria poc probable que s'aventuressin a crear un document escrit originalment en català tenint en compte la inseguretat que la interpretació dels termes podria crear, no només a les parts contractants sinó també en possibles conflictes posteriors en els que haurien d'intervenir terceres persones. En aquest sentit, en el cas català la decadència del català jurídic va estar motivada clarament per la seva pèrdua de la condició de llengua oficial i la seva normalització, com a llengua de dret, ha de passar forçosament per una política de potenciació del seu ús per part de les institucions públiques. Per aquesta raó, en la primera part del nostre treball presentarem la situació del català i el seu reconeixement oficial al llarg de la història.

Després de veure fins on ha arribat l'evolució i el reconeixement del català, ens centrarem en la relació entre el català jurídic i la traducció. Concretament, presentarem l'estat de la qüestió de la traducció jurídicoadministrativa del castellà al català en l'administració pública catalana i alguns exemples d'institucions de l'Estat central. Per últim, després de veure la situació actual, identificarem una necessitat: l'elaboració de més recursos terminològics multilingües. Justificarem aquesta necessitat a través de la descripció dels tres perfils traductors que farien servir més aquests recursos: els traductors jurats, els traductors i intèrprets dels jutjats i els traductors jurídics.

2. El marc legal del català

2.1 Antecedents històrics

El català és un idioma que des del seu origen ha coexistit en realitats institucionals plurilingües. En efecte, la llengua catalana es va formar entre els segles VIII i X en els territoris de l'Imperi carolingi que pertanyien als comtats de la Marca Hispànica, on, com idioma derivat del llatí, considerat llavors la llengua culta, va coexistir amb la resta de les llengües vulgars o romances. A partir del segle XII, la unió matrimonial del Comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV i l'hereva del rei d'Aragó, Peronella, va donar origen a la Corona d'Aragó la qual es va configurar com una comunitat de comunitats (Montagut, 2001) ja que la preeminència que es donava a l'Aragó era de caràcter merament honorífic i representatiu. La Corona d'Aragó es regia per una "fórmula pluralista i coordinada de poder" (Lalinde, 1983) en la qual els diferents territoris compartien un mateix monarca però conservaven una pluralitat de centres polítics situats en situació d'igualtat. A més del comtat de Barcelona i el regne d'Aragó, per via de conquesta o aliances, es van anar annexionant els territoris de Mallorca, València, el Principat de Catalunya i els comtats de Rosselló i Sardenya. Dins d'aquest context Catalunya va conservar sempre les seves pròpies institucions polítiques i els seus estaments socials, amb el català com a idioma oficial del Principat i dels territoris annexionats per via de conquesta.

Amb el matrimoni dels Reis Catòlics, l'any 1469, es va produir la unió de la monarquia aragonesa i la castellana en la mateixa dinastia però els ordenaments jurídics de cada territori van seguir amb independència total l'un de l'altre. Aquesta situació es va mantenir fins que Felip V (Felip IV d'Aragó) amb els seus Decrets de Nova Planta de 1714 va imposar la unificació política i va forçar la unitat del dret públic. L'eliminació de les institucions polítiques catalanes va produir, d'aquesta manera, la decadència del dret català en benefici del dret castellà. No obstant això, aquesta primacia del dret castellà durant un període de temps tan perllongat, no va arribar a eliminar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit del dret privat català que es va mantenir, principalment, gràcies a l'alt grau de consciència d'identitat i d'implicació dels seus parlants. Amb la breu excepció del període de la segona república, de 1931 a 1936, en el qual es van restaurar les institucions polítiques catalanes, no va ser fins a l'arribada de la democràcia a Espanya que Catalunya va recuperar una mena de d'autogovern i el català va tornar a tenir el seu estatus de llengua oficial del territori català.

La restauració democràtica plantejava, com un dels seus pilars més importants, aconseguir una fórmula d'organització territorial que obtingués el consens de totes les forces polítiques implicades. Aquesta negociació es va veure plasmada en la fórmula pseudo-federal de l'Estat de les autonomies. La lliçó de la història havia posat de manifest que, sense institucions polítiques pròpies, el català s'havia vist exclòs de tots els àmbits del dret públic i havia quedat pràcticament reduït a un ús privat.

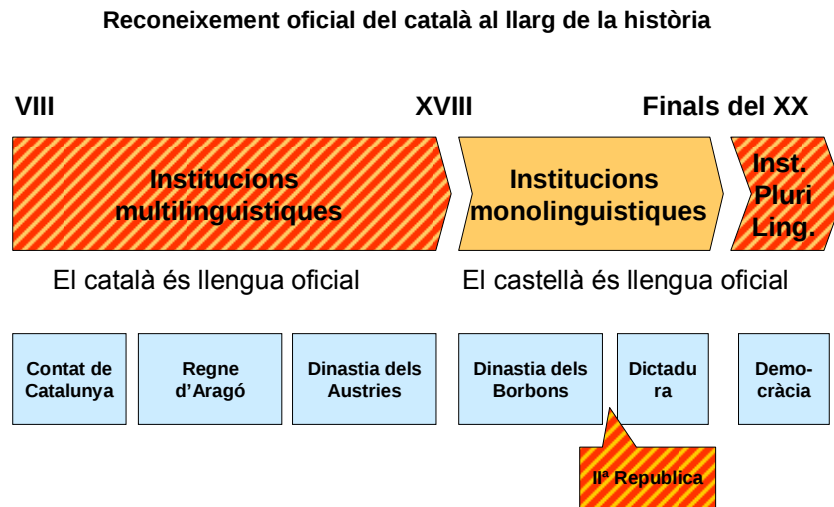

Figura 1. Reconeixement oficial del català al llarg de la història. Font: Elaboració pròpia.

2.2. El reconeixement del català en els diferents àmbits territorials

2.2.1. Àmbit europeu

L'opció inicial dels països fundadors era la creació d'un sistema multilingüe que reconegués en igualtat els diferents idiomes dels països membres. No obstant això, els problemes d'ordre pràctic que han anat apareixent i les successives incorporacions de nous estats membres amb les seves llengües pròpies han imposat una realitat de facto en determinades institucions que tendeix a beneficiar als idiomes més forts en l'àmbit europeu com són l'anglès, el francès i l'alemany. Un dels reptes de la Unió Europea és elaborar una política lingüística que combini de manera adequada els criteris pragmàtics amb el respecte a la diversitat de llengües i cultures reconegut en l'article 22 de la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea.

El marc legal del dret lingüístic en l'àmbit europeu es troba al Reglament 1/1958 del Consell, amb el reconeixement del principi segons el qual les llengües oficials i de treball de la Comunitat econòmica europea són aquelles que són reconegudes com a oficials per part d'un Estat membre com a mínim. Per aplicació d'aquest principi cada nova incorporació d'un Estat a la Unió europea ha comportat automàticament el reconeixement dels seus idiomes oficials en l'àmbit europeu. El cas espanyol és l'única excepció a aquest principi ja que només un dels idiomes oficials de l'estat espanyol, el castellà, ha estat reconegut com a oficial de la UE¹.

L'any 1990 el Parlament europeu va reconèixer la identitat catalana i a partir de la resolució del Consell de 2005, en la qual es va permetre l'ús de les llengües regionals en les institucions europees, prèvia petició, el català es pot fer servir, entre d'altres institucions, al Comitè de les regions, al Consell, al Parlament i a altres institucions.

¹ El luxemburguès té un estatus especial, però no era llengua oficial del país quan es va crear la CEE i en el cas de l'irlandès (llengua cooficial amb l'anglès a Irlanda) ha estat reconeguda com a llengua de Tractat.

2.2.2. Àmbit estatal

L'Estat espanyol es conforma com un estat plurilingüe en el qual es reconeixen quatre llengües oficials: el basc, el gallec, el català i el castellà. No obstant això, aquest reconeixement d'oficialitat no comporta una posició d'igualtat ja que mentre que el castellà és oficial en tot el territori estatal, les altres llengües oficials ho són únicament en l'àmbit de les seves respectives comunitats autònomes. A més de les llengües oficials existeixen altres que han estat reconegudes i que són objecte de certes mesures de protecció i foment com són l'aranès, el bable, i l'aragonès.

La Constitució espanyola conté diferents preceptes que fan referència a la realitat plurilingüe de l'Estat espanyol. L'article que ordena el règim jurídic aplicable als diferents idiomes de l'Estat espanyol és l'article 3 que ve recollit en el títol preliminar de la constitució. Aquesta ubicació no només és il·lustrativa de l'especial importància que es concedeix a la qüestió lingüística, abans esmentada, sinó que a més atorga a aquesta qüestió una posició reforçada ja que la modificació d'aquest precepte està sotmesa a un procediment de revisió especialment rígid previst en l'article 168 CE.

L'article 3 CE² estableix:

1. "El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.
2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.
3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció." (Parlament de Catalunya)

Per tant, el castellà és l'únic idioma oficial en l'àmbit estatal considerat en el seu conjunt i això significa, tal com ha estat interpretat per la jurisprudència del Tribunal Constitucional, que el castellà és l'únic idioma oficial en tots els poders públics, tant els centrals, com els perifèrics o autonòmics.

La formulació d'aquest primer apartat va crear una primera discussió de naturalesa terminològica per part dels que defensaven que el castellà havia de ser recollit com "castellà o espanyol" ja que consideraven ambdós termes sinònims. No obstant això, encara que aquesta qüestió no està definitivament resolta³, la Constitució opta, de forma clara, per declarar en aquest precepte que totes les llengües de l'estat espanyol són llengües espanyoles. Així mateix, s'ha originat una polèmica doctrinal sobre el fonament i la naturalesa del deure constitucional de conèixer el castellà que no està recollida de forma expressa per a la resta de les llengües oficials.⁴

La oficialitat de les altres llengües espanyoles també té rang constitucional encara que no siguin citades de forma expressa en la Constitució i hàgim de recórrer al que estableixen els Estatuts d'autonomia respectius per conèixer-ne l'estatus jurídic.

2.2.3. Àmbit autonòmic

L'abast de l'oficialitat del català es va establir per primer cop en l'Estatut d'Autonomia de 1979. L'article 3 de l'Estatut d'Autonomia regulava la qüestió lingüística i establia que el català era la llengua pròpia de Catalunya i la llengua oficial, com també ho era el castellà. La part més important d'aquest precepte era la que determinava

² Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts

³ El diccionari de la Real Acadèmia de la llengua espanyola defineix l'espanyol com: "*Lengua común de España i de muchas naciones de América, hablada también como propia en otras partes del mundo*"

⁴ Mentre que hi ha una doctrina que afirma que el deure de conèixer el castellà constitueix una conseqüència ineludible del seu caràcter oficial, un altre sector defensa que aquesta obligatorietat no es deriva de l'oficialitat sinó únicament constitueix un plus que ha de ser regulat expressament. El Tribunal Constitucional en la sentència STC 82/1986 no atorgava un caràcter preeminent al castellà mentre que en la sentència STC 84/1986 manifestava expressament la preeminència de la llengua castellana sobre la resta de les llengües espanyoles. En tot cas sembla que les conseqüències jurídiques d'aquest deure de coneixement sí que han estat clarificades en el sentit que no és un veritable deure jurídic sinó merament una presumpció *iuris tantum*, és a dir, que admet prova en contrari.

l'obligació, per part de la Generalitat, de crear "les condicions que permetin arribar a la seva plena igualtat pel que fa als drets i deures dels ciutadans de Catalunya (art. 3.3 EAC). Aquesta obligació es va desenvolupar legislativament mitjançant dues lleis que pretenien donar suport a la llengua pròpia, el català. Es tractava de la Llei 7/1983 de 18 d'abril de Normalització lingüística a Catalunya i la Llei 1/1998 de Política lingüística. Aquestes dues lleis van impulsar la normalització de l'ús de la llengua catalana en tot el territori i en tots els àmbits. Especialment la Llei de política lingüística va establir el significat del concepte de llengua pròpia i assenyalava que el català és la llengua d'ús de les institucions de Catalunya i és la llengua d'ús preferent per part de l'Administració de l'Estat a Catalunya.

En tot cas l'Estatut d'Autonomia de 2006, encara pendent de publicació, recull els fruits d'aquesta normalització i afirma ja en l'article 6-1 que "el català és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament".

4. 3. El català jurídic i la traducció

La traducció a Catalunya és un sector molt dinàmic. De fet, l'Informe de la Unesco de 1994⁵ situava el català com a desena llengua més traduïda del món. Aquest informe té en compte només la traducció literària i malauradament el sector de la traducció jurídica no és tan brillant.

Translations

Table 20: Translations by original language

Original language	Number of translations published *		Major languages into which translated 1980		Major languages into which translated 1994	
			First language	Second language	First language	Second language
	1980	1994	1980	1980	1994	1994
Catalan	27	344	Spanish	English	Spanish	French
English	22 415	28 642	German	French	German	French
French	5 972	5 661	Spanish	German	Russian	German
Spanish	851	1 708	French	German	English	French

http://www.unesco.org/culture/worldreport/html_eng/table20.htm

Figura 2. El català, la desena llengua més traduïda del món. Font: UNESCO

El català jurídic i la traducció sempre han estat molt relacionats. De fet, el primer text de català jurídic és el *Llibre Jutge*, de l'any 1140, i era una traducció del llatí del codi visigòtic *Liber Iudiciorum*. Com hem vist anteriorment en aquest article, al llarg de la història el català jurídic ha conviscut en entorns multilingües i les traduccions eren molt habituals. Altres traduccions posteriors, també del llatí, són els *Usatges de Barcelona* (mitjan segle XIII) i dels *Furs de València* (segona meitat del segle XIII)⁶. Exemples de traduccions del segle XIX, durant la Guerra del francès, seria l'edició bilingüe a doble columna francès-català del *Diari de Barcelona y del Govern de Catalunya*, o una traducció del Codi Civil francès al català⁷. En el segle XX, la traducció jurídicoadministrativa en català es fa normalment a partir del castellà.

A partir de l'any 1979, la Generalitat va acordar una sèrie d'iniciatives per fer que el català fos llengua de dret i va promoure la traducció jurídicoadministrativa del castellà al català. Tot i que el català jurídic havia tingut una tradició important, el cert és que en la segona meitat del segle XX la llengua jurídicoadministrativa habitual

⁵ Translations by original language <http://www.unesco.org/culture/worldreport/html_eng/table20.htm>

⁶ Duarte, 1986:50

⁷ Duarte, 1986:53

era el castellà i calia fer un esforç per passar del castellà al català. Com a exemple d'aquest esforç de traducció presentem les accions que s'han dut a terme en els últims anys per promoure l'ús del català jurídicoadministratiu en l'administració pública.

3.1. La traducció jurídicoadministrativa del castellà al català en l'administració pública catalana⁸

La promoció de l'ús del català en l'administració pública catalana inclou tres mesures principals. Primera, cursos de llengua. El 2004 més de 3.678 funcionaris catalans de diferents àmbits, entre d'altres les forces armades i funcionaris de l'àmbit sanitari, van assistir a cursos avançats de llengua catalana, inclosos cursos de català jurídic. Segona, es van crear les oficines de Serveis Lingüístics, on el personal de l'administració es pot adreçar per resoldre consultes, demanar suport lingüístic i serveis d'edició i de correcció, etc.

La tercera mesura és l'elaboració de recursos lingüístics d'accés lliure com ara diccionaris, formularis, criteris lingüístics, etc. En el lloc web de recursos lingüístics de català jurídic⁹ s'hi poden trobar recursos terminològics castellà-català. A més, en aquest lloc web es proporcionen recomanacions lingüístiques generals per escriure en català jurídic i també hi ha formularis administratius i jurídics i enllaços a altres llocs web amb més recursos lingüístics jurídics. Tots els recursos són d'accés lliure. També hi ha un motor de cerca de terminologia jurídicoadministrativa anomenat Justiterm¹⁰, per consultar termes en català i en castellà. Tanmateix, no hi ha recursos terminològics d'altres llengües cap al català.

Sobre l'administració de justícia en particular, com a usuària principal de terminologia jurídica, podem dir que l'organització de cursos de llengua catalana i els programes d'incentius han millorat l'ús del català als jutjats. L'any 2004, un 55% dels treballadors va manifestar que entenien, parlaven i escriuen en català, mentre que un 21% va declarar que l'entenien i el parlaven, però no l'escriuen; i un 15% va dir que només l'entenien i un altre 5% va dir que no entenien el català. Es va preguntar també als treballadors si feien servir el català quan escriuen documents de procediments judicials i un 64% va manifestar que *mai* escrivia en català, un 16% va respondre *De vegades* i un 20% va contestar *Sempre*. L'ús del català entre els jutges és una mica inferior atès que molts jutges provenen de regions de fora de Catalunya. Tanmateix, un 41% dels jutges va dir que poden parlar i escriure en català.

L'any 2004, 731 funcionaris de l'administració de justícia van assistir a cursos de català i 445 funcionaris van fer cursos d'autoaprenentatge. Alguns d'aquests cursos eren sobre llenguatge jurídic. Els treballadors públics també poden fer ús de l'assessorament dels serveis lingüístics que hem esmentat abans.

Els Serveis Lingüístics del Departament de Justícia duen a terme formació i serveis d'assessorament i proporcionen serveis lingüístics als treballadors del Departament de Justícia. L'any 2002 es va posar en marxa un pla pilot¹¹ per promoure l'ús del català en l'administració de justícia. Prop de 124 jutjats van oferir-se voluntàriament a participar en el pla i els treballadors van rebre incentius econòmics per participar-hi. Com a conseqüència del pla, l'any 2002 es va arribar a un total de 23.362 sentències en català (un 20% del total). La traducció tenia una presència important en el pla a través de dues mesures. En primer lloc, es va posar en marxa un sistema de traducció automàtica per traduir milers de documents del castellà al català. Després de la traducció automàtica, els Serveis Lingüístics s'encarregaven de la postedició de documents per corregir els resultats. Durant la fase d'avaluació del pla pilot es va

⁸ Les xifres presentades en aquest apartat provenen de l'Informe de política lingüística 2004 publicat per la Generalitat <<http://www6.gencat.net/llengcat/informe/index.htm>>

⁹ Recursos de llenguatge jurídic <http://www.gencat.net/justicia/temes/entitats_juridiques/linguistic/index.html>

¹⁰ Justiterm <<http://www3.gencat.net:81/justicia/justiterm/index.html>>

¹¹ Pla pilot de funcionament en català de les oficines judicials <<http://www.gencat.net/justicia/adjudat/inf-general/plapilot.PDF>>

reconèixer que el sistema era una ajuda però que la qualitat de la traducció automàtica no era bona i calia molta feina de postedició. La veritat és que la mesura d'aplicar traducció automàtica va ser més política que no pràctica perquè els polítics ho volien tot traduït al català, sense tenir gaire en compte la qualitat final de la traducció. En segon lloc, es van contractar dinamitzadors lingüístics en els jutjats. Ells s'encarregaven d'editar les sentències i altres documents traduïts amb traducció automàtica. L'any 2004 el pla es va modificar a fi de promoure l'ús directe del català i disminuir la traducció automàtica.

Malgrat les limitacions de les dues mesures adoptades, s'ha de dir que en els últims anys s'ha fet molta feina de traducció castellà<>català. S'ha traduït tota la senyalització dels jutjats i més de 160.000 formularis jurídics, documents estàndards i sentències i resolucions¹². També han augmentat els recursos terminològics en català gràcies a la feina feta pels Serveis Lingüístics de la Generalitat, pel Centre de terminologia TermCat¹³ i pels diferents agents que han elaborat recursos terminològics, com ara les universitats, els col·legis d'advocats, editorials, etc.

3.2. La traducció jurídicoadministrativa al català en institucions de l'Estat central

Tradicionalment les institucions de l'Estat central han impulsat el català d'una manera tímida malgrat el fet que moltes d'aquestes institucions tenen Catalunya com a marc territorial d'actuació. De totes maneres no deixarem d'esmentar les realitzacions que s'han aconseguit en algunes esferes. Concretament, en el registre civil, en el senat i en el BOE.

El Registre civil és l'organisme de l'Estat espanyol competent per a recollir totes les dades relatives a l'estat civil de les persones. Des de 1977 els ciutadans de Catalunya podien inscriure el seu nom propi en català i modificar aquells cognoms que havien estat castellanitzats durant la dictadura. No obstant això, en totes les relacions amb aquest organisme, que depèn del Ministeri de Justícia, el castellà era l'única llengua reconeguda. Finalment, la llei 12/2005 de 22 de juny ha permès reconèixer l'oficialitat del català en els Registres civils situats a Catalunya, de manera que ara els ciutadans poden escollir la llengua en la qual realitzin tots els tràmits en aquesta administració.

El Senat és la càmera de representació territorial de l'Estat espanyol. La reforma del reglament del Senat de 1994 va permetre la creació d'una Comissió parlamentària denominada de les Comunitats Autònomes en la qual es dona cabuda, per primera vegada, a Senadors designats per les Assembles legislatives de les comunitats autònomes i permet, així mateix, la intervenció dels Presidents dels governs autonòmics. Tot i que ja estava prevista la possible participació en les diferents llengües de l'estat espanyol, fins a finals de 2005 no s'ha engegat un cos d'intèrprets que permet que es puguin materialitzar aquestes intervencions. Quant al Congrés dels Diputats, l'altra càmera legislativa espanyola, l'única llengua de comunicació permesa és el castellà.

Quant a les lleis, podem dir que des del 1996 hi ha una versió catalana del BOE (Boletín Oficial del Estado) i es pot consultar per Internet¹⁴ des de l'any 1998. A sota us mostrem la pàgina web principal d'aquest servei.

¹² Pou, Agustí (2006) "Justícia i traducció" *XIV Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona: AELC [paper in press]

¹³ Lloc web del TermCat: <<http://www.termcat.cat/>>

¹⁴ BOE en català: <http://www.boe.es/g/ben/boe_catalan/anyos/2006.php>

Suplements del BOE en català

Publicació en llengua catalana de les Lleis, els Reials Decrets Llei, els Reials Decrets Legislatius i altres disposicions: caràcter general.

Cerca en calendari

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
gener	2/1/2006	16/1/2006						
febrer	1/2/2006	9/2/2006	16/2/2006					
març	1/3/2006	16/3/2006						
abril	1/4/2006	17/4/2006						

Figura 3. Lloc web del BOE en català. Font: BOE

3.3. Una qüestió pendent: recursos terminològics per a la traducció jurídicoadministrativa multilingüe

En el procés de normalització del llenguatge administratiu i jurídic en català queda una tasca pendent important relacionada amb la traducció, i és l'elaboració de més recursos terminològics multilingües. [No hi ha, per exemple, cap diccionari anglès-català de traducció jurídica.] Com a conseqüència de la globalització i de la immigració, la societat catalana cada cop és més multilingüe, i sobretot els àmbits administratiu i jurídic necessiten recursos multilingües a l'abast dels traductors que els utilitzarien. El nostre objectiu en aquest treball no és examinar els recursos existents per a la traducció jurídicoadministrativa multilingüe¹⁵ sino més aviat constatar-ne la necessitat i presentar els perfils dels traductors que els farien servir.

3.3.1 Traductors i intèrprets jurats de català

"El traductor jurat s'encarregaria de textos pertanyents a una multitud indiscreta de camps que han de rebre usos professionals en el camp jurídic on les normes d'aquest mateix camp imposen garanties de seguretat preventiva a les traduccions i, en conseqüència, la intervenció d'un traductor especialment habilitat per l'Administració i suposadament format de manera òptima." (Monzó, 2002: 368).

Els traductors jurats tradueixen, per exemple, documents com ara certificats de naixements, certificats d'estudis, documents d'adopcions, etc.

La Generalitat de Catalunya va assumir la competència en matèria de traducció i interpretació jurades l'any 1994 en virtut del decret 87/1994 de 19 d'abril, que regulava les proves necessàries per a l'habilitació i la creació d'un registre de traductors i d'intèrprets jurats. Les gestions havien començat l'any 1983, i entre el 1984 i l'any 1992 era el Ministeri d'Afers Exteriors qui convocava concursos d'habilitació de traductors jurats del català al castellà. L'any 2000, el decret de l'any 1994 es va modificar per incloure la regulació de traducció i la interpretació no només d'altres llengües al català, sinó també del català a d'altres llengües.

¹⁵ Per conèixer els recursos lingüístics existents per a la traducció jurídica us recomanem la Web del Traductor Jurídic <<http://www.gitrad.uji.es/indexct.htm>> de la Universitat Jaume I.

El *Registre de traductors i intèrprets jurats de català* es pot consultar per Internet a través d'una base de dades d'accés públic¹⁶. Per formar part del registre, hi ha dues vies. La primera és un examen que convoca la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat¹⁷. Les proves inclouen una prova de llengua catalana, una prova de dret, una prova de traducció i una prova d'interpretació. La segona via és tenir una llicenciatura de Traducció i d'Interpretació amb un itinerari de 24 crèdits en traducció jurídica de la combinació lingüística triada.

En el registre hi ha gairebé mil professionals i la major part tradueixen del castellà al català (uns 400) o de l'anglès al català (uns 400), però també hi ha professionals d'alemany, italià, àrab, rus i xinès. Així doncs, al nombre d'usuaris potencials de terminologia multilingüe jurícoadministrativa s'hi podria afegir el mig miler de membres d'aquest registre que treballen amb llengües estrangeres.

3.3.2. Traductors i intèrprets dels jutjats

El govern espanyol va signar la Convenció per a la protecció dels drets humans i llibertats fonamentals del Tribunal Europeu de Drets Humans. En aquesta convenció s'indica que s'ha d'oferir assistència lingüística gratuïta als detinguts. Les dades que tenim de l'ús d'aquest tipus de serveis són les següents:

“Según datos procedentes del Departamento de Justicia y publicados en el Diario EL PUNT (17-04-05), en el año 2004 los Juzgados y Tribunales con sede en Cataluña encargaron con cargo a los fondos públicos un total de 16.146 traducciones. Según la misma fuente, sólo en el primer semestre del año 2004 se prestaron en el ámbito judicial 6.984 servicios de interpretación en una cincuentena de idiomas distintos.

El gasto público por el servicio de traducción e interpretación de lenguas extranjeras en el ámbito judicial ascendió en Cataluña a unos 3.960.388,95 €, experimentando un aumento respecto del año anterior del 57,74 %.

Al ya de por sí importante volumen deben añadirse las traducciones e interpretaciones encargadas por las comisarías de los Mossos d'Esquadra, incluidas en el presupuesto del Departamento d'Interior y cuyo coste asciende a unos 1.500.000 € anuales.” (Emmerman, 2006:1)

Com veiem, la traducció i la interpretació en els jutjats es subcontracta a empreses que han passat un concurs públic. Els traductors i intèrprets que volen treballar en els jutjats s'han d'adreçar a aquestes empreses, que no exigeixen cap mena de titulació o habilitació específica a aquests professionals, ni tan sols de traducció, interpretació o coneixements jurídics. Això sorprèn ateses les exigències que hi ha per formar part del registre de traductors i intèrprets jurats en català, però aquest fet queda fora dels objectius del nostre treball i per això no ho tractarem en aquest article. També hem de dir que no tenim dades oficials sobre l'ús del català en aquests serveis, però coneixem per boca de professionals que s'hi dediquen que l'ús del català en aquest tipus d'intervencions és baix. Les raons d'aquesta baixa utilització són molt variades però possiblement la manca de recursos lingüístics i terminològics multilingües a l'abast sigui un problema més afegit.

3.3.3. Traductors jurídics

Altres professionals que fan traducció jurídica serien els traductors jurídics “que tradueixen textos d'àrees diverses del camp jurídic”¹⁸. Aquests traductors poden ser autònoms o bé treballar en plantilla. Els clients o els interessats a contractar-los podrien ser, per exemple, despatxos d'advocats, notaries, empreses multinacionals, organismes o institucions relacionades amb l'àmbit jurídic, etc.). Malauradament no

¹⁶ Cerca de serveis i professionals de la llengua <<http://www6.gencat.net/llengcat/scripts/sial/menusl.asp>>

¹⁷ Convocatoria de les proves. <<http://www6.gencat.net/llengcat/tij/convoca.htm>>

¹⁸ Monzó, 2002:368

hi ha dades sobre el nombre de traductors jurídics autònoms o a sou que tradueixen textos del camp jurídic ni tampoc sobre la demanda que hi ha de traducció jurídica en català en el sector privat. Sabem, però, que sovint hi ha la possibilitat de triar entre traduir el text en llengua estrangera al castellà o al català, i sovint els professionals trien la traducció al castellà perquè compten amb més recursos a l'abast per resoldre dubtes. Així doncs, les necessitats d'aquests professionals també justificarien l'existència de recursos terminològics a l'abast.

4. Conclusions

El català jurídic existeix des de l'edat mitjana. De fet va néixer com a traducció dels textos jurídics redactats en llatí. En el seu origen el català jurídic es feia servir en institucions que eren multilingües (llatí, francès, aragonès, castellà...) a on els documents jurídics i administratius es redactaven normalment en una llengua i després es traduïen cap a les diferents llengües reconegudes com a oficials. Així va ser durant la vigència del comtat de Barcelona, la Corona d'Aragó i també durant el regnat dels Àustries a Espanya. A banda del català jurídic com a fruit de la traducció, la terminologia jurídica en català també va tenir un gran desenvolupament quan les institucions jurídiques catalanes tenien la capacitat de legislar i administrar el dret propi de Catalunya. Per això podem afirmar que el desenvolupament del català jurídic i de la terminologia jurídica van en paral·lel al reconeixement oficial per part de les institucions polítiques del Estat de la llengua catalana.

En aquest sentit la política de normalització lingüística seguida per la Generalitat ha afavorit l'ús del català jurídic sobretot per part de l'administració pública. Com hem vist en els últims anys s'ha estès molt l'ús del català en els organismes de l'administració pública autonòmica i se n'ha incrementat la presència en altres àmbits com ara els tribunals de justícia, registres públics, notaries, corporacions professionals, etc. En aquest procés de normalització la traducció hi ha tingut un paper destacat, atès que s'ha aconseguit mitjançant una feina intensa de traducció del castellà al català que ha propiciat l'elaboració de molts recursos terminològics bilingües castellà<> català.

Finalment, hem plantejat la necessitat de promoure l'elaboració de recursos terminològics multilingües atès el nombre de traductors que farien servir aquests tipus de recursos.

5. BIBLIOGRAFIA

- BASTARDAS A.; BOIX, E. (2004) *Introducció. 25 anys de constitució espanyola: un model lingüístic per avaluar*. Barcelona, LCS-Llengua, societat i comunicació 2, p. I-V.
- DUARTE, C. (1986) *Llengua i administració*. Barcelona, La Magrana.
- EMMERMANN, A. (2006) "La traducción e interpretación de lenguas extranjeras en los juzgados y tribunales de Cataluña" *XIV Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona: AELC [En premsa]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2001) *Dades estadístiques* [pàgina web] <<http://www6.gencat.net/llengcat/socio/coneix.htm>> [consulta de 10 de juny de 2006].
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2004) *Informe de política lingüística 2004* [pàgina web] <<http://www6.gencat.net/llengcat/informe>> [consulta de 10 de juny de 2006]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2006) *Serveis i professionals de la llengua* [pàgina web] <<http://www6.gencat.net/llengcat/scripts/sial/menusl.asp>> [consulta de 10 de juny de 2006]
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2006) *Terminologia* [pàgina web] <http://www.gencat.net/justicia/serveis/linguistic/eines/termin/index.htm#> [consulta 10 de juny de 2006]
- GENERALITAT DE CATALUNYA, DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA (2005) *Pla pilot de funcionament en català de les oficines judicials* [pàgina web] <<http://www.gencat.net/justicia/adjudcat/inf-general/plapilot.PDF>> [consulta 10 de juny de 2006].

- HERRERO DE MIÑÓN, M. et al. (1999) *Estudis Jurídics sobre la Llei de Política Lingüística*. Madrid, Marcial Pons.
- LALINDE, J. (1983) *Derecho histórico español*. Barcelona, Ariel Derecho.
- MAS I SOLENCH, J. M. (1989) *Mil anys de dret a Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.
- MILIAN I MASSANA, A. (1992) *Drets Lingüístics i Dret Fonamental a l'educació*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms.
- MILIAN I MASSANA, A. (2000) *Público y privado en la normalización lingüística*. Barcelona, Atelier, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms.
- MONTAGUT, T. de F. (2001) *Història del dret català*. Barcelona, UOC.
- MONZÓ, E. (2002) *La professió del traductor jurídic i jurat. Descripció sociològica de la professió i anàlisi discursiva del transgènere*. Tesis doctoral. Castelló, Universitat Jaume I.
- PLÀ, A. Ma. (2004) *El règim jurídic lingüístic a l'Administració de Justícia*. Tesis doctoral. Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- POU, A. (2006) "Justícia i traducció" *XIV Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona, AELC [en premsa]
- VERNET, J. (coord.) (2003) *Dret Lingüístic*. Valls, Cossetània Edicions.

La terminologia en els serveis lingüístics universitaris del país valencià: panorama general i noves tecnologies

LOURDES PASCUAL GARGALLO
Universitat Jaume I
lpascual@sg.uji.es

1. Introducció

Aquest article, orientat en la línia dels estudis descriptius, pretén caracteritzar els serveis lingüístics universitaris (SLU) del País Valencià i les tasques relacionades amb l'ús i la gestió de la terminologia que es demanen a aquests organismes. Com que hi ha un buit pel que fa a l'existència d'estudis semblants, i atesa la utilitat que pot presentar per a treballs orientats a la inserció professional dels traductors i les traductores, ens proposem fer-ne difusió i aportar així la nostra petita contribució al coneixement d'una de les possibles eixides professionals que tenen les persones llicenciades en Traducció i Interpretació.

Tot i que seria desitjable realitzar una investigació molt més àmplia, hem decidit acotar-la perquè considerem que aquest és un primer pas per a la redacció del nostre treball d'investigació en el si del programa de doctorat «Traducció, societat i comunicació» que ens permetrà avaluar la metodologia i extraure'n unes primeres conclusions. Així doncs, considerem aquest treball un pilotatge que es veurà desenvolupat i millorat en el futur, per exemple, amb la descripció d'altres facetes del camp d'estudi.

Des que Holmes (1972/1988) identificara les diferents branques de la disciplina traductològica, els enfocaments teòrics, descriptius i aplicats han evolucionat a un ritme ben saludable. Tot i així, el que aquest autor va batejar com a *sociotraducció* continua sent una assignatura pendent. Malgrat el gir cultural (Bassnett, 1991) que ha experimentat la disciplina, els estudis sobre la funció de les traduccions i els traductors en les distintes societats són encara escassos. Si volem realment situar el traductor en primer terme (Robinson, 1991), ens cal un nou gir, però aquesta vegada ha de ser un gir *sociològic*. Aquesta nova perspectiva s'obre pas cada dia amb més força en el panorama actual (Sapiro, 1999; Díaz Fouces, 2001; Monzó Nebot, 2002, 2005; Wolf, 2002) i el treball que presentem s'orienta en aquest sentit.

Pel que fa a l'aplicació d'aquest estudi, si bé és cert que té un enfocament purament descriptiu, també ho és que els resultats constituïran una caracterització que descriurà una de les eixides professionals que tenen els llicenciats i llicenciades en Traducció i Interpretació, els serveis lingüístics universitaris, i, el que és més important, les tasques que s'hi demanen. Aquesta caracterització pot facilitar la labor de totes les instàncies socials, educatives i professionals relacionades amb el món de la traducció, ja que en podran extraure informació sobre les necessitats i les expectatives que es tenen d'aquests professionals en el món laboral. A més, pot resultar especialment interessant per als serveis lingüístics en concret i per a l'Administració universitària en un sentit ampli ja que posarà al seu abast una eina que permetrà identificar mancances i vies de solució per tal d'afavorir la qualitat i l'eficiència d'aquests òrgans administratius.

Els serveis lingüístics han contribuït a establir un estàndard lingüístic en les institucions universitàries, el qual, al seu torn, s'ha estès directament i indirectament a la societat a través de l'ensenyament, dels mitjans de comunicació o les xarxes de relacions interinstitucionals. Això no obstant, cal pensar si podem ja fer un pas més i descobrir camins que ens permeten millorar-ne l'eficiència i ampliar l'espectre d'influència per tal que el teixit econòmic de la societat en conjunt se'n beneficie.

L'article consta d'una introducció, seguida de l'exposició dels objectius i la metodologia de treball. L'estudi s'ha basat en un corpus format per personal de l'àrea d'assessorament i terminologia dels serveis lingüístics universitaris de la Universitat Jaume I,

de la Universitat de València, de la Universitat Politècnica de València i de la Universitat d'Alacant. Per concloure, fem palesos els resultats i les conclusions que n'hem extret.

2. Objectius

L'objectiu principal d'aquest treball és delimitar quines són les tasques que, en relació amb la terminologia juridicoadministrativa, es duen a terme en els serveis lingüístics universitaris del País Valencià. De forma secundària, esbossarem a grans trets quines són les eines de tractament terminològic que s'hi utilitzen.

El propòsit final és esbrinar les exigències que han de satisfer les persones que s'interessen per aquesta eixida laboral, entre les quals cal comptar específicament els llicenciats i llicenciades en Traducció i Interpretació (TI). Amb el coneixement de tasques i eines de tractament es poden traçar programes de formació i intensificació que facen més rendible l'esforç dels estudiants de TI i que en refermen la competència professional en aquest àmbit, amb la qual cosa podran competir amb avantatge davant d'altres perfils de formació.

Els serveis lingüístics són una de les possibilitats laborals que tenen els llicenciats i llicenciades en TI, però encara no sabem quines són les tasques que s'hi encomanen ni tampoc com s'executen. Considerem que el nostre estudi serà el primer pas per tal d'establir quines són les competències professionals que es necessiten per satisfer aquestes tasques i per descriure com pot fer-ho un professional amb un perfil formatiu de traducció.

3. Els serveis lingüístics universitaris: caracterització

A partir del restabliment del sistema democràtic a l'Estat espanyol, amb l'aprovació de la Constitució de 1978, les llengües de l'Estat diferents del castellà van recuperar el rang de llengües oficials del territori. En el cas del valencià, aquest restabliment de l'oficialitat de la llengua va possibilitar l'inici del camí cap a la seua normalització en els diferents àmbits de la vida del país. En el cas de la Generalitat de Catalunya (Xirinacs, 1997), la primera acció que aquesta institució va dur a terme va ser organitzar els serveis lingüístics dels diferents departaments dels organismes autonòmics, ateses fonamentalment les necessitats de traducció que la doble oficialitat propiciava. Aquest mateix procés va tenir lloc a les administracions autonòmiques de tots els territoris amb dues llengües oficials, entre els quals es troba la Comunitat Valenciana (nom que hi assigna l'Estatut). Aquest és el marc que explica el naixement dels serveis lingüístics.

A diferència de la resta d'àmbits d'especialitat, la traducció de la documentació dels organismes públics, com són també les universitats, està assegurada i protegida per un marc legal que la regula, l'objectiu del qual és garantir la disponibilitat dels textos necessaris perquè l'ús públic de la llengua siga normal, tal com postulen l'article 36 de la Llei 30/1992 de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, l'article 7 de l'Estatut d'autonomia i l'article 13 de la Llei d'ús i ensenyament del valencià.

Avui dia, cada administració autonòmica compta amb el seu propi servei lingüístic encarregat de gestionar les necessitats que figuren en el seu programa de normalització lingüística. En el cas de l'administració universitària, aquests organismes reben el nom general de *serveis lingüístics universitaris* (SLU).

Actualment hi ha cinc universitats públiques en el nostre àmbit territorial: la Universitat Jaume I (UJI), la Universitat de València (UV), la Universitat Politècnica de València (UPV), la Universitat d'Alacant (UA) i la Universitas Miguel Hernández (UMH), de les quals les quatre primeres tenen serveis lingüístics.

Pel que fa a les infraestructures, cal dir que els serveis solen tenir la seu en el campus universitari, tot i que de vegades les diverses àrees se situen en edificis diferents, com és el cas de la Universitat Jaume I. També pot passar que el servei tinga una sucursal en una altra població com a part d'un programa d'extensió de la formació universitària, com ara els centres d'autoaprenentatge de llengües que té a Alcoi i Gandia la Universitat Politècnica de València.

Els serveis lingüístics universitaris reben denominacions diferents en cada una de les institucions que els acullen:

Universitat	Denominació
UJI	Servei de Llengües i Terminologia
UV	Servei de Política Lingüística
UPV	Servei de Normalització Lingüística
UA	Servei de Promoció del Valencià

De la mateixa manera que no hi ha homogeneïtat pel que fa a les denominacions, tampoc no n'hi ha pel que fa a l'estructura i nombre de membres. Així, s'ha de remarcar que només el servei lingüístic de la Universitat de València té una àrea funcional amb la denominació d'«Àrea de Terminologia», mentre que la resta d'universitats inclouen aquesta àrea i les atribucions que té conferides dins l'àrea d'assessorament, com és el cas de l'Àrea d'Assessorament i Terminologia de l'UJI, o fins i tot utilitzen la denominació de l'àmbit o camp dels textos que s'hi tradueixen o corregeixen en lloc de la de les tasques que tenen atribuïdes (UPV, Àrea de Llenguatge Científic i Tècnic i Àrea de Llenguatge Administratiu i Jurídic).

Cal dir que aquestes dades les hem extretes dels directoris que apareixen en les pàgines web dels serveis lingüístics i que hem detectat que en alguns casos aquestes no estan actualitzades. No hem tingut en compte el personal becari perquè, malauradament, no apareix explicitat en tots els directoris dels serveis, com tampoc no hi consta el personal no contractat per la universitat. Per completar aquesta informació, hem acudit als informants, que desenvolupen essencialment funcions de suport a les necessitats de distintes àrees dels serveis no contemplades dins la dotació de personal que en fa la Universitat.

Tot seguit, presentem de manera esquemàtica la divisió en àrees i la composició de cadascun dels serveis lingüístics universitaris. Hem separat el personal tècnic del personal d'administració que compon cada servei.

UNIVERSITAT JAUME I

Àrea	Nre. de persones
Direcció	1
Assessorament i Terminologia	2
Documentació Administrativa i Llenguatges d'Especialitat	1
Llengües Estrangeres	2
Promoció lingüística	1
Informació i Assessorament Lingüístic	1
Assessoria d'Espanyol per a Estrangers	1
Assessoria de Català	1
Assessoria d'Alemanys	1
Assessoria de Francès	1
Assessoria d'Italià	1
Assessoria d'Anglès	1
Total personal tècnic	15
Gestió i Administració	2
Unitat d'Informació	1
Total personal	18

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Àrea	Nre. de persones
Direcció	1
Assessorament	7
Dinamització	3
Formació	6
Terminologia	2
Total personal tècnic	19
Administració	7
Total personal	26

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

Àrea	Nre. de persones
Direcció	1
Dinamització Lingüística	1
Formació Lingüística	1
Llenguatge Científic i Tècnic	1
Llenguatge Administratiu i Jurídic	1
Formació Lingüística	2
Centre d'Autoaprenentatge de València (Gandia)	1
Centre d'Autoaprenentatge de València (Alcoi)	1
Total personal tècnic	9
Informació i Administració	1
Total personal	10

UNIVERSITAT D'ALACANT

Àrea	Nre. de persones
Direcció	1
Dinamització	1
Assessorament Lingüístic	6
Traduweb	1
Formació	8
Total personal tècnic	17
Administració i Informació	3
Total personal	20

Les tasques que ha d'exercir el personal dels serveis lingüístics universitaris depenen de l'àrea funcional dins la qual s'inserisca laboralment i de la qualificació professional que tinga. Les possibles àrees funcionals que componen els SLU són les que hem esmentat més amunt, i la qualificació professional respon a la classificació del personal funcionari que estableix la legislació vigent (article 4 del Text refós de la llei de funció pública valenciana, DOGV 22/03/91). Aquest article divideix el personal funcionari, segons la titulació que s'exigeix per al seu ingrés, en cinc grups:

- Grup A: títol de doctorat, llicenciatura, títol d'enginyeria, arquitectura o equivalent.
- Grup B: títol d'enginyeria tècnica, diplomatura universitària, títol d'arquitectura tècnica, de formació professional de tercer grau o equivalent.
- Grup C: títol de batxiller, de formació professional de segon grau o equivalent.
- Grup D: títol de graduat escolar, de formació professional de primer grau o equivalent.
- Grup E: certificat d'escolaritat.

A l'hora de descriure les tasques que s'encomanen al personal dels SLU segons l'àrea funcional i la seua qualificació professional, es tracta de definir l'aportació fonamental que aquests fan al funcionament efectiu de la seua àrea; és a dir, quina n'és la «raó de ser» o la missió dins del sistema organitzatiu de la unitat o quina n'és l'aportació en forma de tasques perquè la unitat on treballa funcione eficientment. Les tasques es divideixen en habituals o ocasionals, segons la freqüència amb què es realitzen. Atès els resultats del nostre estudi, podem afirmar que les tasques relacionades amb l'ús i la gestió de la terminologia que realitza el personal dels SLU les podem situar dins el primer grup.

4. Ús i gestió de la terminologia en els serveis lingüístics

La concepció de terminologia de què partim és la que explicita M. Teresa Cabré en la seua obra *La terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions* (1992), en la qual la defineix com «la disciplina que s'ocupa de l'estudi i la recopilació dels termes

especialitzats» (p. 17). El vessant aplicat d'aquesta disciplina teòrica es denomina *terminografia*.

Tot i que les tasques terminogràfiques que realitzen els traductors i les traductores en els serveis lingüístics són, en general, tasques orientades cap a la recerca per a la resolució de problemes, considerem necessari establir clarament quines són aquestes tasques atesa la diversitat d'àrees funcionals on s'emmarca el treball terminològic dins d'aquests organismes. En aquest sentit, una primera divisió fonamental per caracteritzar la recerca terminològica es fa segons el nombre de llengües i el caràcter sistemàtic o no del treball. Seguint Cabré (p. 271-272),

Segons el primer criteri, una recerca terminològica pot ser monolingüe o plurilingüe. Segons el segon, sistemàtica o puntual. Parlem de recerca monolingüe si el treball es basa en una sola llengua; si la recerca abraça més d'una llengua, parlem de recerca plurilingüe pròpiament dita. Considerem que una recerca és sistemàtica si es proposa abastar termes de tota una àrea o subàrea temàtica d'especialitat. Considerem que una recerca és puntual si el seu camp de treball es restringeix a un sol terme o a un conjunt petit de termes d'una subàrea limitada d'un mateix camp, o bé també abasta un grup de termes que pertanyen a camps diferents.

No obstant aquesta divisió inicial, no podem oblidar el fet que el treball terminològic pot reduir-se només als usos propis en la producció de documentació i en la traducció, o pot integrar l'assessorament i la formació lingüística, i fins i tot la producció de terminologia, la creació de bases de dades i l'elaboració d'aplicacions d'enginyeria lingüística per a tasques relatives a àmbits temàticament especialitzats (Cabré i Planas, dins Cabré i Domènech, 2002, p. 21).

Aquestes són les orientacions en què ens hem basat principalment per dissenyar el nostre estudi. Per tal de concretar una mica més les diferents tasques que es realitzen dins de cadascun d'aquests vessants del treball terminològic en els SLU, hem distingit, d'una banda, els serveis on no hi ha una àrea dedicada específicament a la terminologia (el de la Universitat Jaume I, Universitat Politècnica de València i Universitat d'Alacant) i, d'altra banda, el servei que sí que té aquesta àrea delimitada i separada de la resta (el de la Universitat de València).

En el cas de la Jaume I, segons l'organigrama que apareix en el seu *Pla de política lingüística*, l'Àrea d'Assessorament i Terminologia té atribuïdes les tasques de «correcció i traducció» i «assessorament lingüístic i terminològic» (p. 13), i dins de la descripció de l'estructura i funcions (p. 14) s'indica explícitament que l'Àrea d'Assessorament i Terminologia està

[...] dedicada a la traducció i la correcció, a l'elaboració i difusió de materials lingüístics i a l'aprofitament de les noves tecnologies per a l'assessorament de la comunitat universitària. A més a més, el treball de l'Àrea inclou un servei de consulta terminològica per resoldre els problemes derivats de la normalització lingüística de la docència i de la recerca.

En segon lloc, en la pàgina principal del Servei de Normalització Lingüística de la UPV (<http://www.upv.es/snl>) es pot llegir que l'Àrea de Llenguatge Científic i Tècnic és l'encarregada de dur a terme les tasques d'«Assessorament lingüístic i terminològic. Correcció i traducció de material docent. Novetats terminològiques. Consultes. Aclariments lingüístics. Programari d'assessorament. Monografies de la UPV. Bibliografia per a les titulacions universitàries. Criteris lingüístics», mentre que les atribucions de l'Àrea de Llenguatge Administratiu i Jurídic són l'«Assessorament lingüístic i de terminologia juridicoadministrativa. Correcció i traducció de textos administratius. Consultes lingüístiques. Normalització documental de la UPV. Cursos i sessions de llenguatge administratiu. Vocabulari de llenguatge administratiu. Vocabulari de majúscules i minúscules. Manual de llenguatge administratiu. Criteris lingüístics. Programari d'assessorament.».

Si visitem la pàgina del Secretariat de Promoció del Valencià de la UA (<http://www.ua.es/spv>) trobem que les tasques relacionades amb la terminologia estan molt diluïdes dins l'estructura del servei, fins arribar al punt que ni tan sols hi ha cap denominació explícita per referir-se a la recerca terminològica que s'hi puga dur a terme. En concret, aquestes tasques s'adscriuen a l'Àrea d'Assessorament i Traducció (<http://www.ua.es/spv/assessorament/index.html>) i

apareixen davall l'epígraf «Consultes lingüístiques». Quan entrem dins d'aquest apartat podem comprovar que de la informació que s'hi ofereix es pot deduir clarament que el tipus de tasques que s'hi realitzen seran de tipus terminològic:

Finalment, pel que fa al SL de la Universitat de València, l'únic en què l'àrea de terminologia no es troba inserida i desdibuixada dins d'altres àrees funcionals, la seua pàgina web (<http://www.uv.es/spl/>) estableix que les tasques que corresponen a l'Àrea de Terminologia són la resolució de consultes de terminologia, la resolució de consultes concretes de bibliografia, la difusió dels nous termes normalitzats i l'elaboració de diccionaris i vocabularis terminològics.

Malgrat el cas únic de la UV, en la resta de serveis lingüístics la manca d'entitat de les tasques relacionades amb la terminologia i la seua inclusió com a tasques secundàries dins d'altres àrees funcionals té com a conseqüència que aquestes atribucions dels treballadors i treballadores dels SLU no estiguen suficientment definides i, el que és més, que tampoc estiguen reconegudes en les funcions diàries del personal perquè, per exemple, no s'han habilitat mecanismes per a comptabilitzar-les, com sí que es fa en el cas de les traduccions i correccions.

A més de tot l'anterior, en el nostre estudi hem afegit diversos paràmetres, com ara el camp dels textos amb els quals es treballa habitualment, per tal de determinar en quin grau la terminologia juridicoadministrativa és present en aquest àmbit, i els materials tant específics com de suport que s'empren per accomplir aquestes tasques, entre els quals hi ha el programari informàtic i Internet. Aquestes consideracions ens permetran filar molt més prim i detectar punts en què cal fer un èmfasi especial en la formació dels futurs traductors i traductores tant pel que fa a l'especialització més adient per a treballar en un servei lingüístic com pel que fa a les destreses relacionades amb l'ús d'eines informàtiques aplicades al treball terminològic.

5. Disseny de l'estudi

El treball s'ha realitzat mitjançant enquestes sobre l'ús i la gestió de la terminologia que s'han subministrat a personal de les àrees d'assessorament dels serveis lingüístics de les universitats del País Valencià.

El primer pas que vam donar va ser delimitar els paràmetres de l'estudi i els objectius que volíem aconseguir. A partir de la nostra observació directa de la realitat d'un SLU, en concret el de la Universitat Jaume I, vam fer un primer disseny del formulari, el qual vam sotmetre a pilotatge administrant-lo a un membre d'aquest servei i a la nostra tutora de doctorat. Gràcies als seus comentaris i suggeriments vam redactar l'enquesta definitiva, que pretén descobrir quines són les tasques relacionades amb la terminologia que es realitzen amb més freqüència i quines són les eines que s'utilitzen per fer-ho.

El formulari es va passar a quatre persones diferents, un representant de les àrees d'assessorament-terminologia de cada un dels quatre serveis lingüístics de les universitats públiques valencianes. Les preguntes que s'hi plantejaven eren relatives a tota l'àrea funcional i no al treball personal. L'administració es va fer a través de qüestionaris autoadministrats el dia 14 de juny de 2006.

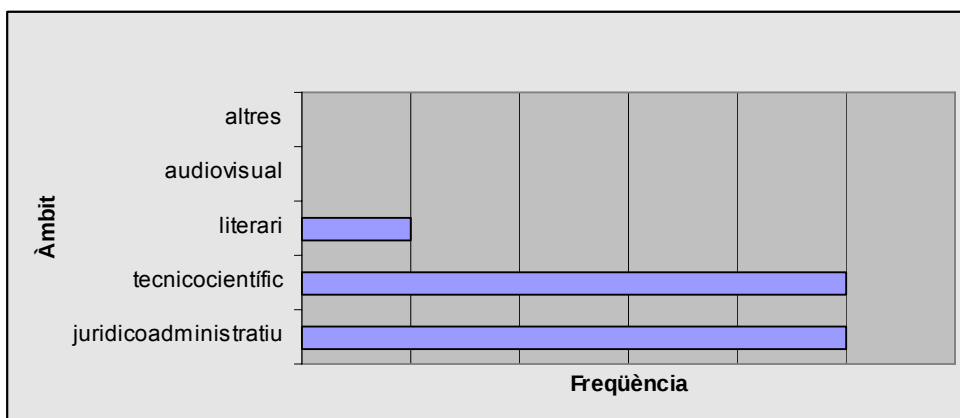
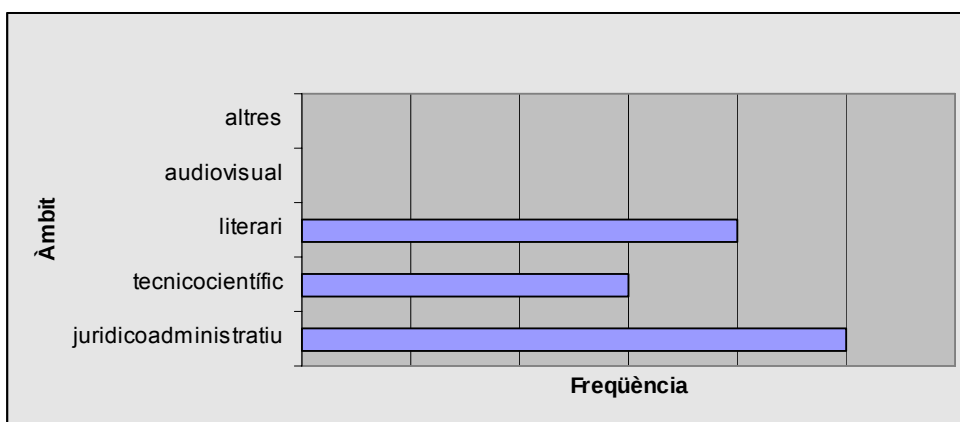
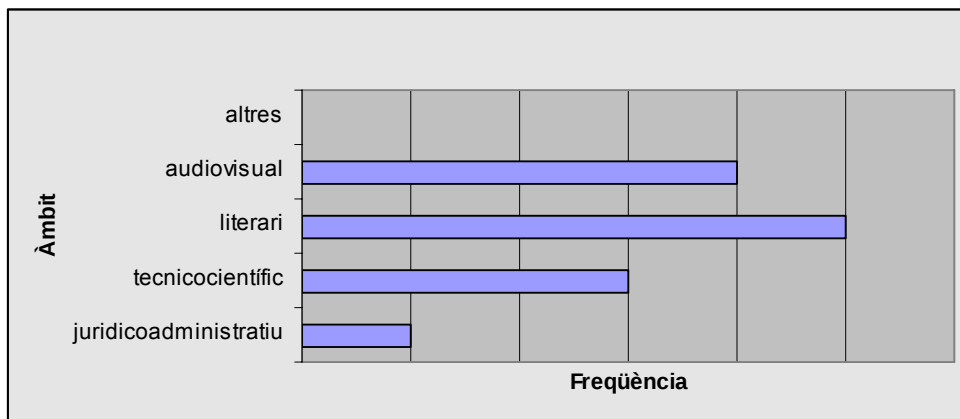
Després de recollir i processar les dades obtingudes, vam analitzar els resultats de les enquestes, els quals presentem a continuació.

6. Resultats

La primera qüestió demanava quin és l'àmbit o camp al qual solen pertànyer els textos de treball, ordenant-los d'1 a 5 (1=molta freqüència, 5=poca freqüència) segons la freqüència amb què s'hi treballa. Per *camp* entenem la variació lingüística segons el marc professional i social (Hurtado 2001, p. 58 i 59), que divideix els textos entre *especialitzats* o marcats pel camp (tècnics, científics, jurídics, econòmics, religiosos, etc.) i *no especialitzats* o no marcats pel camp (literaris, publicitaris, periodístics, etc.).

La primera resposta ens ofereix aquesta classificació dels textos de treball: es treballa amb molta freqüència (1) amb textos literaris, amb bastant (2) amb els audiovisuals, amb poca (3) amb els tecnicocientífics i amb molt poca (5) amb els juridicoadministratius. La segona enquesta ens proporciona aquestes dades: es treballa amb molta freqüència amb textos juridicoadministratius (1), amb bastant (2) amb els literaris i amb poca (3) amb els tecnicocientífics. La tercera resposta ens diu que es treballa amb molta freqüència (1) amb textos juridicoadministratius i tecnicocientífics i amb molt poca (5) amb els literaris. Finalment, la quarta enquesta reflecteix una major freqüència (1) dels textos juridicoadministratius, seguits per altres tipus de textos («de caràcter informatiu») (2), pels audiovisuals (3), els tecnicocientífics (2) i com a textos menys freqüents, els literaris (5).

Tot i que hi ha una certa diversitat en la classificació, tres dels quatre serveis enquestats coincideixen a assenyalar que els textos amb els quals treballen més freqüentment són els juridicoadministratius (en un dels casos, juntament amb els tecnicocientífics). Aquest fet pot estar determinat, d'una banda, pel camp professional i social que envolta el SL (en forma d'estudis, titulacions, departaments, etc., de la universitat que l'acull), i d'altra banda, pel fet que tots els textos de gestió que utilitza la universitat en les seues comunicacions internes i externes, sobre els quals també intervenen en major o menor grau els SL, es consideren també juridicoadministratius. No hem d'oblidar que els usuaris naturals dels textos especialitzats i, per tant, de la terminologia especialitzada, són els especialistes. El personal dels SLU s'encarrega de resoldre les necessitats terminològiques que aquests especialistes puguin tenir i de recollir els termes en forma de glossaris, vocabularis, etc. Així, el fet que un SL ens responga que treballa majoritàriament amb termes d'un camp determinat és conseqüència que aquest camp d'especialitat és molt present en la universitat que l'acull.

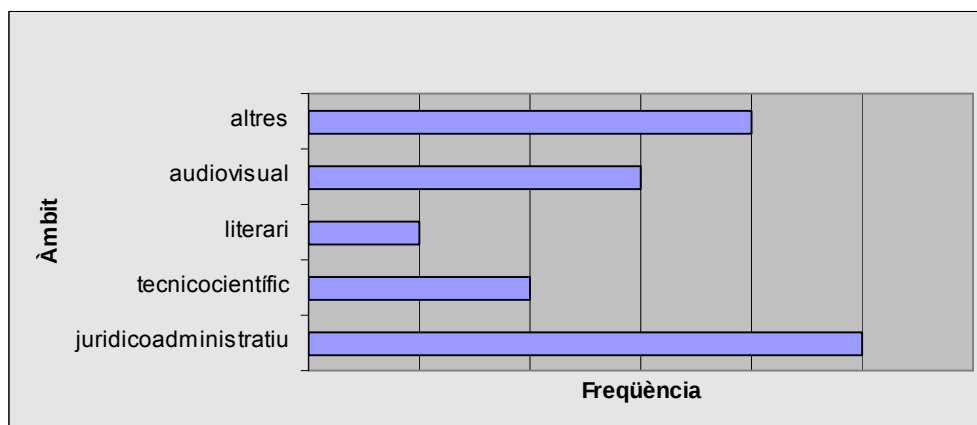

Figura 4. Figura 1. Àmbits o camps més freqüents dels textos amb què treballen les àrees d'assessorament lingüístic-terminologia dels serveis lingüístics universitaris.

La segona pregunta, dividida en tres apartats, se centrava pròpiament en el treball terminològic, i demanava quin és el tipus de tasques que es duen a terme normalment també valorant-les segons la freqüència (1=major freqüència, 5=menor freqüència).

El primer apartat es referia a la recerca sistemàtica. Un dels serveis ens va respondre que, amb molt poca freqüència, acomplia la tasca d'elaborar glossaris plurilingües; un altre va marcar amb una creu (sense indicar amb quina freqüència) que elabora vocabularis plurilingües -especificant que «entenem per *vocabularis* repertoris terminològics amb equivalències i sense definicions, que també s'han denominat *glossaris* segons referències terminològiques més recents»- i el tercer i quart serveis lingüístics no ens aporten cap dada al respecte, per la qual cosa podem deduir que no realitzen cap tipus de recerca sistemàtica en terminologia.

L'aparentment molt baixa dedicació dels serveis lingüístics -fins i tot del que té una àrea de terminologia definida- a les tasques de recerca sistemàtica (bàsicament, elaboració d'obres terminològiques) pot estar causada per la gran inversió en recursos humans, materials i de temps que es necessita per dur a terme treballs d'aquest estil.

La segona part de la pregunta 2 demanava que, en el cas que es realitzi alguna tasca de recerca sistemàtica, s'indiqui quin és l'àmbit majoritari (juridicoadministratiu, tecnicocientífic, audiovisual o literari) dels termes amb què es treballa. Ja hem vist que, segons la pregunta anterior, només dos dels quatre serveis lingüístics enquestats realitzen tasques de recerca sistemàtica; i segons han respost, l'un treballa predominantment amb termes juridicoadministratius, i l'altre amb termes tecnicocientífics. Aquestes dades coincideixen amb les respostes de la primera pregunta, que posaven de manifest que es treballa amb molta freqüència amb textos juridicoadministratius i en algun cas també amb tecnicocientífics.

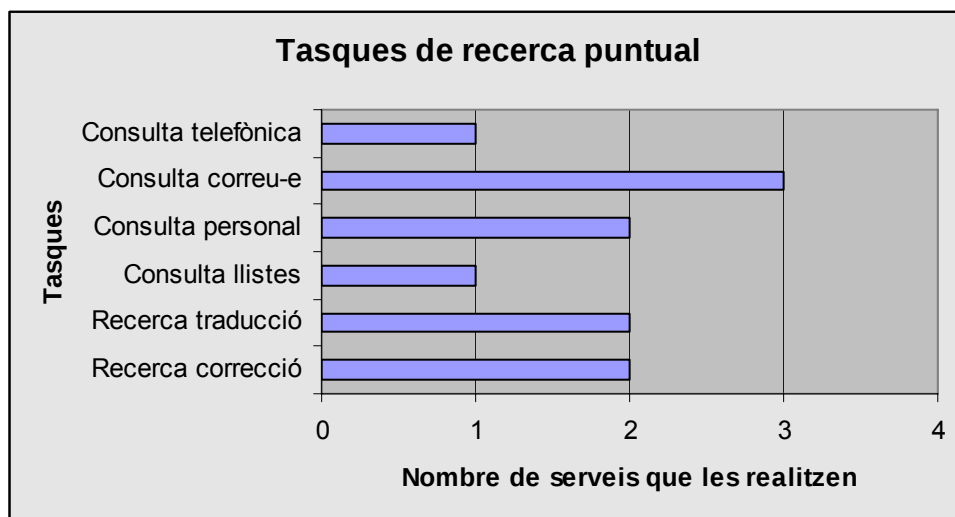
Cal destacar que aquests dos àmbits s'inclouen dins els que Hurtado (2001, p. 59) considera *marcats pel camp* i qualifica com *textos especialitzats*. Aquesta idea, juntament amb la constatació de l'existència d'un treball terminològic sistemàtic centrat específicament en els àmbits juridicoadministratiu i tecnicocientífic, pot servir com a orientació per millorar els programes formatius dels nostres llicenciats i llicenciades en Traducció i Interpretació en forma d'intensificacions en aquestes àrees.

La tercera part de la pregunta 2 plantejava tot un seguit de tasques relacionades amb la recerca puntual en terminologia per tal de determinar quines eren les que realitzen habitualment les persones que treballen en els SLU. Les persones enquestades havien de contestar valorant la freqüència amb què duen a terme aquestes tasques, però en un parell de casos, a causa de la gran freqüència general amb què s'executen aquests treballs, les persones que van contestar van decidir marcar només amb una X les tasques que realitzen sense qualificar-les. Per aquest motiu, hem optat per reflectir quantitativament quines són les tasques de recerca puntual que realitzen els SLU sense fer cap altra valoració.

Hem pogut comprovar que la majoria (tres de quatre) dels serveis lingüístics resolen consultes terminològiques a través del correu electrònic i que aquesta via és la

preponderant respecte a altres formes de comunicació diguem-ne tradicionals (telèfon, en persona). A més, la meitat també hi assenyalen la recerca per a la traducció i per a la correcció i la resolució de consultes en persona com a tasques habituals. Només un dels quatre serveis resol consultes telefòniques i cap dels SLU participa en llistes de correu o fòrums per a aportar solucions a consultes terminològiques.

Aquestes dades poden matisar encara una mica més quines haurien de ser les destreses que caldria potenciar en els nostres llicenciats i llicenciades: l'ús de les noves tecnologies i la terminologia aplicada tant a la traducció com a la revisió de textos.

**Figura 5. Figura 2. Tasques de recerca puntual que es duen a terme habitualment
Figura 6. en els serveis lingüístics universitaris.**

Quant a la pregunta 3, aquesta se centrava específicament en els materials de treball i els materials de suport que s'utilitzen habitualment en el treball terminològic.

Pel que fa als materials específics, tots els SLU coincideixen a utilitzar vocabularis, diccionaris especialitzats i diccionaris generals. Tres dels quatre han mostrat unanimitat també quant a l'ús de bancs terminològics i glossaris; dos han indicat que recorren a fonts documentals i han especificat en l'apartat «altres» que, a més, fan ús dels *Criteris lingüístics* de la Generalitat Valenciana i d'Internet, tot i que aquest recurs es tractava específicament en l'apartat següent. Només un servei utilitza el *Manual de documents i llenguatge administratiu*, que conté un apartat de terminologia i fraseologia juridicoadministrativa, i els *Criteris lingüístics per als usos formals de les universitats públiques valencianes*, tot i que ambdós documents van ser preparats *ad hoc* i editats per les universitats del nostre domini lingüístic.

D'aquestes dades podem destacar que és fonamental que les persones que opten a treballar en un SL dominen les eines lexicogràfiques i terminològiques, i també Internet, com veurem tot seguit.

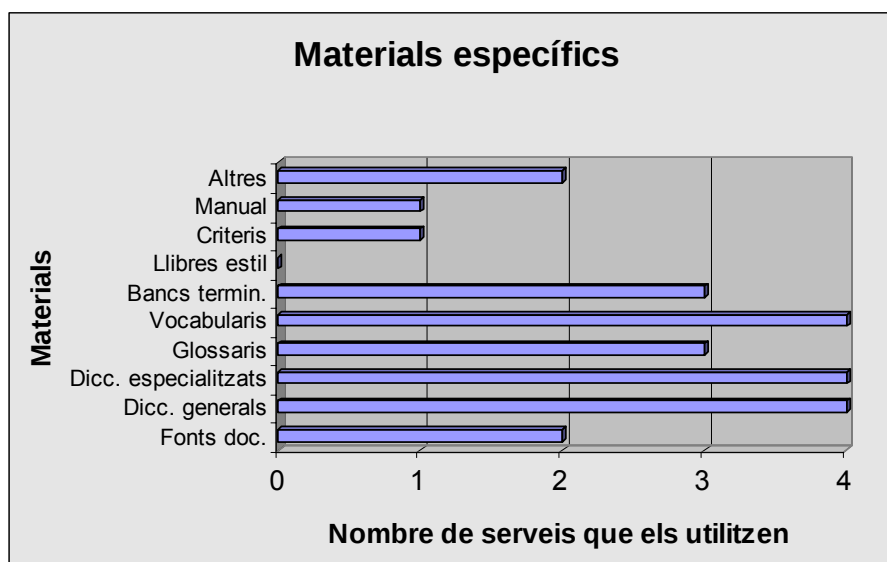

Figura 7. Figura 3. Materials específics que s'empren en el treball terminològic.

Quant a l'explotació d'Internet com a recurs terminològic, el qüestionari oferia algunes propostes que les persones enquestades han completat amb escreix. Així, de les dades es desprèn que tots els SLU tenen el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) i Google com a eines de referència, dos dels quatre utilitzen també la base de dades de la Comissió Europea Eurodicautom i, paradoxalment, només un ha indicat que recorre a la pàgina <http://www.llengua.info> de l'Institut Joan Lluís Vives. Segons la seua pàgina web (<http://www.vives.org/>), l'IJLV és la xarxa d'universitats de Catalunya, Illes Balears, País Valencià, Catalunya Nord i Andorra que coordina la docència, la recerca i les activitats culturals i potencia l'ús de la llengua compartida —i que dona auspici a la mateixa xarxa Lextra—, i <http://www.llengua.info> és el portal que recull els recursos lingüístics de les universitats d'aquest grup, dins el qual es troben tots els serveis lingüístics enquestats.

A més dels recursos anteriors, dos serveis n'han afegit d'altres, que presentem classificats alfabèticament a continuació:

Altres recursos

- Bases de dades de les universitats catalanes.
- Corpus textual de la llengua catalana. <http://pdl.iec.es/entrada/paraules.asp>.
- Departamento de Español Urgente (Agencia EFE). <http://www.efe.es/esurgente/lenguas/>.
- Diccionari català-valencià-balear. <http://dcvb.iecat.net/>.
- Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans. <http://pdl.iec.es/entrada/diec.asp>.
- Diccionari enciclopèdic de medicina. <http://www.grec.net/home/cel/mdicc.htm>.
- Diccionario Clave. <http://clave.librosvivos.net/>.
- Diccionario de la Real Academia. <http://www.rae.es>.
- Diccionarios.com. <http://www.diccionarios.com>.
- Dizionario de la lingua italiana De Mauro. <http://www.demauparavia.it/>.
- Encyclopédie Larousse. <http://www.encyclopedia-larousse.fr/>. [De pagament].
- Fitxes de dubtes i terminologia. Pàgina web personal de Miquel Boronat Cogollos. <http://idd01yq8.eresmas.net/Fitxes/Entorn.htm>
- Gran diccionari de la llengua catalana. <http://www.grec.net/home/cel/dicc.htm>.
- Grand dictionnaire terminologique (OLF, Quebec). http://www.granddictionnaire.com/btml/fra/r_motclef/index1024_1.asp.
- Hiperenciclopèdia. <http://www.grec.net/home/cel/main.HTM>

A banda d'aquests recursos, afegeixen que, ocasionalment i segons la temàtica, utilitzen bases de dades o repertoris i reculls de terminologia que troben en Internet.

Cal destacar que el servei lingüístic que ha aportat un major nombre de recursos no inclosos en l'enquesta ha sigut el que té una àrea de terminologia definida. Aquesta constatació ens hauria de fer reflexionar sobre el fet que tenir una àrea funcional

d'aquestes característiques ben diferenciada i dotada de personal suficient pot permetre una major dedicació i especialització del personal que hi treballa.

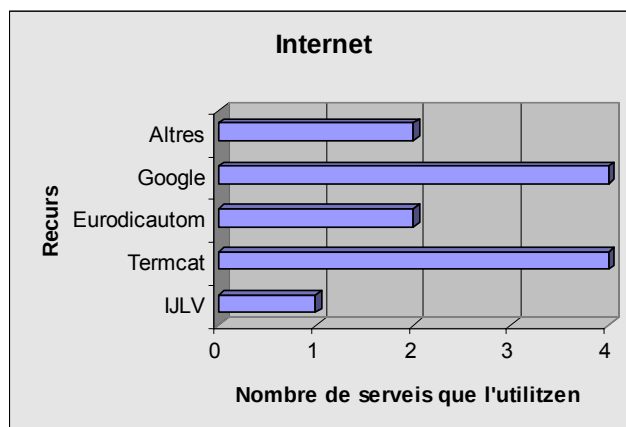

Figura 8. Figura 4. Recursos d'Internet més utilitzats per a la recerca terminològica en els serveis lingüístics universitaris.

La pregunta 4 se centrava en els materials de gestió i suport al treball terminològic i n'oferia diverses alternatives. Aquesta qüestió tractava de mesurar quin és el grau d'utilització d'aquestes eines adreçades bàsicament a extraure, processar i emmagatzemar els termes. Dels resultats obtinguts és fonamental destacar, d'una banda, la diversitat de les respostes, ja que només dos dels quatre serveis han coincidit a assenyalar un mateix recurs, i, el que és més important, l'escassa utilització que semblen tindre aquest tipus de recursos ja que, entre les 13 alternatives proposades, les respostes s'han centrat en només 6 ítems (bases de dades, processadors de textos, correctors ortogràfics, memòries de traducció, programes de traducció automàtica i de traducció assistida) i no se n'han proposat d'altres. D'ací es pot deduir que els SLU no fan un ús exhaustiu de tots els recursos de suport a la terminologia que hi ha a l'abast actualment.

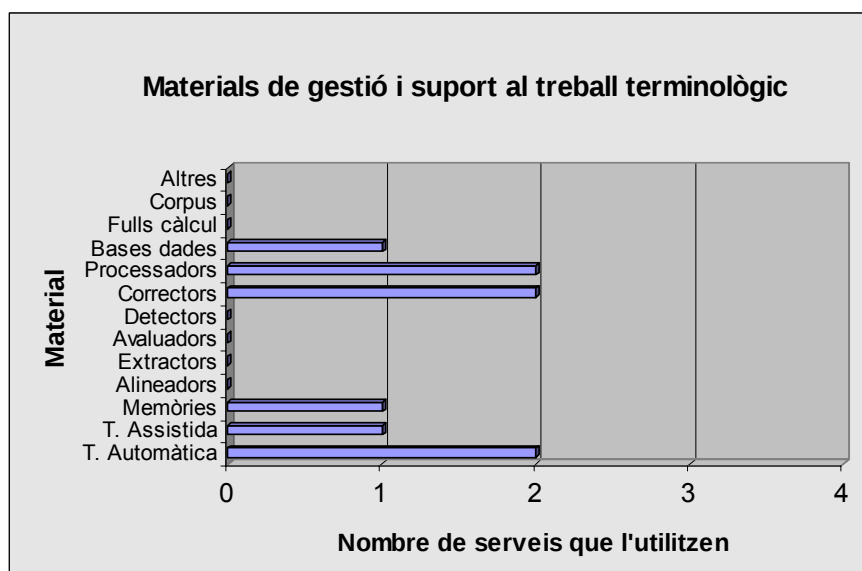

Figura 9. Figura 5. Materials de gestió i de suport al treball amb terminologia.

Finalment, seguint les recomanacions i la pràctica habitual en la confecció de qüestionaris (Oppenheim, 1992), la pregunta 5 demanava les dades de les persones enquestades.

7. Conclusions

Una de les conclusions més importants que es desprèn del nostre estudi és la manca d'homogeneïtat sobretot pel que fa a l'estructura i les àrees funcionals dels SLU. Com que es tracta d'organismes que tenen uns objectius compartits pràcticament idèntics, opinem que s'hauria de fer un esforç de coordinació per tal d'unificar-los. Aquesta unificació seria un primer pas per tal de donar-los una entitat ben clara i definida i aconseguir que tot el que estan fent per la difusió d'un model lingüístic de qualitat pugui revertir sobre el seu entorn més directe i també sobre la societat que els envolta.

Pel que fa a l'aprofitament dels recursos, s'observa que els SLU no fan un ús exhaustiu de les eines -especialment les informàtiques- que hi ha a l'abast per donar suport a l'ús i la gestió de la terminologia. A més, cal destacar també que, malgrat que compten amb recursos propis creats *ad hoc*, tampoc no els exploten tant com seria desitjable en la seua feina quotidiana. Així doncs, seria molt convenient promoure tant la formació en eines informàtiques com la difusió d'aquestes i dels recursos propis (criteris lingüístics, manuals...) que poden millorar els resultats de les tasques que desenvolupen aquests serveis i fer-los més eficients i eficaços.

Quant a la terminologia, ens agradaria destacar-ne la importància en l'actual societat del progrés, que es dedica d'una manera ingent a la producció de nou coneixement, ja que aquesta disciplina és qui s'encarrega de reproduir-lo i reformular-lo. Aquesta consideració és aplicable també al cas dels serveis lingüístics i, com a conseqüència, proposaríem com a premissa fonamental delimitar una àrea funcional específica dedicada al treball terminològic dins de cada servei lingüístic universitari. Aquesta definició, juntament amb la dotació corresponent de recursos humans i materials, contribuiria a donar més entitat a la disciplina i als professionals que s'hi dediquen, i, el que és més important, a donar una millor resposta als usuaris i als clients finals dels SLU.

D'altra banda, cal remarcar la gran importància que la terminologia juridicoadministrativa té en aquest context que hem estudiat, ja que és el camp majoritari de treball. Intensificar aquest camp, combinat amb un bon aprofitament dels recursos informàtics, hauria de ser fonamental a l'hora de plantejar-se programes formatius per als futurs traductors i traductores que vulguen desenvolupar tasques d'assessorament lingüístic i terminologia.

Finalment, pel que fa a la presència dels traductors i traductores en els serveis lingüístics universitaris, esperem que aquesta modesta aportació pugui contribuir a definir aquesta possible eixida de les persones que acaben la llicenciatura i que això, al seu torn, tinga com a resultat una major presència d'aquests professionals en aquest àmbit laboral. Considerem que aquesta eixida, tot i ser una de les més desconegudes, és alhora una de les més adients per als llicenciats i llicenciades en Traducció i Interpretació atesa l'adequació del perfil professional traductor a les tasques que s'hi desenvolupen.

Per acabar, volem posar de manifest la importància de continuar la recerca en aquest camp de formació per a estudiants i professionals de TI i d'aprofundir-hi encara més per tal de donar entitat a una professió que encara no ha assolit l'estatus que mereix dins la nostra societat.

BIBLIOGRAFIA

- BASSNETT, S. (1991). *Translation Studies*. Londres, Routledge.
- CABRÉ, M. T. (1992): *La terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions*, Barcelona, Empúries.
- CABRÉ, M. T. i PLANAS, C. (2002): «El paper de la terminologia en els serveis lingüístics», dins CABRÉ, M. T. i DOMÈNECH, M.: *Terminologia i serveis lingüístics*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- Criteris lingüístics per als usos institucionals de les universitats valencianes*. [Opuscle]. Secretariat de Promoció del Valencià. Vicerektorat d'Estructura i Desenvolupament Institucional. Universitat d'Alacant.
- DÍAZ FOUCES, O. (2001). «Sociologia de la traducció». *Quaderns. Revista de traducció* 6: 79-105.

- Documents sobre les funcions dels llocs de treball del SLT* (2003). [Documents interns de treball]. Universitat Jaume I de Castelló.
- HOLMES, J. S. (1972/1988). «The name and nature of Translation Studies». Dins J. Holmes (ed.). *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*. Amsterdam: Rodopi, 67-80.
- (1988). *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*. Amsterdam: Rodopi.
- HURTADO ALBIR, A. (2001). *Traducción y traductología*. Madrid: Cátedra.
- Manual de documents i llenguatge administratiu* (2003). Publicacions de la Universitat Jaume I.
- MONZÓ NEBOT, E. (2002). *La professió del traductor jurídic i jurat. Descripció sociològica de la professió i anàlisi discursiva del transgènere* [tesi doctoral]. Departament de Traducció i Comunicació, Universitat Jaume I.
- (2005): «Being ACTIVE in legal translation and interpreting: researching and acting on the Spanish field», *Meta*, 50 (4).
- OPPENHEIM, A. M. (1992): *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*, 2a edició, Londres, Nova York, Continuum.
- Pla de política lingüística*. Vicerectorat de Coordinació, Comunicació i Política Lingüística. Universitat Jaume I de Castelló.
- ROBINSON, D. (1991). *The Translator's Turn*. Baltimore, Londres, The John Hopkins University Press.
- SAPIRO, G. (1999). *La guerre des écrivains: 1940-1953*. Paris, Fayard.
- Secretariat de Promoció del Valencià*. Universitat d'Alacant. [En línia]. <http://www.ua.es/spv>. [Data de consulta: 14/06/06].
- Servei de Llengües i Terminologia*. Universitat Jaume I. [En línia]. <http://www.uji.es/serveis/slt>. [Data de consulta: 14/06/06].
- Servei de Política Lingüística*. Universitat de València. [En línia]. <http://www.uv.es/spl>. [Data de consulta: 14/06/06].
- Servei de Normalització Lingüística*. Universitat Politècnica de València. [En línia]. <http://www.upv.es/snl>. [Data de consulta: 14/06/06].
- Text refós de la llei de funció pública valenciana*, DOGV 22/03/91.
- WOLF, M. (2002). «Translation Activity between Culture, Society and the Individual: Towards a Sociology of Translation». *CTIS Occasional Papers* 2: 33-43.
- XIRINACHS, M. (1997): «La traducción como instrumento de normalización lingüística», *Senez*, revista de la EIZIE (associació de traductors del País Basc), 19.

Propostes lúdiques per a la didàctica de la terminologia jurídica

Olga Torres Hostench¹
Universitat Autònoma de Barcelona
Olga.torres.hostench@uab.es

1. Introducció

Els estudiants de traducció jurídica estan envoltats de dret. L'organització del seu món està regulada pel conjunt de normes que anomenem "dret": la seva organització familiar, l'habitatge, la feina, els estudis, el consum, etc. Tanmateix, quan arriben a l'assignatura de traducció jurídica, sembla com si molts haguessin viscut d'esquenes al dret. Els dret els sembla un àmbit llunyà, inabastable i restringit als advocats i altres agents de l'àmbit jurídic. En definitiva, un món "que no va amb ells". La majoria d'estudiants no estan familiaritzats amb qüestions jurídiques ni amb la terminologia ni documents jurídics en la seva llengua i cultura materna.

Aquests motius, entre d'altres, podrien explicar en part el rebuig inicial que provoca la traducció jurídica. La traducció jurídica és obligatòria en molts centres i els estudiants no la trien. Ara està més de moda la traducció audiovisual. Quan el primer dia de classe demanem a qui li agradaria dedicar-se a la traducció jurídica, per veure la motivació dels estudiants, ningú no aixeca el braç. A continuació preguntem quants volen dedicar-se a la traducció audiovisual, i potser més de la meitat de la classe aixeca el braç. Llavors els preguntem com pensen traduir sèries com ara l'Ally McBeal, en Perry Mason, etc. sense tenir coneixements de temes jurídics. Desconcert. Un punt a favor de la traducció jurídica. A partir d'aquell moment podem comptar amb un cert interès, si més no, curiositat, per la traducció jurídica fins que sàpiguen el que necessiten per traduir sèries de televisió o *best-sellers* de John Grisham amb rerafons jurídic. Potser exagerem, però sigui com sigui, motivar els estudiants és clau per aconseguir que mostrin un interès en una matèria que abans de començar els sembla feixuga i avorrida.

El rebuig inicial no el podem explicar només per la immaduresa dels estudiants. El cert és que la traducció jurídica també espanta per les conseqüències que pot tenir un error de traducció en instruments legals. És a dir, la traducció jurídica inspira alhora temor i un fort respecte.

Sigui com sigui, ni la por ni l'avorriment són les actituds més adequades per afrontar una assignatura com la traducció jurídica. Des del nostre punt de vista, en un primer contacte amb l'assignatura convindria treballar amb textos que els estudiants puguin dominar per perdre la por i amb materials amens que permetin despertar-los la curiositat per saber més sobre el tema. Més endavant s'avançaria amb la transmissió de coneixements més difícils i l'adquisició d'habilitats traductores més complexes. Amb el trencament de les barreres psicològiques inicials, els estudiants podran activar actituds necessàries per a la traducció jurídica com ara la precisió, la paciència, etc.

2. Objectius

Les activitats que proposem en aquest article tenen com a principal objectiu motivar els estudiants i despertar-los la curiositat per les qüestions relatives a la terminologia jurídica i la traducció jurídica en general. També voldríem dir que són propostes que duren relativament poca estona. És a dir, són breus exercicis distesos que serveixen, entre d'altres coses, per connectar amb els estudiants perquè tinguin un bon record del tema, per fixar coneixements, per descansar una mica i per agafar forces per reprendre altres temes feixucs amb més interès.

¹ Membre de Lextra

3. Destinataris i context

Les propostes lúdiques que presentem en aquest article són adequades per a un primer curs de traducció jurídica, fins i tot per a les primeres classes. Totes les propostes han estat realitzades i avaluades en l'assignatura de tercer curs de Traducció especialitzada anglès-català de la llicenciatura de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

4. Mostra de propostes

Presentarem quatre tipus d'exercicis sobre terminologia jurídica que tracten problemes diferents. En primer lloc veurem una sèrie de cites i acudits que contenen terminologia jurídica. Aquestes cites permeten presentar terminologia en un context textual agradable per a l'estudiant. En segon lloc proposem un exercici per treballar un dels errors més habituals que cometen els estudiants de traducció jurídica: la identificació incorrecta de la terminologia jurídica. En tercer lloc, proposem un exercici per treballar la polisèmia en traducció jurídica i la creativitat traductora. Per últim, suggerim un exercici per treballar la comprensió escrita de textos d'estil jurídic i veure la importància de les definicions de termes.

4.1. Ús de cites i acudits amb terminologia jurídica

Necessitat identificada:

En els estudiants sense coneixements previs de terminologia jurídica s'havia observat la necessitat de trencar prejudicis sobre la dificultat de la terminologia jurídica. Presentar terminologia jurídica en cites enginyoses o acudits permet prendre els termes com a punt de partida per exposar posteriorment conceptes i sistemes jurídics en un ambient distès i sense bloquejos.

Objectius de l'exercici:

- Motivar els estudiants a llegir i aprofundir més sobre el tema que estudien.
- Presentar terminologia bàsica jurídica i els temes relacionats.
- Desfer prejudicis sobre la traducció jurídica.

Descripció de la realització:

En classes teòriques en les quals es presenten els agents que treballen en àmbits jurídics i els sistemes jurídics es poden integrar cites i acudits sobre els temes que es tracten en la teoria, a mode d'exemple. Les cites i acudits deixen un bon record sobre el tema i la terminologia que contenen es pot comentar, tant des d'un punt de vista lingüístic com extralingüístic. Una variació de l'exercici també seria demanar la traducció de les cites per parelles d'estudiants, per combinar teoria amb pràctica traductora. Aquest exercici també funciona bé el primer dia de classe, per trencar el gel. La terminologia jurídica d'aquests exemples s'emmarca en gèneres que no són jurídics, i això facilita la comprensió del text. La novetat per a l'estudiant és únicament la terminologia jurídica.

Material necessari:

A continuació presentem alguns exemples. Hem marcat en negreta els termes que es poden comentar a classe i poden servir d'excusa per plantejar qüestions relacionades.

Cites i acudits sobre advocats i clients:

Upon seeing an elderly lady for the **drafting of her will**, the **attorney** charged her \$100. She gave him a \$100 bill, not noticing that stuck to it was a second \$100 bill. Immediately, the ethical question arose in the attorney's mind. "Do I tell my partner?" (Rafferty, 1988:23)

"Before I take your **case**," said the **counselor**, "you'll have to give me a \$50 retainer." "All right, here's the \$50," agreed Nyman, handing over the money.

"Thank you," the **lawyer** retorted. "This entitles you to two questions!" "What! Fifty dollars for just two questions! Isn't that awfully high?" "Yes, I suppose it is," said the lawyer. "Now what's your second question?" (Wilde, 1982:82)

Its [the work of any **criminal law office**] object is precisely the same of that of the best office where **civil law** is practised - that is, to make money of the client. But inasmuch as the client who seeks the aid of a **criminal attorney** is usually in dread of losing not merely money but liberty, reputation, and perhaps life as well, he is correspondingly ready to pay generously for any real or fancied service on the part of the lawyer. Thus the fees of a **criminal practitioner** - when the client has any money - are ridiculously high, and he usually gets sooner or later all the client has. (Train, 1924: 76-77)

Cita il·lustrativa sobre la fiscalia:

A **prosecuting attorney's** success depends very largely upon his ferocity. American **practice** permits him an extravagance of attack that would land him in jail, and perhaps even in a lunatic asylum, in any other country, and the more passionately he indulges in it the more certain becomes his promotion to **higher office**, including the **judiciary**. (Mencken, 1926:169)

Per il·lustrar temes sobre procediments penals:

"Kramer had reached that low point in the life of an **assistant district attorney** in the Bronx when he is assailed by Doubts. Every year forty thousand people, forty thousand incompetents, dimwits, alcoholics, psychopaths, knockabouts, good souls driven to some terrible terminal anger, and people who could only be described as stone evil, were arrested in the Bronx. Seven thousand of them were **indicted** and **arraigned**, and then they entered the maw of the **criminal justice system**... And to what end? The same stupid, dismal, pathetic, horrifying crimes were committed day in and day out, all the same. What was accomplished by **assistant D.A.'s** by any of them, through all this relentless stirring of the muck? The Bronx crumbled and decayed a little more, and a little more blood dried in the cracks. (Wolfe, 1987:41)

Per il·lustrar la institució del jurat:

I **recall an accident case** I tried once for a whole week before the **Supreme Court**, where, after the **judge** had finished **charging with** regard to the respective rights of the **plaintiff** and **defendant**, the **foreman** held up his hand and asked innocently, "Well, Your Honor, which is the plaintiff and which is the defendant?"...

... "You wouldn't believe such people existed. But even if they had brains how on earth can they get at the real facts simply by listening to **witnesses**?" (Train, 1920:322-23)

4.2. Identificació de la terminologia jurídica

Necessitat identificada:

En la nostra experiència en la docència de traducció jurídica, hem observat un fenomen curiós i alhora ben comprensible. En les traduccions, sovint els estudiants resolen força bé els termes difícils que semblen "molt jurídics" i que no havien vist mai abans. Com més estrany sigui un terme (arcaïsmes com ara *hereinafter* o termes específics de testaments com ara *bequeath*, etc.), més temps dediquen a la recerca i a buscar una bona proposta. Tanmateix, sovint els problemes sorgeixen quan passen de llarg termes comuns que també tenen una accepció jurídica i els estudiants no la identifiquen (p.e., *consideration*, *counsel*, *legislature*, etc.). És a dir, en una primera etapa de l'aprenentatge de la terminologia jurídica, els estudiants identifiquen com a terminologia jurídica els "termes estranys i difícils", mentre que no identifiquen com a termes jurídics els que sembla que pertanyen al llenguatge comú. Així, se'ns planteja la necessitat de mentalitzar els estudiants sobre els perills de no reconèixer la terminologia jurídica.

Objectius de l'exercici:

Conscienciar la importància de reconèixer termes del llenguatge quotidià que tenen accepcions jurídiques. L'objectiu de l'exercici no és aprendre la terminologia jurídica. De fet, abans de fer l'exercici no es donen prou pistes ni context per entendre l'ús dels termes.

Descripció de la realització:

Concretament, en aquest exercici lúdic els estudiants han de relacionar cadascun dels termes que presentem a continuació amb un concepte del llenguatge quotidià (columna de l'esquerra) i un altre del llenguatge jurídic (columna de la dreta). Com veiem, els estudiants no tenen prou context i és un joc gairebé d'atzar amb l'objectiu que reconeixin la polisèmia dels termes del llistat. En la fase de correcció de les correspondències, el docent aporta una definició més completa dels termes i exemples d'ús. La terminologia s'aprèn a la fase de correcció.

Material necessari²:

Llistat de termes polisèmics: ACTION, AGGRAVATION, APPEARANCE, BRIEF, BRING, CONTINUANCE, DISCHARGE, FIND, INFORMATION, MOTION, NOTICE, PARTY, PERSONAL PROPERTY, PLEAD, PRAYER, REAL PROPERTY, SERVICE, STRIKE.

SIGNIFICAT EN L'ÀMBIT QUOTIDIÀ	SIGNIFICAT EN L'ÀMBIT JURÍDIC
1. acció, moviment	1. acció, demanda, procés
2. anunci, avís	2. ajornament
3. pregrària	3. béns mobles
4. servei	4. notificació, entrega
5. moviment	5. esborrar
6. portar	6. denúncia en un tribunal
7. partit, grup, reunió	7. expedient
8. implorar, suplicar	8. fer una al·legació, defensar una causa
9. permanència (oficina, lloc)	9. iniciar una demanda
10. exasperació, irritació	10. agreujant
11. informe, resum	11. declarar un tribunal, fer una resolució
12. informació	12. moció, iniciativa, proposta
13. propietat personal	13. part, persona
14. descarregar	14. compareixença
15. propietat real	15. béns immobles
16. declarar-se en vaga	16. dur a terme
17. aspecte	17. citació, convocatòria
18. trobar	18. súplica, petició, part suplicatòria

Solucions: ACTION (1,1), AGGRAVATION (10,10), APPEARANCE (17,14), BRIEF (11,7), BRING (6,9), CONTINUANCE (9,2), DISCHARGE (14,16), FIND (18,11), INFORMATION (12,6), MOTION (5,12), NOTICE (2,17), PARTY (7,13), PERSONAL PROPERTY (13,3), PLEAD (8,8), PRAYER (3,18), REAL PROPERTY (15,15), SERVICE (4,4), STRIKE (16,5).

4.3. Els paranys de la polisèmia

Necessitat identificada:

S'ha observat que als estudiants els costa identificar els termes jurídics quan no semblen termes especialitzats i també els costa triar l'accepció correcta dels diccionaris.

Objectius de l'exercici:

- Veure les conseqüències i els malentesos que poden provocar els termes jurídics polisèmics.
- Estimular la creativitat traductora.

² Els termes d'aquest exercici i algunes definicions provenen d'Alcaraz (1994:83).

Descripció de la realització:

En els dos exemples presentats hi ha un joc de paraules que provoca un malentès.

Cal que els estudiants tradueixin els exemples i conservin el doble sentit del terme, per mantenir el malentès en la versió traduïda. Per motivar més encara els estudiants, es pot dir que s'imaginin que l'exemple prové d'una pel·lícula.

Material necessari:

"I am looking for a **criminal lawyer**... Have you one here?" "Well... we think we have, but we can't prove it on him." (Gilchrist Lawson, 1923: 160-161)

En aquest exemple, la persona que respon interpreta *criminal* en el sentit de "delinqüent" per provocar una rialla en el públic.

"Mr. Jones, is your **appearance** this morning pursuant to a deposition notice which I sent to your attorney?"

"No, this is how I dress when I go to work."

Appearance té dos significats. En el llenguatge comú, *appearance* vol dir "aspecte", mentre que en un sentit jurídic, *appearace* vol dir "compareixença". Així, en l'exemple anterior hi ha un joc de paraules amb el terme *appearace* que provoca un malentès entre els personatges i fa riure els espectadors imaginaris. El Sr. Jones pensa que li pregunten pel seu aspecte quan, en realitat, la persona que fa la pregunta pren *appearance* en el seu sentit jurídic.

4.4. Una imatge, millor que 352 paraules?**Necessitat identificada:**

Un altre problema que solen tenir els estudiants de traducció jurídica en un estadi inicial de l'aprenentatge de la terminologia jurídica és la dificultat d'entendre que els termes que s'utilitzen en instruments legals o en textos normatius no es poden traduir per diferents sinònims en un mateix text. És a dir, no s'han d'utilitzar sinònims per "enriquir l'estil" del text. No és estrany, en aquestes primeres fases d'aprenentatge, veure contractes en què el terme "agreement", que es troba definit dins el mateix text i queda molt clar que totes les vegades que s'usa aquest terme en el text té el significat especificat en la definició, es tradueix com a "contracte", "acord", "pacte", etc. en funció dels criteris estilístics del traductor o traductora. En aquests casos, cal advertir els estudiants dels perills de traduir un terme definit en el text, com ara "agreement", per un llistat de sinònims i, per tant, cal que coneguin la importància de les definicions per entendre que un terme que s'ha definit, s'ha de traduir sempre pel mateix terme en la llengua d'arribada per garantir la coherència terminològica i de contingut. Les definicions en documents jurídics són importants perquè estableixen els límits dels valors dels conceptes. Així, en certs documents jurídics, a més dels termes amb valor jurídic pròpiament dit hi ha els termes que tenen un significat concret que s'especifica en cada document jurídic. Les definicions permeten resoldre els malentesos que poden provocar termes ambigus.

Objectius de l'exercici:

- Entendre la importància de les definicions en textos jurídics i dels termes definits.
- Treballar la competència de la comprensió lectora, essencial en la traducció jurídica per entendre exactament què diu el text. L'estil del text de l'exemple és complex i permet treballar també aquesta competència.

Descripció de la realització:

L'exercici lúdic que proposem en aquest cas consisteix a dibuixar en un full la representació gràfica de la definició sobre el terme *buttocks* que hi havia en una proposta de l'Anti-Nudity Ordinance de 2002 del comtat d'Hernando (Florida, EUA). Així doncs, el producte de la traducció no serà un text escrit (la traducció), sinó una traducció "visual" del text original.

Material necessari:

Buttocks: (For a short general description see the last sentence of this subsection.) The area at the rear of the human body (sometimes referred to as the gluteus maximus) which lies between two imaginary straight lines running parallel to the ground when a person is standing, the first or top such line being 1/2 inch below the top of the vertical cleavage of the nates (i.e., the prominence formed by the muscles running from the back of the hip to the back of the leg) and the second or bottom such line being 1/2 inch above the lowest point of the curvature of the fleshy protuberance (sometimes referred to as the gluteal fold), and between two imaginary straight lines, one on each side of the body (the "outside line"), which outside lines are perpendicular to the ground and to the horizontal lines described above and which perpendicular outside lines pass through the outermost point(s) at which each nate meets the outer side of each leg. Notwithstanding the above, Buttocks shall not include the leg, the hamstring muscle below the gluteal fold, the tensor fasciae latae muscle or any of the above-described portion of the human body that is between either (i) the left inside perpendicular line and the left outside perpendicular line or (ii) the right inside perpendicular line and the right outside perpendicular line. For the purpose of the previous sentence the left inside perpendicular line shall be an imaginary straight line of the left side of the anus (i) that is perpendicular to the ground and to the horizontal lines described above and (ii) that is 1/3 of the distance from the anus to the left outside line, and the right inside perpendicular line shall be an imaginary straight line on the right side of the anus (i) that is perpendicular to the ground and to the horizontal lines described above and (ii) that is 1/3 of the distance from the anus to the right outside line. (The above description can generally be described as covering 1/3 of the buttocks centered over the cleavage for the length of the cleavage.)

[Fragment de l'Anti-Nudity Ordinance de 2002 del comtat d'Hernando (Florida, EUA)]

5. Conclusions

Els recursos lúdics per a la didàctica de la terminologia jurídica són útils per a motivar els estudiants, alleugerir les classes denses i provocar un efecte sorpresa en el procés d'aprenentatge dels estudiants. Potser algú podria pensar que no ens hauríem de prendre tantes molèsties en el divertiment dels estudiants perquè la traducció jurídica és una assignatura molt seriosa. Certament ho és. I precisament per això cal que els estudiants l'acceptin de bon grat. A més, no oblidem tampoc aquells que han de tenir una motivació especial per ensenyar terminologia jurídica: els docents. Docents motivats són la millor garantia per a motivació dels estudiants.

Bibliografia

- ALCARAZ, E (1994) El inglés jurídico. Textos y documentos. Barcelona: Ariel
- BOARD OF COUNTY COMMISSIONERS OF HERNANDO COUNTY, FLORIDA (2002) Text of Proposed Anti-Nudity Ordinance.
<http://www.nac.oshkosh.net/Local_Issues/Hernando_County/Hernando_Ordinance/hernando_ordinance.html> [última consulta el 7 d'abril de 2006]
- GILCHRIST LAWSON ed. (1923) The World's Best Humorous Anecdotes. New York: George H. Doran Company
- GILMAN, M. L (1984) More humor in the court. Viena: National Shorthand Reporters Association.<<http://www.cyberslayer.co.uk/jokes/joke0822.html>>[última consulta el 29 d'abril de 2006]
- LEDERER, R. "Disorder in the court: a collection of transquips".
- MENCKEN, H. L. (1926) Notes on Democracy. New York: Knopf
- RAFFERTY, M. (1988) Skid Marks. Bolina: Shelter Publications
- TIERSMA, P. (1999) Legal language. Chicago: The University of Chicago Press
- TRAIN, A. (1920) "The Hand is Quicker Than the Eye," in Tutt and Mr. Tutt. New York: Scribner
- TRAIN, A. (1924) The Confessions of Artemas Quibble. New York: Scribner
- WILDE, L. (1982) The Official Lawyers Joke Book . New York: Bantam Books
- WOLFE, T. (1987) The Bonfire of the Vanities. New York: Bantam Books

Didàctica i gestió de la terminologia jurídica en la modalitat semipresencial

JUDITH SÁNCHEZ I BERTA VILAGELIU

Universitat de Vic

judith.sanchez@uvic.cat; berta.vilageliu@uvic.cat

1. Introducció

Avui dia, l'ensenyament semipresencial és una realitat. Cada vegada són més els centres d'estudis superiors que es valen dels últims avenços tecnològics per oferir la possibilitat de cursar estudis semipresencials. La Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació de la Universitat de Vic fa temps que aposta per aquesta modalitat d'ensenyament que esdevé imprescindible per a persones amb un perfil determinat: els "semis".

Qui són els "semis"? Els "semis" són els nostres estudiants: l'alumnat semipresencial de la Llicenciatura de Traducció i Interpretació. Són mares i pares, treballadores i treballadors, persones d'aquí i d'allà... Parlem de persones emprenedores amb força de voluntat, autodisciplina i ganes d'aprendre.

Hem de tenir en compte que la premisa fonamental d'aquesta modalitat és l'autoformació. És per aquest motiu que el professorat de la UVic s'encarrega de motivar l'aprenentatge de l'alumnat mitjançant la gestió del material didàctic. En el cas de l'ensenyament de la traducció jurídica, partir d'aquesta premisa és essencial pel que fa al desenvolupament de les propostes didàctiques. Sovint, aquestes propostes es basen en la terminologia, sens dubte, un element fonamental de la didàctica de la traducció jurídica. Per traduir cal que l'alumnat es familiaritzi amb els termes propis de la disciplina en qüestió. Quines són les directrius que en garanteixen l'aprenentatge efectiu, real i veritable?

A l'hora de desenvolupar activitats efectives i, alhora, atractives, el professorat es veu obligat a recórrer a la pròpia creativitat. L'objectiu ha de ser amenitzar l'aprenentatge de la terminologia d'una disciplina que acostuma a resultar complicada i feixuga sense oblidar els objectius docents: potenciar la creativitat traductològica, fomentar l'esperit crític de l'alumnat, entendre conceptes jurídics bàsics...

L'elaboració de les cinc activitats que us proposem tot seguit s'ha basat en un objectiu clar: fomentar l'estudi i l'aprenentatge de la traducció i la terminologia jurídiques. Es tracta d'activitats que han donat, i continuen donant, bons resultats a les nostres aules virtuals.

L'activitat *Hot words* permet a l'alumnat determinar quins són els termes jurídics més adequats per a un context especialitzat mitjançant l'ús d'obres de referència; *Enigmatic law* és una alternativa fresca per estimular la creativitat traductològica i sintàctica en un àmbit que, sovint, no deixa lloc a la flexibilitat; *In case you're wondering...* vol satisfer la curiositat de l'alumnat, conscient que per traduir cal anar més enllà de la transposició de paraules; *Chat time* respon clarament a la voluntat d'afavorir i facilitar la interacció entre alumnat i professorat, per evidenciar la importància de les relacions personals en l'àmbit semipresencial i *Projecting translation* és una introducció al món de la informàtica aplicada a la traducció, un element cada vegada més important en un món on les innovacions tecnològiques són constants.

Cinc alternatives innovadores per fer de la traducció diversió. No oblidem que *if you're not enjoying, you're not learning*.

2. Propostes didàctiques

2.1. Activitat 1. *Hot words*

Descripció:

1. El professor o la professora penja a l'aula virtual un text i en remarca deu paraules d'àmbit jurídic.
2. El professor o la professora penja també un document amb la definició de les deu paraules anteriorment seleccionades.
3. L'alumnat ha de relacionar cada paraula amb la seva definició i traduir-la.

Objectius:

1. Amenitzar l'adquisició de terminologia jurídica.
2. Fomentar l'ús de diccionaris monolingües.
3. Reflexionar sobre la importància del context a l'hora de traduir terminologia jurídica.

Temporalització: sessió de 30 minuts.

Material: text de treball.

Exemple:

1. Text

A TRANSCRIPT OF SPOKEN ENGLISH COURT.
SUPPRESSION HEARING IN A CASE INVOLVING ELECTRONIC SURVEILLANCE

MR. BALBOA: Your Honor, we discovered that the car that the **defendant** and Officer Patterson were in had an electronic eavesdropping device. I think we should have a suppression hearing.

THE COURT: What **rule of law** would you be **relying on** to preclude the state from offering the conversations the officer may have overheard as a result of that listening device?

MR. BALBOA: I believe under the rules of **disclosure** that an electronic surveillance has to be expressly set forth in the State's disclosure. At this point it really ties our hands on a lot of things. I would object to **testimony** being introduced at all. I think it's too late to determine its constitutionality. The state should be prepared from introducing it because it was not disclosed.

THE COURT: I was looking at rule 15.1 to see if there is a **requirement** that such matters be disclosed. I don't find it as I quickly review it. Maybe I overlooked something.

MR. BALBOA: I would cite the **court** to rule 15.1(b)1 as **amended**.

THE COURT: That seems to indicate that you do have to disclose whether there was or was not an electronic surveillance when the accused was a party to the conversation being surveilled. Ms. Post, there is nothing in the State's disclosure in that regard, is there?

MS. POST: I don't believe so. I understand that the device was for the protection of the agent if things went sour and that nothing was recorded. I don't know if that qualifies as an electronic device: I take it's some sort of listening device.

THE COURT: So then, I think that would apply to rule 15.b, subsection One of the **sanctions** you are requesting is preclusion, is that correct?

MR. BALBOA: That is correct, 15.7(a)4, I believe is the rule.

THE COURT: What other testimony did you have in mind, other than what might have been overheard via his listening device?

MR. BALBOA: I would include the agent's comment «you cost me a lot of money» and my client's alleged response of «no dope crosses the border, nobody makes any money», a statement allegedly made immediately prior to the actual **arrest**. [...]

Font: ALCARAZ, Enrique (1994): «V. La traducción del inglés jurídico norteamericano» dins: *El inglés jurídico norteamericano*, Barcelona, Ariel, p. 105-120.

2. Instruccions

Relacioneu les paraules que apareixen en negreta en el text anterior amb la seva definició i traduïu-les:

- (a) _____
To be dependent on something.
- (b) _____
To change something slightly in order to correct an error.
- (c) _____
A person accused in a legal case
- (d) _____
A place where trials or other law cases are held.
- (e) _____
A written or spoken statement of evidence, especially one given by a witness in court.
- (f) _____
To take and keep somebody prisoner with the authority of the law.
- (g) _____
Condition in which every member of society, including its rulers, accepts the authority of the law.
- (h) _____
A thing that is depended or needed on somebody/something.
- (i) _____
A threatened penalty that makes people obey laws, rules, etc.
- (j) _____
The action of making evidences known.

Solució: (a) *Rely on* (acollir-se); (b) *amend* (esmenar); (c) *defendant* (acusat); (d) *court* (tribunal); (e) *testimony* (prova testifical); (f) *arrest* (detenir); (g) *rule of law* (norma jurídica); (h) *requirement* (obligació/ requisit); (i) *sanction* (sanció); (j) *disclosure* (revelació de proves)

2.2. Activitat 2. *Enigmatic law*

Descripció:

1. Cada setmana, el professor o la professora planteja un enigma jurídic en el fòrum de l'aula virtual. Els enigmes poden ser endevinalles, frases fetes, cites o frases idiomàtiques.
2. L'alumnat ha d'ordenar les paraules de l'enigma correctament, resoldre l'enigma en funció de les instruccions del professor o la professora, traduir-lo i publicar la seva proposta al fòrum
3. La setmana següent, el professor o la professora publica al fòrum de l'aula virtual la solució de l'enigma.

Objectius:

1. Amenitzar l'aprenentatge de la terminologia jurídica.
2. Potenciar la creativitat traductològica.
3. Adquirir domini de la sintaxi.

Temporalització: sessió de 45 minuts.

Material: selecció d'endevinalles, frases fetes, cites i frases idiomàtiques.

Exemple:

Opció A: cita

Ordeneu les paraules de la cita següent, traduïu-la i descobriu qui n'és l'autor:

before before are all equal we the but not it law, those to apply appointed

Solució: *We are all equal before the law, but not before those appointed to apply it.*
 «Tots som iguals davant la llei, però no pas davant els encarregats d'aplicar-la.»
 Stanislaw Jerzy Lec (1909-1966), escriptor polonès d'origen jueu.

Opció B: endevinalla

Ordeneu les paraules de l'endevinalla següent, trobeu-ne la resposta i traduïu-la:

makes not. whoever it it, tells
not. it, takes it whoever knows
whoever not. wants knows it and it

Solució: Whoever makes it, tells it not.	Qui el fa, no ho diu.
Whoever takes it, knows it not.	Qui el té, no ho sap.
And whoever knows it wants it not.	Qui ho sap, no el vol.
Counterfeit money	Diner falsificat

2.3. Activitat 3. *In case you're wondering...*

Descripció

1. Un cop al mes, el professor o la professora penja a l'aula virtual la definició etimològica d'un terme jurídic en anglès.
2. L'alumnat ha de traduir el terme i buscar-ne la definició etimològica en català.
3. L'alumant ha de redactar un breu comentari contrastiu a partir de les dues definicions etimològiques.

Objectius:

1. Amenitzar l'aprenentatge de la terminologia jurídica.
2. Potenciar el coneixement de l'origen de la terminologia jurídica.

Temporalització: sessió d'1 hora.

Material: selecció de definicions etimològiques.

Exemple:

DIPLOMACY

The modern sense of **diplomacy**, "the management of international relations by negotiation" has a curious history. The original Greek word *diploma* from which it comes just meant something that had been folded in two (it is a distant relative of our word *double*). This word came into English with the same meaning as it had in its Latin intermediary, "a state paper or official document granting some privilege", a usage which arose because in the days before the envelope had been invented documents of that kind were commonly folded and sealed to keep them private.

From here, the word split two ways in English. In one, it retained much of its original sense by becoming a name for the piece of paper formally granting an academic or professional qualification, a use which *diploma* still has, though these days it's more likely to be rolled up with a bit of ribbon around it than folded in two.

Its other meaning grew up by a process of transference, firstly by referring to an archive of such official state papers (strictly speaking, the originals of such papers: even today a *diplomatic copy* is one exactly reproducing the original). In English the adjective *diplomatic* first referred to such documents, or to the process of deciphering ancient state papers. In eighteenth-century French another transfer of meaning occurred around the phrase *corps diplomatique*. It originally meant just such an archive, but as the papers frequently referred to international relations, the phrase came to refer instead to the body of men who administered them.

This sense arrived in English near the end of the eighteenth century. Edmund Burke is credited with the first use of *diplomacy* in 1796: "The only excuse for all our mendicant diplomacy is ... that it has been founded on absolute necessity". As you may guess from that quotation, at first *diplomacy* was an unflattering word, echoing Sir Henry Wotton's disdainful contention that "An ambassador is an honest man sent abroad to lie for the good of his country". Even in more modern times diplomacy has continued to have a bad press: the Encyclopaedia Britannica remarked in 1870 that "What we know of diplomacy was long regarded ... partly as a kind of activity morally somewhat suspect".

The adjective *diplomatic* has evolved further. Since a *diplomat* was someone who negotiated treaties and the like, to be a good *diplomat* meant that one was a skilled negotiator; it also implied care not to give offence unnecessarily and wrapping up awkward truths in a pleasant wrapper. As Isaac Goldberg wrote in the twenties: "Diplomacy is to do and say / The nastiest thing in the nicest way". So we now commonly use the word in the sense of being tactful or being good at personal relations, a sense which is new enough not to be included in the big *Oxford English Dictionary's* entry, written the better part of a century ago.

It's a long way from folded bits of paper.

Font: WORLD WIDE WORDS (1996-2006): *Diplomacy* [pàgina web], World Wide Words, <<http://www.worldwidewords.org/topicalwords/tw-dip1.htm>> [consulta d'1 de febrer de 2006]

2.4. Activitat 4. Chat time

Opció A: tertúlia temàtica

Descripció:

1. Un cop al mes, el professor o la professora estableix un dia i una hora per a la realització d'una tertúlia simultània entre l'alumnat a través d'Internet.
2. El professor o la professora penja a l'aula virtual un text d'àmbit jurídic o traductològic que l'alumnat ha de llegir abans de la realització de la tertúlia.
3. El dia i hora indicats el professor o la professora inicia la tertúlia amb un tema de debat sobre el text en qüestió.
4. L'alumnat intercanvia opinions, dubtes i reflexions al voltant de la temàtica del text.
5. Finalitza la tertúlia i el professor o la professora s'encarrega de transcriure les intervencions de l'alumnat per fer-les arribar als participants.

Objectius:

1. Promoure les relacions interpersonals entre l'alumnat semipresencial.
2. Fomentar l'esperit crític de l'alumnat.
3. Reflexionar sobre aspectes traductològics fora de l'àmbit estrictament terminològic.

Temporalització: sessions d'entre 1 i 2 hores (variable en funció de la motivació i la participació de l'alumnat).

Material: text recomanat.

Exemple:

1. Text

TO TRANSLATE IS TO ATTEMPT IMPROVEMENT

The rejection of natural neutrality makes it possible to address several thorny questions commonly avoided by the ethics of anonymity. The most important of these problems is the translator's right or duty to improve originals (the question is significantly absent from the code of ethics summarised above, which bluntly adjudicates this right to the author). Since translators cannot help but take position - since even neutral positions have to be created - , their ethics should break with passive non-identity, forcing them actively to evaluate the texts they work on, making them take on a major degree of responsibility for the texts they produce.

The question of improving a text concerns various domains. With respect to "facts", few would disagree with Newmark's sound if pedestrian advice:

"When extralinguistic reality is wrong in the source text, the translator must say so. Misstatements must be either corrected or glossed. This responsibility is more important than monitoring the quality of the writing in the source-language text." (1981, 128-129)

The real problem begins on the level of what Newmark describes as "monitoring the quality of the writing", which should be extended to include the monitoring of pertinence, relations between implicit and explicit material, and strategies of addition and deletion. Were Peter the Great and Perrot d'Ablancourt actually improving their texts? Was Major Spears effectively improving de Gaulle? Such questions are less easily answered than appeals to "extralinguistic reality". But there can be little doubt that Peter the Great, d'Ablancourt and Spears all *thought* they were carrying out improvements, in accordance with either personal criteria or group interests.

After all, if the transferred texts had been perfect and required no change, why should they have been translated? Is not translation itself a major change? The questions demands some thought.

What might be wrong with a merely transferred text? Obviously, if a transferred text's language or codes unacceptably restrict its performative capacity in a new cultural context, the first improvement must be the

elaboration or transformation of its language or codes, the opening of a new potential "we" for new potential receivers. By definition, from the perspective of the translator receiving the text, *the first improvement must be fact of translation itself*.

Translational improvement thus initially means enabling a text to reach certain receivers who would otherwise find that text unavailable or incomprehensible. In certain cases this requires that improvement pass through the reproduction of defects, so that the original text or author may be recognised as defective and thereafter be avoided or corrected in future texts. To translate is not always to correct; but it is always to attempt improvement, sometimes according to a long-term vision.

On this level, improvement is obviously a very relative notion; it is always in terms of the specific purposes of the person or group interested in creating a new "we", in extending reception in a certain direction (and not in others).

The pertinent question is then not *whether* the translator should improve a transferred text, but according to *whose* criteria improvements should be made. For whom is the text to be improved? And with authority from which side of the summit?

Font: PYM, Anthony (1992): «Translation rules are ethical decisions» dins *Translation and Text Transfer. An Essay on the Principles of Intercultural Communication*, Nova York, Peter Lang, p. 151-173.

2. Tema de debat

Límits ètics del traductor jurat.

Opció B: tertúlia terminològica

Descripció:

1. Un cop al mes, el professor o la professora estableix un dia i una hora per a la realització d'una tertúlia simultània entre l'alumnat a través d'Internet.
2. El professor o la professora penja a l'aula virtual un text d'àmbit jurídic o traductològic. Abans de la realització de la tertúlia, l'alumnat ha de seleccionar la terminologia jurídica que apareix en el text i elaborar un glossari bilingüe amb les seves propostes de traducció.
3. El dia i hora indicats, l'alumnat intercanvia opinions, dubtes i reflexions al voltant de la terminologia del text.
4. Finalitza la tertúlia i el professor o la professora s'encarrega de transcriure les intervencions de l'alumnat per fer-les arribar als participants.

Objectius:

1. Promoure les relacions interpersonals entre l'alumnat semipresencial.
2. Fomentar l'esperit crític de l'alumnat.
3. Reflexionar sobre aspectes traductològics en l'àmbit terminològic.
4. Reflexionar sobre el fet que no existeix una sola solució de traducció.

Temporalització: sessions d'entre 1 i 2 hores (variable en funció de la motivació i la participació de l'alumnat).

Material: text recomanat.

Exemple:

1. Text

EXHIBITION CONTRACT

THIS AGREEMENT is made this 23rd day of September, 1995, by and between Millett Art Center (hereinafter referred to as Millett), a New Jersey non-profit corporation with an office at 23 Byatt Place and the Museu Pictòric Modern, (hereinafter referred to as Exhibitor) a non-profit institution with an office at carrer de Sant Magí Més Alt, 30, Barcelona.

Exhibitor desires to display the Exhibition on the terms and conditions set forth herein. In consideration of the conditions herein contained, the parties agree as follows:

1. Millett agrees to lend and Exhibitor agrees to show the Exhibition from January 21, 1996 to March 19, 1996. The Exhibition shall be shown in a dignified and suitable manner and place so as to preserve the works of art. Exhibitor shall comply with all special instructions of Millett as outlined in writing in the registration notes accompanying the Exhibition with respect to care, handling, installing, presenting and securing the Exhibition. The Exhibitor may not make any additions to or deletions from the Exhibition without a written agreement with Millett.

2. The public shall be admitted to the Exhibition without any restriction involving racial discrimination or segregation.

3. All works of art are vulnerable to exposure from heat or excessive lighting. No work of art must be allowed to come into direct contact with heating or ventilation outlets. Works on paper and canvases are especially vulnerable to fading and cockling. They must not be exposed to sunlight, fluorescent light or direct, strong artificial light.

4. Exhibitor shall pay to Millett a fee of \$75,000 United States dollars for organizing the Exhibition and making it available to Exhibitor, of which fee \$25,000 shall be payable upon execution of this Agreement and the remaining \$50,000 shall be payable on or before November 30, 1995. Exhibitor shall be responsible for all local costs, including but not limited to loading and unloading, packing and repacking, installation and dismantling, printed materials, programs, publicity, opening events and any additional security.

5. Millett shall insure the Exhibition on a wall-to-wall basis against all risks of physical loss or damage from any external cause except: wear and tear, gradual deterioration and other standard exclusions contained in fine arts insurance policies. Exhibitor will be held responsible for any damages that result from gross negligence or the failure to comply with Millett's registration notes and instructions regarding security and shipment. The insurance is included in the fee. Millett will provide the Exhibitor with a copy of the insurance policy.

6. Exhibitor agrees that all publicity releases, invitations, announcements, catalogues and other printed matter concerning the Exhibition shall contain a credit notice, which notice Millett shall supply to Exhibitor as soon as the complete list of sponsors of the Exhibition is available.

7. No delay on the part of any party hereto in exercising any right, power or privilege hereunder shall operate as a waiver thereof, nor shall any waiver on the part of any party hereto of any right, power or privilege hereunder operate as a waiver of any other right, power or privilege hereunder.

IN WITNESS WHEREOF, Millett and Exhibitor have caused this Agreement to be executed as of the date first above written.

Millett Art Center
By
Title: Administrative Director

Museu Pictòric Modern
By
Title: Director

FONT: GENERALITAT DE CATALUNYA (2003): *Exhibition contract* [pàgina web], Generalitat de Catalunya, <<http://www6.gencat.net/llengcat/tij/docs/tijta1.pdf>> [consulta d'1 de febrer de 2006]

2. Tema de debat

Valoració, crítica i justificació de les decisions terminològiques.

2.5. Activitat 5. *Projecting translation*

Descripció:

1. El professor o la professora penja a l'aula virtual dos textos d'àmbit jurídic en format Star Transit i en format Word.
2. El professor o la professora assigna a una meitat de l'alumnat un dels textos i a l'altra meitat l'altre.
3. L'alumnat ha de convertir el text que se li ha assignat en un projecte de traducció assistida, en aquest cas Star Transit; és a dir, ha de preparar un glossari bilingüe amb la terminologia jurídica que apareix al text i introduir-lo en el programa de traducció assistida.
4. L'alumnat s'intercanvia els projectes, de tal manera que la primera meitat de l'alumnat ha de traduir el text que ha preparat la segona meitat de l'alumnat i a la inversa. La traducció s'ha de fer amb un programa de traducció assistida, que en aquest cas és Star Transit.
5. L'alumnat envia el text que ha traduït al professor o la professora en format Star Transit.

Objectius:

1. Fomentar la importància de la informàtica en el món de la traducció especialitzada.
2. Amenitzar l'adquisició de terminologia jurídica.
3. Reflexionar sobre la tasca de localització.

Temporalització: 2 sessions de 2 hores.

Material: textos de treball i programa Star Transit.

Example:**1. Text 1**

UNITED STATES DISTRICT COURT
DISTRICT OF WEST VIRGINIA
Civil Action no. 93-2987-J
John Ramírez, Plaintiff,
v.
New Central College, Defendant
AMENDED COMPLAINT

1. This action is brought pursuant to Title VII of the Civil Rights Act of 1964, 42 U.S.C. §2000e *et seq.*, the Age Discrimination in Employment Act of 1967, 29 U.S.C. §621 *et seq.*, the Civil Rights Act of 1866, 42 U.S.C. §1981, and West Virginia General Laws, chapter 151B §4(1) and (1B). Plaintiff seeks equitable relief and damages on the ground that he was denied tenure and his employment terminated by defendant New Central College on account of his race, color, national origin, age and sex.

2. The jurisdiction of this Court is invoked pursuant to 28 U.S.C. §1343 and 29 U.S.C. §8626 (c) (1). This Court has pendent jurisdiction over the claims arising under W. Virginia General Laws, chapter 151B, §84 (1) and (1B).

3. Plaintiff John Ramírez, born on January 13, 1946, is a citizen of the United States and a resident of west Virginia. He is brown-skinned male of Mexican-American ancestry. Until June, 1987, he was employed as an Assistant Professor of Spanish at New Central College. He obtained his B.A. in 1969 from Southwest Arizona University, his M.A. in Romance Languages in 1971 from the State University of New York at Buffalo, and his PhD in Romance Languages in 1981 from Boston University.

4. Defendant New Central College is a non-profit educational corporation duly chartered under the laws of West Virginia and located in Clarksburg. Defendant is an “employer” within the meaning of 42 U.S.C. §2000e, 29 U.S.C. §630(b), and West Virginia General Laws, chapter 151B, §4(1) and (1B).

5. Plaintiff was on the faculty at New Central College as an instructor in Spanish from Fall 1974 to Spring 1980, and as an Assistant Professor of Spanish from Fall 1980 to Spring 1987.
[...]

8. Plaintiff was denied tenure and his employment was terminated by New Central College on account of his race, color, national origin, sex and age in violation of Title VII of the Civil Rights Act of 1964, 42 U.S.C. §2000e *et seq.*, the Civil Rights Act of 1866, 42 U.S.C. §1981, the Age Discrimination in Employment Act of 1967, 29 U.S.C. §621 *et seq.*, West Virginia General Laws, chapter 151B §4(1) and (1B).
[...]

11. As a result of the violations of federal and state law set forth in paragraph 8, above, plaintiff has been denied a tenured position at New Central College, he has lost and will continue to lose salary and benefits, and he has and will continue to suffer emotional and mental distress and humiliation.

WHEREFOR, plaintiff prays that this Court:

(a) Order New Central College to grant plaintiff tenure and reinstate him as a member of the faculty;
[...]

PLAINTIFF HEREBY DEMANDS TRIAL BY JURY

Respectfully submitted,
Charles Granger
Granger & Franklin
82 River Street
Clarksburg

Font: ALCARAZ, Enrique (1994): «VII. Contratos (II): El contrato de arrendamiento»
dins: *El inglés jurídico*, Barcelona, Ariel, p. 112-141.

2. Text 2

CHAPTER II
Obligations of the Seller
SECTION III

Remedies for breach of contract by the seller

Article 45. (1) If the seller fails to perform any of his obligations under the contract or this Convention, the buyer may:

(a) exercise the rights provided in articles 46 to 52;
(b) claim damages as provided in articles 74 to 77.

(2) The buyer is not deprived of any right he may have to claim damages by exercising his right to other remedies.

(3) No period of grace may be granted to the seller by a court or arbitral tribunal when the buyer resorts to a remedy for breach of contract.

Article 46. (1) The buyer may require performance by the seller of his obligations unless the buyer has resorted to a remedy which is inconsistent with this requirement.

(2) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require delivery of substitute goods only if the lack of conformity constitutes a fundamental breach of contract and a request for substitute goods is made either in conjunction with notice under article 39 or within a reasonable time thereafter.

(3) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require the seller to remedy the lack of conformity by repair, unless it is unreasonable having regard to all the circumstances. A request for repair must be made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

Article 47. (1) The buyer may fix an additional period of time of reasonable length for performance by the seller of his obligations.

(2) Unless the buyer has received notice from the seller that it will not perform within the period so fixed, the buyer may not, during that period, resort to any remedy for breach of contract. However, the buyer is not deprived thereby of any right it may have to claim damages for delay in performance.

Article 48. (1) Subject to article 49, the seller may, even after the date for delivery, remedy at his own expense any failure to perform his obligations if he can do so without unreasonable delay and without causing the buyer unreasonable inconvenience or uncertainty of reimbursement by the seller of expenses advanced by the buyer. However, the buyer retains any right to claim damages as provided for in this Convention.

(2) If the seller requests the buyer to make known whether it will accept performance and the buyer does not comply with the request within a reasonable time, the seller may perform within the time indicated in its request. The buyer may not, during that period of time, resort to any remedy which is inconsistent with performance by the seller.

[...]

Font: ALCARAZ, Enrique (1994): «VI. Contratos (I): El contrato de compraventa» dins: *El inglés jurídico*, Barcelona, Ariel, p. 98-125.

3. Instruccions

Llegiu el text que se us ha assignat, escolliu-ne els termes pròpiament jurídics, elaboreu-ne un glossari bilingüe amb el programa de traducció assistida Star Transit i pengeu el projecte a l'aula virtual dins la carpeta «Text 1» o «Text 2», segons correspongui. Un cop fet això, traduïu el text que no se us ha assignat a partir d'un dels projectes penjats a la carpeta «Text 1» o «Text 2», segons correspongui. Finalment, envieu el text que heu traduït al professor o la professora en format Star Transit.

3. Conclusions

Les activitats que proposem en aquest article evidencien que un dels factors més importants en qualsevol ensenyament, presencial i semipresencial, és la motivació de l'alumnat. Aquest ha estat sempre el nostre punt de partida per elaborar exercicis didàctics que impliquin els estudiants en l'aprenentatge de terminologia especialitzada.

Tanmateix, la motivació no és l'únic factor per garantir que l'alumnat aconsegueixi els objectius de l'assignatura en qüestió. És evident que la posada en pràctica de les cinc activitats que proposem no és garantia d'èxit. De la mateixa manera que han esdevingut recursos excel·lents en alguns casos, en d'altres, ni tan sols ha estat possible posar-les en pràctica, ja sigui per les actituds personals de l'alumnat, ja sigui per les seves aptituds traductològiques.

Malgrat tot, el professorat ha de tenir els recursos necessaris per ser capaç d'adaptar el material didàctic al perfil dels estudiants, que acostuma a ser heterogeni en funció dels coneixements lingüístics, el bagatge cultural i les circumstàncies personals.

Tot això suposa un repte per a la creativitat i la capacitat d'adaptació del professor. No obstant això, sempre és gratificant veure aquest esforç recompensat, un cop l'alumnat és capaç d'entendre quin és el plantejament didàctic de les activitats i treure'n conclusions objectives que els ajudin a millorar les seves aptituds en l'àmbit de la traducció.

Des d'aquí, animem el professorat a potenciar aquest tipus d'activitats per tal d'establir un vincle cada vegada més col·laboratiu i dinàmic per tal d'amenitzar l'aprenentatge de la terminologia jurídica.

Bibliografia

ALCARAZ, Enrique (1994): *El inglés jurídico*, Barcelona, Ariel.

- ALCARAZ, Enrique (2001): *El inglés jurídico norteamericano*, Barcelona, Ariel.
- PYM, Anthony (1992): «Translation rules are ethical decisions» dins *Translation and Text Transfer. An Essay on the Principles of Intercultural Communication*, Nova York, Peter Lang, p. 151-173.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2003): *Exhibition contract* [pàgina web], Generalitat de Catalunya, <<http://www6.gencat.net/llengcat/tij/docs/tijta1.pdf>> [consulta d'1 de febrer de 2006]
- WORLD WIDE WORDS (1996-2006): *Diplomacy* [pàgina web], World Wide Words, < <http://www.worldwidewords.org/topicalwords/tw-dip1.htm>> [consulta d'1 de febrer de 2006]